

JAUNIMO PROBLEMATIKOS TYRIMO LAZDIJŲ RAJONO SAVIVALDYBĖJE

A T A S K A I T A

Ataskaitą parengė: Džiugas Dvarionas

Ataskaitos atlikimo data: 2010 m. kovo 1 d.

TURINYS

1. Į vadas	3
2. Tyrimo metodika	4
2.1. Tyrimo atlikimo metodai	4
2.2. Tyrimo populiacijos aprėptis	5
2.3. Tyrimo imtis ir tiriamieji	5
3. Jaunimo problematikos tyrimo Lazdijų rajono savivaldybėje duomenų analizė	6
3.1. Demografinės tiriamųjų charakteristikos	6
3.2. Mokymasis ir studijos	9
3.3. Darbas	24
3.4. Laisvalaikis	38
3.5. Draugai	45
3.6. Kaimynystė	47
3.7. Gyvenimo sąlygos	52
3.8. Verslumas	55
3.9. Dalyvavimas	58
3.10. Į pročiai	68
3.11. Mityba ir poislis	76
3.12. Fizinė ir psichinė sveikata	82
3.13. Lytinė elsega ir šeimos planavimas	89
4. Iš vados ir rekomendacijos Lazdijų rajono savivaldybei	93

1. Į VADAS

Jaunimo problematikos tyrimas Lazdijų rajono savivaldybėje yra dalis Lietuvoje atliekamo jaunimo problematikos tyrimas, kurio užsakovas yra Lietuvos jaunimo reikalų departamentas prie LR socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. Tyrimas atliekamas mokslininkų grupės: Jolita Buzaitytė-Kašalynienė (Vilniaus universitetas, grupės vadovė), Aušra Kazlauskienė (Šiaulių universitetas), Džiugas Dvarionas (Vytauto Didžiojo universitetas), Ilona Jonutytė (Klaipėdos universitetas), Odeta Merfeldaitė (Mykolo Romerio universitetas) ir Angelė Tamulevičiūtė (Vilniaus pedagoginis universitetas). Šiuo tyrimu siekiama sukurti ir patvirtinti ilgalaikę Jaunimo problematikos tyrimų ir stebėsenos koncepciją bei metodiką.

Tyrimo tikslas – ištirti Lietuvos jaunimo problemas atspindinčių rodiklių būklę jaunimo politikos įgyvendinimo srityse:

- Mokymasis ir studijos (švietimo, mokymo, mokslo, studijų ir ugdymo);
- Darbas (darbo ir užimtumo);
- Laisvalaikis (laisvalaikio, poilsio, kūrybos ir kultūros);
- Gyvenimo sąlygos (apsirūpinimo būstu);
- Dalyvavimas (pilietiškumo ugdymo) neformalaus ugdymo?;
- Fizinė ir psichinė sveikata (sveikatos apsaugos);
- Į pročiai ir gyvenimo būdas (sveikatingumo, kūno kultūros ir sporto);
- Šeima, draugai, kaimynystė (socialinės apsaugos).
- Probleminio/rizikingo elgesio prevencija.

2. TYRIMO METODIKA

2.1. Tyrimo atlikimo metodai

Tyrimui buvo naudojami anketinės apklausos (kiekybinis) ir kokybinis apklausos raštu metodai. Jaunimo apklausos anketa (Priedas Nr. 1) buvo sudaryta iš 14 klausimų blokų:

- I. Mokyklos (1-8)
- II. Studijų (9-15),
- III. Darbo (16-32),
- IV. Laisvalaikio (33-37),
- V. Draugų (38-41),
- VI. Kaimynystės (42-43),
- VII. Gyvenimo sąlygų (44-49),
- VIII. Verslumo (50-52),
- IX. Dalyvavimo (53-64),
- X. Į pročių (65-74),
- XI. Mitybos ir poilsio (75-80),
- XII. Psichologinės ir fizinės savijautos (81-84),
- XIII. Lytinės elgsenos ir šeimos planavimo (85-89),
- XIV. Demografinių rodiklių (90-100).

Atliekant apklausą raštu buvo gilinamasi į tas pačias temas, kaip ir kiekybiniame tyrime, siekiant sužinoti kokias problemas jaunimas šiose srityse mato ir kokias problemų sprendimo būdus numato. Sritis skyrėsi 14-18 metų jaunimo grupei: mokykla, laisvalaikis, draugai, gyvenama aplinka, aktyvumas/dalyvavimas, žalingi įpročiai, fizinis aktyvumas, maitinimasis, psichologinė savijauta, lytiniai santykiai, požiūris į save; ir 19-29 metų jaunimui (studijos, darbas, laisvalaikis, draugai, gyvenama aplinka, aktyvumas/dalyvavimas, žalingi įpročiai, fizinis aktyvumas, maitinimasis, psichologinė savijauta, lytiniai santykiai, šeimos planavimas, darna šeimoje, požiūris į save, gyvenimo sąlygos.

Norint suprasti tai, kaip asmenys aiškina tikrovę, ieško priežasčių, siūlo problemų sprendimo būdus, apklausta taip, kad jie turėjo galimybę išsakyti savo terminais (žodžiais). Apklausos raštu metodas leido tiriamiesiems atsiskleisti iki tokio gylio, kuris padėtų atskleisti jų reikšmių esmę.

2.2. Tyrimo populiacijos aprėptis

Tyrimo populiaciją sudaro jaunimo atstovai nuo 14 iki 29 metų, tyrimo metu gyvenantys, besimokantys ar dirbantys Lazdijų rajono savivaldybės teritorijoje. Ši populiacija suskirstyta į tris grupes pagal tai:

- a) jaunimas besimokantis mokykloje (14-18 metų) – 30%
- b) studijuojantis aukštojo mokslo institucijose jaunimas (19-23 metai) – 43%
- c) dirbantis jaunimas (24-29 metai) – 27%.

2.3. Tyrimo imtis ir tiriamieji

Anketinei apklausai Lazdijų rajone atlikti buvo taikoma netikimybinė tikslinė atranka. Tiriamieji kaime buvo atrasti tikslinės atrankos vykdymo principu, t.y., apklausti tie, kurie atitiko tyrimo populiacijos požymius. Atrankai buvo pasinaudota savivaldybės bei seniūnijų atstovų pagalba, jiems perduotos, o vėliau iš jų surinktos anketos.

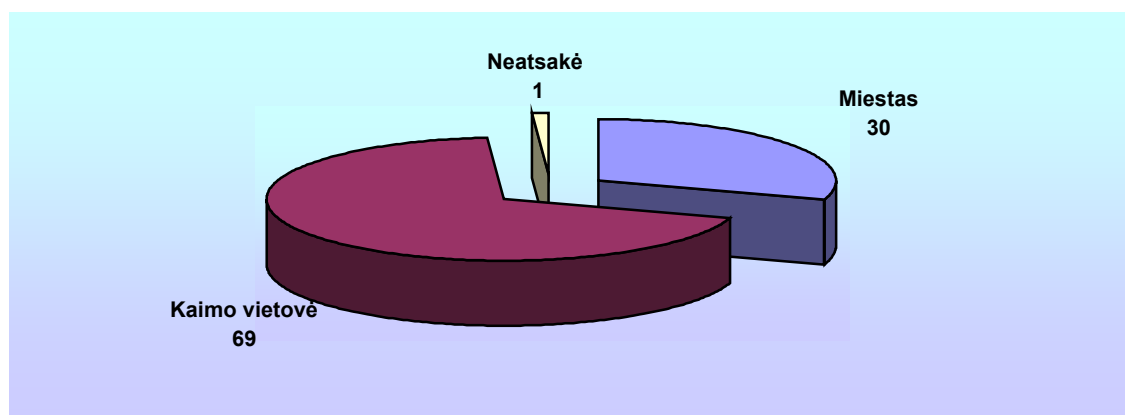
Jaunimo apklausai Lazdijų rajone numatytas imties dydis buvo 400 tiriamųjų. Kadangi jaunimo skaičius savivaldybėje yra daugiau nei 1000, tai esant tikimybinei atrankai tyrimo imties didinimas mažai įtakotų duomenų patikimumą. Ši imtis užtikrina 5 proc. paklaidą ir 95 proc. patikimumą. Apklauskos vykdymo metu anketos buvo išdalintos Lazdijų miesto savivaldybės, Veisiejų bei Seirijų seniūnijų atstovams, kurie anketas išdalino tikslingai atrinktomis respondentų grupėms.

Viso Lazdijų rajono jaunimo apklausai buvo išdalinta 400 klausimynų iš kurių sugrįžo 379 anketos. Šešiolika anketų užpildyta nepilnai arba sugadinta, todėl jos netiko apdorojimui ir buvo atmestos. Rezultatų skaičiavimui buvo panaudotos 363 galiojančios anketos.

Atliekant kokybinį tyrimą, buvo apklausta 30 tiriamųjų po 15 iš 14-18 metų bei 19-29 metų amžiaus grupių.

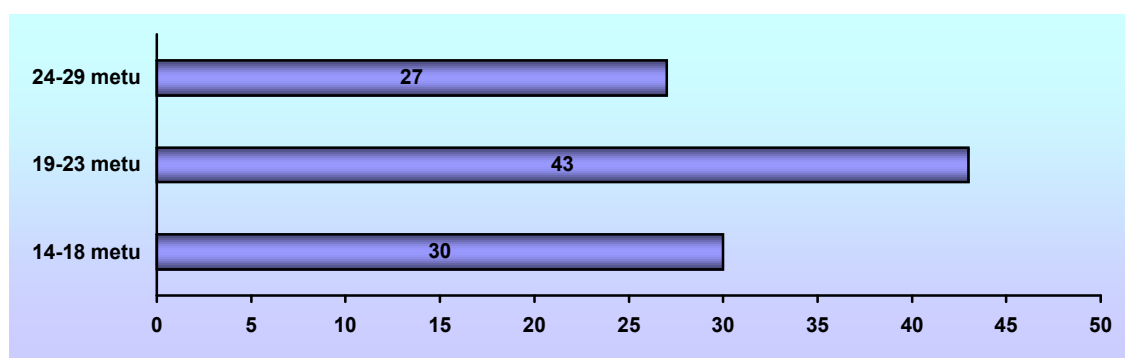
3. JAUNIMO PROBLEMATIKOS TYRIMO LAZDIJŲ RAJONO SAVIVALDYBĖJE DUOMENŲ ANALIZĖ

3.1. Demografinės tiriamųjų charakteristikos

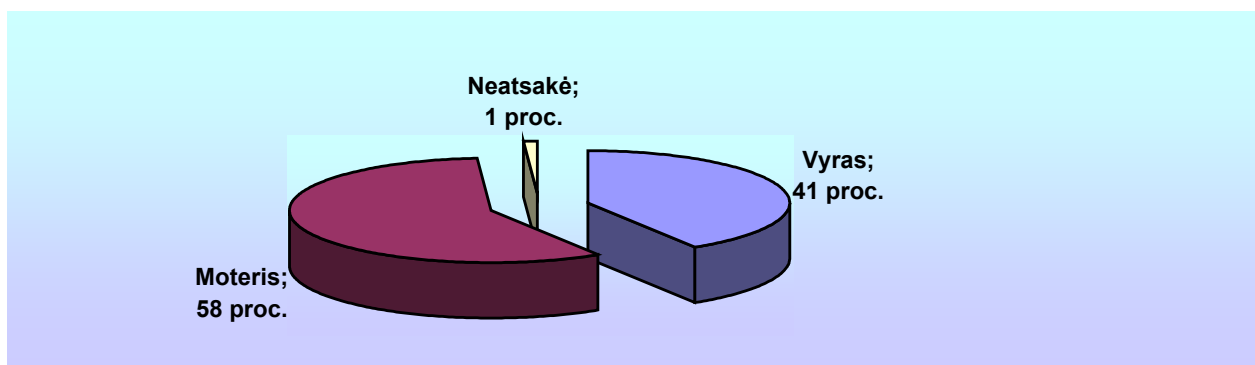

3.1.1. pav. Gyvenama vieta

Du trečdaliai tiriamųjų gyvena kaimo vietovėje, 30% nurodė savo gyvenamąją vietą mieste. Keturi respondentai savo gyvenamosios vietos visai nenurodė.

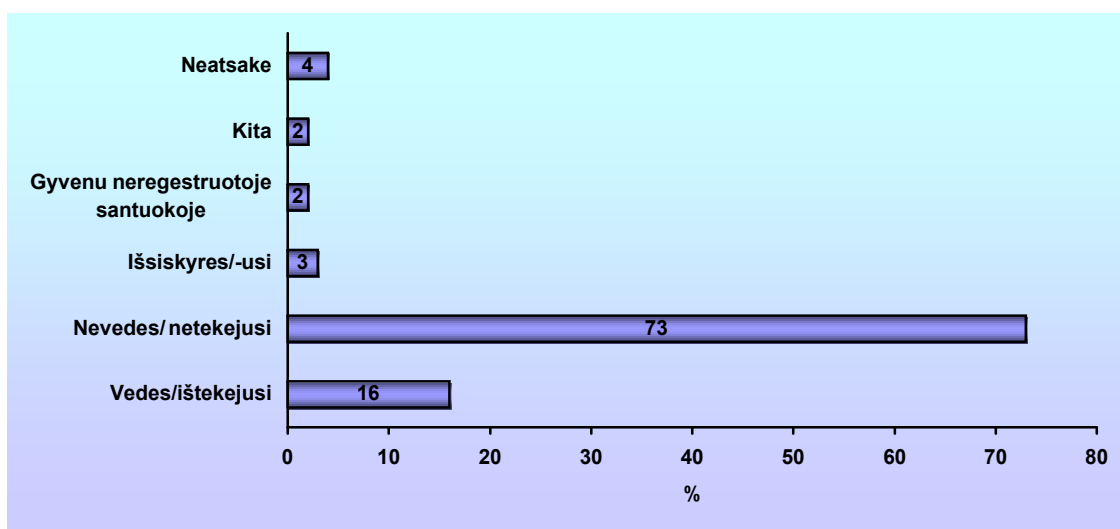

3.1.2. pav. Amžius

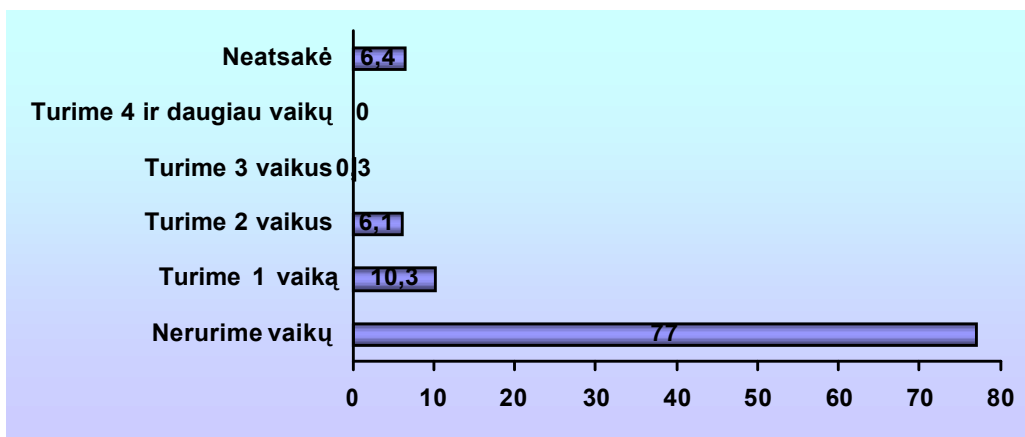
3.1.3. pav. Lytis

Tyrime dalyvavo 58 proc. moterų ir 41 proc. vyrų (1 proc. lyties nenurodė).

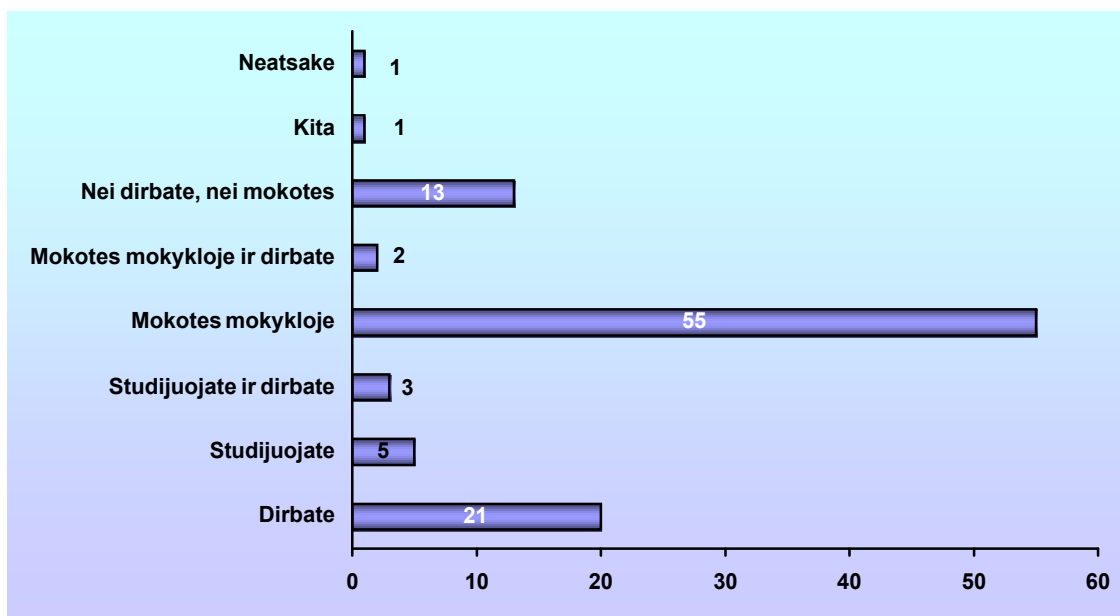
3.1.4. pav. Šeimėnė padėtis

Absoliuti dauguma tiriamųjų nevedė – 73% respondentų, 16 proc. vedė, kitų kategorijų reikšmės pernelyg mažos. Tai gali rodyti problema, kad kaimo vietovėse jaunimui sunkiau sukurti šeimą.

3.1.5. pav. Turimas vaikų skaičius

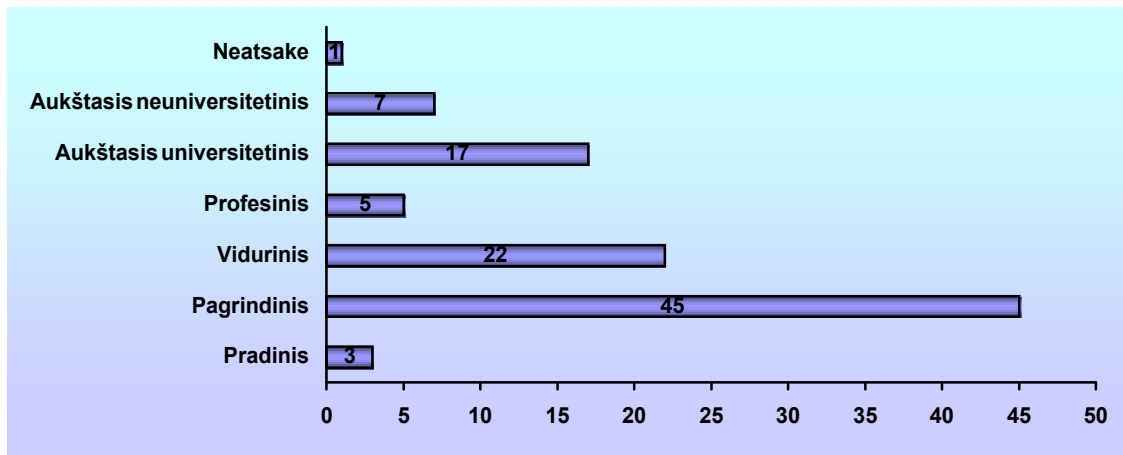
Tik tai 17 proc. tyrime dalyvavusių jaunų žmonių turėjo vaikų.

3.1.6. pav. Padėtis visuomenėje

Daugiausia (beveik 55 proc.) tiriamųjų mokėsi mokykloje. Mažas studijuojančių skaičius (5 proc.) gali būti paaiškintas tuo, kad Lazdijų rajone nėra aukštojo mokslo institucijų, o tarp respondentų, matyt, pasitaikė parvykusių namo studentų. Tuo tarpu, 21 proc. – dirbo, o 13 proc. nei dirbo nei mokėsi. Pastarasis rodiklis atspindi bendrą rajono užimtumo tendenciją – Lietuvos darbo biržos duomenimis, š.m. kovo 1 d. Lazdijų rajono bedarbių skaičius- 14,1 proc. nuo darbingo amžiaus žmonių.¹

¹ <http://www.ldb.lt/Informacija/DarboRinka/Puslapiai/situacija.aspx>

3.1.7. pav. Išsilavinimas

Vertinant tiriamąją populiaciją **darbinio statuso** atžvilgiu, reikia pažymėti, kad daugiau kaip pusė Lazdijų rajone tirtų jaunimo atstovų darbinės patirties visai neturėjo (67 proc.), samdomais darbuotojais dirbo ketvirtadalis tiriamųjų (25 proc.), o savo verslu užsiėmė vos 2 respondentai iš 363 apklaustųjų. Suprantama, kad didžioji pusė (205) apklaustųjų – moksleiviai negali turėti darbo patirties, bet tas faktas, kad iš likusių 158 respondentų tik du užsiima savo verslu, rodo iš ties menką Lazdijų rajono jaunimo verslumo lygį.

3.2. Mokymasis ir studijos

Mokymasis amžiaus tarpsnyje nuo 14 iki 29 metų amžiaus užima svarbią vietą ir yra daugumos žmonių pagrindinė gyvenimo veikla, be to skiriasi mokymosi mokykloje ir studijų aukštojoje mokykloje ypatybės, todėl šiai sričiai buvo parinkta daug rodiklių, kuriuos galima suskirstyti į dvi grupes.

Pirmoji grupė skirta bendrojo lavinimo ir profesinėse mokyklose besimokantiems mokiniams – jų mokinių santykiams su mokytojais, patyčiomis mokykloje, pamokų lankomumu, pažangumu, mokyklos pasiekiamumu, galimybe naudotis mokyklos patalpomis ne pamokų metu, profesijos pasirinkimu ir mokinių savivalda.

Antroji rodiklių grupė skirta studijuojantiems aukštosiose (kolegijose ir universitetuose) mokyklose, tai aukštosios mokyklos studijų programos pasirinkimas, darbo ir studijų derinimas, studijų planai ateityje.

MOKYKLA

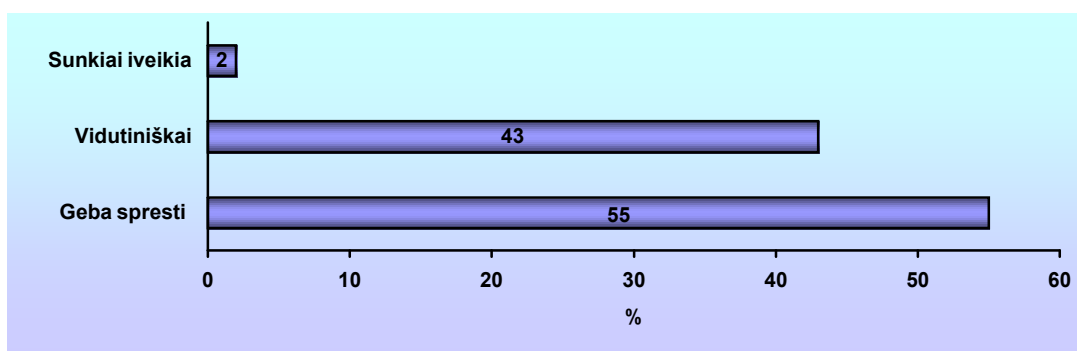
Pirmajai rodiklių grupei priskirti šie rodikliai:

- Į vykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklis
- Mokyklos saugumo rodiklis
- Lankomumo problemų rodiklis
- Pažangumo rodiklis
- Sunkumų nuvykti į mokyklą rodiklis
- Galimybės naudotis mokyklos patalpomis po pamokų rodiklis
- Domėjimosi būsima profesija rodiklis
- Aktyvumo mokinių savivaldoje rodiklis

Tyrimo dalyvavo **204 moksleiviai**, jie sudarė 55 proc. visos tyrimo imties. Mokyklos rodikliai skaičiuojami tik šiai tiriamųjų grupei.

Į vykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais apie pasitenkinimą mokykla, gebėjimą kontroliuoti įvykius ir įveikti kylančius sunkumus, kurie rodo, kad tiriamasis įveikia jam kylančius iššūkius. Į vykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklio reikšmės kinta nuo 8 iki 24, kur 8 reiškia pakankamą gebėjimą kontroliuoti įvykius ir įveikti problemas mokykloje, o 24 reiškia, kad susiduriama su kontrolės ir problemų įveikimo sunkumais:

1. Kai kalbu su mokytojais ar mokiniais, jaučiu, kad jie manęs nesupranta
2. Mokykloje jaučiuosi labai gerai
3. Aš tikiuosi mokykloje išmokyti daug naujų ir naudingų dalykų
4. Mokykloje dažnai nepasitikiu savimi, abejoju savo jėgomis
5. Kai mokykloje iškyla problemų, aš žinau, kaip jas galiu išspręsti
6. Aš noriai einu į mokyklą
7. Iškilus sunkumams mokykloje, žinau, kur galiu kreiptis pagalbos
8. Mokykloje dažnai jaučiuosi pasimetęs(-usi) ir sutrikęs(-usi)

3.2.1. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklį (proc., N=204)

Kaip matyti iš rezultatų, daugiau kaip pusė moksleivių patiriamus sunkumus mokykloje sugeba spręsti (55 proc.), o kita dalis (43 proc.) patenka į rizikos grupę, kuriai reikalinga išorinė parama.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 19-29 metų jaunuoliai **psichologiškai geriau jaustūsi**, jei:

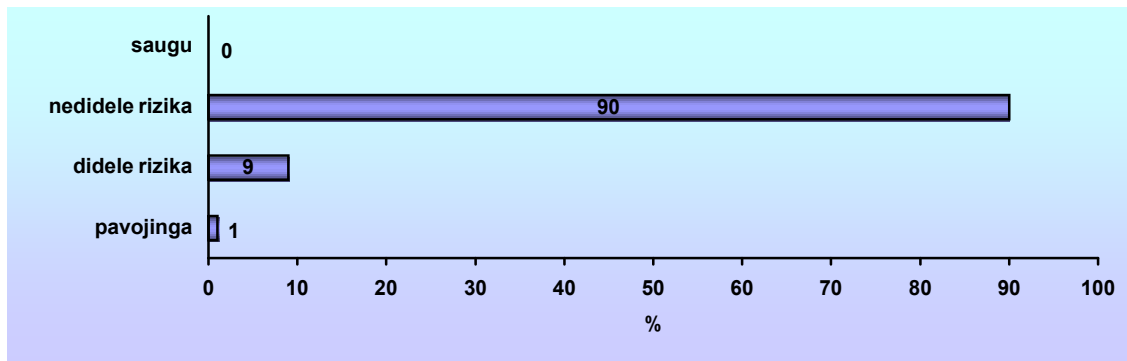
- vyktų kokybiškas ugdymas šeimoje („Reikėtų pradėti nuo šeimos, psichologinio ugdymo. Jeigu jaunuolis gerai jausis šeimoje, mokės gražiai, mandagiai elgtis su kitais, tai ir pats gerai jausis“);
- daugiau bendrautų („Daug bendrauti, neužsidaryti savyje. Neslėpti savo bėdų, o stengtis jas išspręsti“);
- spręstų problemas („Daug bendrauti, neužsidaryti savyje. Neslėpti savo bėdų, o stengtis jas išspręsti“);
- šviestūsi („Vykdėti socialines kampanijas, kurios įtrauktų švietimo organizacijas, šeimas į palankaus psichologinio klimato, tolerancijos vystymą“);
- keistų gyvenimo būdą („Keisti visuomenės požiūrį ir gyvenimo būdą“);
- dirbtų su tėvais („Dirbti su jų tėvais“);
- realizuotų save („Suteikti galimybes save realizuoti“);
- būtų sukurtas geras psichologinis klimatas („Sukurti tinkamas sąlygas psichologiniam klimatui“);
- patys bus iniciatyvūs („Daug kas priklauso nuo jų pačių, todėl jei jie nenorės, bus neimlūs, nieko padaryti nepavyks“).

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 14-18 metų jaunuoliai **psichologiškai geriau jaustūsi**, jei:

- būtų saugi aplinka;
- daugiau bendrautų;
- būtų skiepijamas nuo mažens supratingumas;
- būtų patrumpintos pamokos;
- palaikyti.

Mokyklos saugumo rodiklis – tai suminis rodiklis matuojamas 8 indikatoriais apie tam tikrus įvykius mokykloje, kurie rodo, kad tiriamasis mokosi nesaugioje aplinkoje, kad joje nepatiria patyčių, pvz., kiti mokiniai užgauliojo, mušė, reketavo, seksualiai priekabiavo, mokytojai užgauliojo ar mušė (per paskutines 30 dienų). Mokyklos saugumo rodiklio reikšmės kinta nuo 8

iki 24, kur 8 reiškia saugumo mokykloje pakankumą o 24 reiškia stipriai išreikštą nesaugumą vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė tuo nesaugiau moksleiviai jaučiasi mokykloje.

3.2.2. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal mokyklos saugumo rodiklį (proc., N=204)

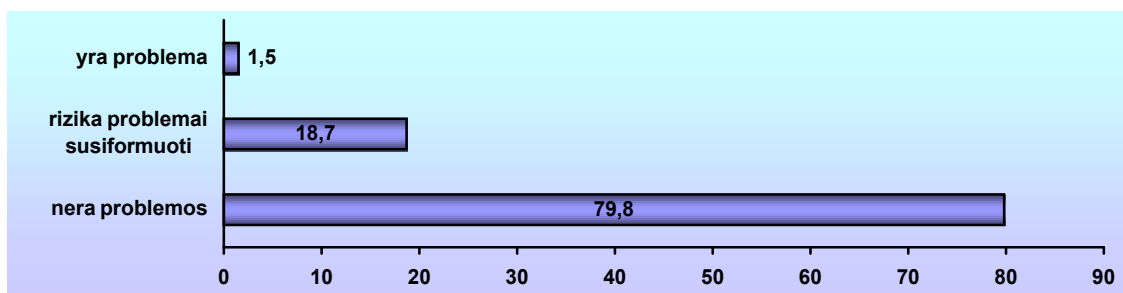
Mokyklos saugumo rodiklio vidutinė reikšmė 20.19, 37 proc. tiriamųjų buvo žemiau šios reikšmės, jie pastarąjį mėnesį mokykloje susidūrė su įvairiais įvykiais dėl kurių mokykloje nesijautė saugūs, 3 proc. tiriamųjų tokių įvykių patyrė labai daug, 36 proc. pakankamai daug, ir nebuvo nė vieno tiriamojo, kurie būtų nurodę, kad per pastarąjį mėnesį mokykloje neįvyko nieko tokio, kas būtų grėšę jo saugumui, vadinasi, mokykloje buvo bent jau apšauktas ar užgauliotas. Moksleiviai rašė tu grafoje „kita“ nurodė tokias nesaugumo priežastis:

- “dėl neteisingo mokytojos elgesio, nepagrįsto vertinimo, šmeižto”;
- “psichologinis spaudimas dėl egzaminų pasirinkimo”;
- “mokytojai ignoroja, įsivaizduoja, kad mokiniai ne žmonės”;
- “pervargimas”.

Lankomumo problemų rodiklis – tai suminis rodiklis, taikomas besimokantiems bendrojo lavinimo ir profesinėje mokyklose ir matuojamas 6 indikatoriais:

- 1) Pavėluoti į pamokas
- 2) Be pateisinimo praleisti vienos dienos pamokas
- 3) Praleisti keletą pamokų dėl rimtos priežasties
- 4) Be pateisinimo praleisti visas dienos pamokas
- 5) Praleisti visas pamokas dėl šeimyninių aplinkybių
- 6) Praleisti visas dienos pamokas dėl ligos

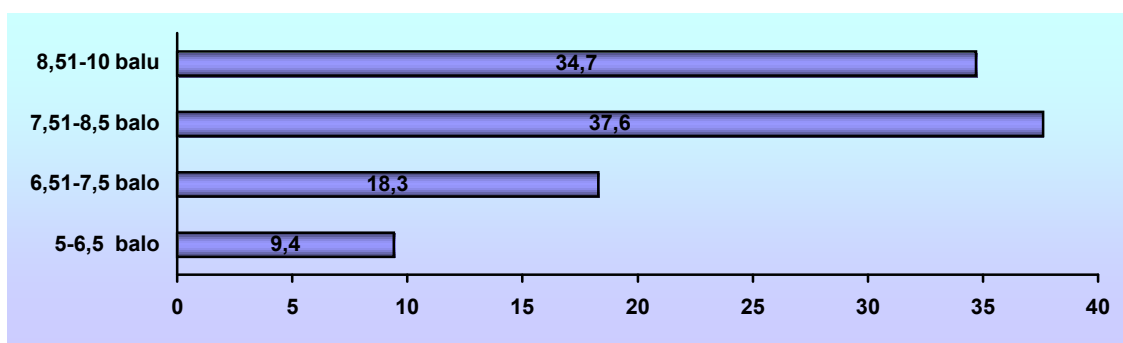
Šiuo rodikliu buvo matuojama ar tiriamasis turi lankomumo problemų. Mokyklos lankomumo problemų rodiklio reikšmės kinta nuo 6 iki 28. Kur 6 reiškia lankomumo problemos nebuvimą o 28 reiškia stipriai išreikštą mokyklos lankymo problemą, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė tuo didesnė mokyklos lankymo problema.

3.2.3. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal mokyklos lankomumo rodiklį (proc., N=205)

Dauguma tyrime dalyvavusių moksleivių neturėjo rimtų mokyklos lankomumo problemų, 19 proc. moksleivių buvo rizikoje problemai atsirasti.

Pažangumo rodiklis. Tyrime dalyvavusių moksleivių pažangumas arba paskutinio semestro pažymių vidurkis, buvo 7,92.

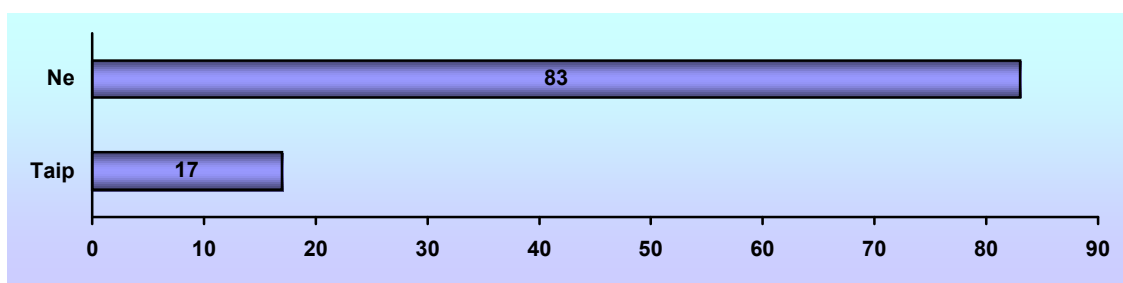

3.2.4. pav. Moksleivių pasiskirstymas pagal pažangumą (proc., N=202)

Kaip matyti iš 3.2.4. paveikslo, Lazdijų rajono moksleivių pažangumas yra pakankamai aukštas.

Sunkumų nuvykti į mokyklą rodiklis buvo matuojamas dichotomine skale, pagal kurią nustatyta, ar moksleiviai susiduria su šia problema.

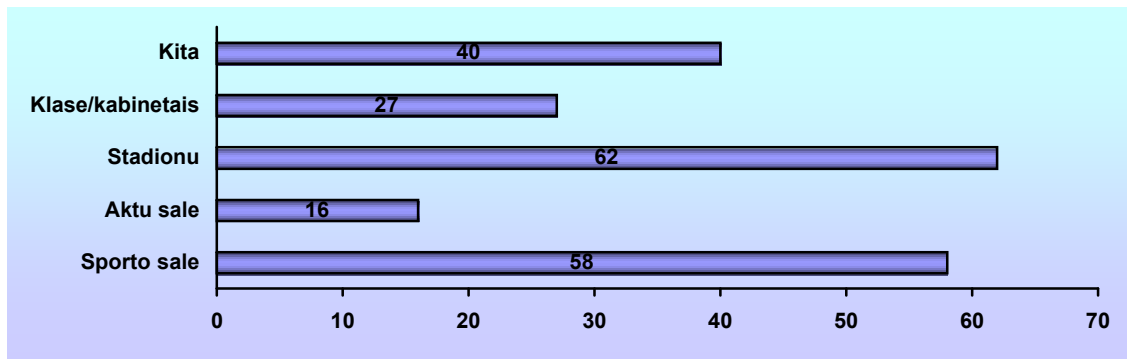
Rezultatų pateikimas: procentinis turinčių sunkumų nuvykti į mokyklą pateikimas bendrojo lavinimo ir profesinėje mokykloje tiriamųjų grupėje.

3.2.5. pav. Nuvykimo į mokyklą sunkumų buvimas (proc., N=205)

Didžioji dauguma (83 proc.) moksleivių teigė neturintis sunkumų nuvykti į mokyklą o tarp patiriamų sunkumų buvo minima tokios patiriamos mokyklos lankymo problemos: *autobusas*

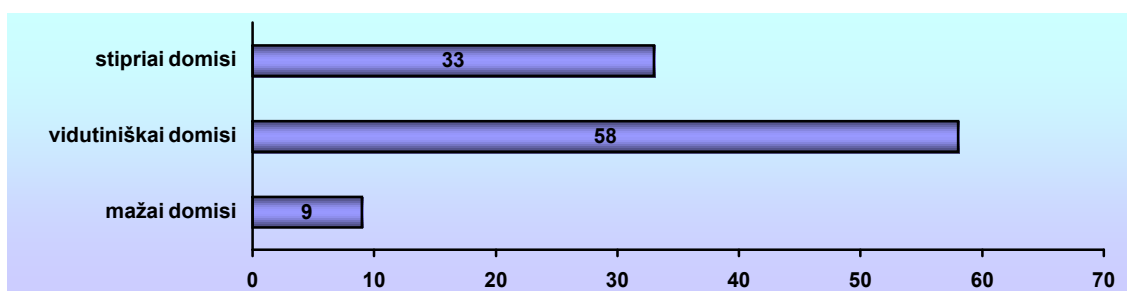
per anksti atvažiuoja; namų darbų atsiskaitymas – problema; baimė nemokėti ar nesuprasti; kartais pašaipos; vėluoja autobusas; žiemą pripūstyta; autobuso techniniai nesklandumai.

3.2.6. pav. Mokyklos patalpos/plotai, kuriais moksleiviai gali naudotis ne pamokų metu (proc., N=204)

Tyrimo rezultatai rodo, kad Lazdijų rajono mokyklos sudaro moksleiviams galimybių naudotis savo patalpomis ir stadionais po pamokų, ne pamokų metu. Tarp dažniausiai paminėtų – stadionas (62 proc.) ir sporto salė (58 proc.) bei kabinetai. Visumoje moksleiviai turi galimybių naudotis mokyklos patalpomis, nes tarp paminėtų kaip „Kita“ buvo vardinamos tokios mokyklos erdvės kaip skaitykla, biblioteka, koridoriai, vestibuliai, kiemas, valgykla ir kitos mokyklai priklausančios erdvės.

Domėjimosi būsima profesija rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 7 indikatoriais apie domėjimąsi būsima profesija ir veiksmus leidžiančius ją pasirinkti bei geriau jai pasirengti, jis atspindi sąmoningumą, nuoseklumą, pastangas renkantis būsimą profesiją. Domėjimosi būsima profesija rodiklio reikšmės kinta nuo 7 iki 28. Kur 28 reiškia nesidomėjimą būsima profesija, o 7 reiškia aktyvų domėjimąsi būsima profesija ir sąmoningą rengimąsi jai, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė tuo didesnis domėjimasis ir sąmoningesnis būsimos profesijos pasirinkimas.

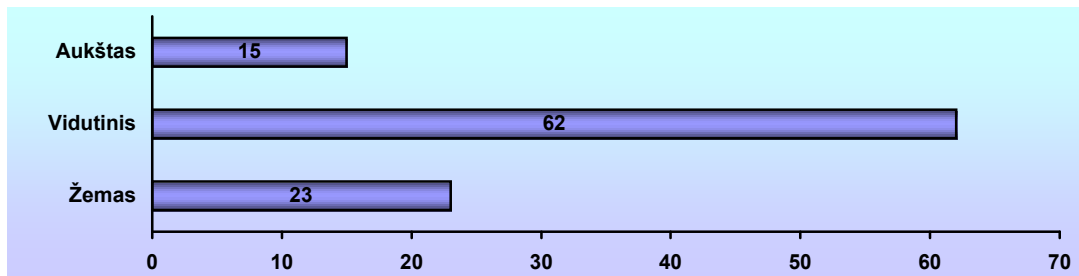
3.2.7. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal domėjimosi būsima profesija rodiklį (proc., N=202)

Tik 9 proc. tirtų moksleivių nesidomėjo būsima profesija arba domėjosi ja labai mažai, vidutinė šio rodiklio reikšmė buvo 16.09 iš maksimaliai 28 galimų. Taigi, galima teigti, kad Lazdijų rajono moksleiviai domisi ir jiems rūpi būsimos profesijos klausimai.

Aktyvumo mokinių savivaldoje rodiklis - tai suminis rodiklis, matuojamas 7 indikatoriais atspindinčiais mokinių aktyvumo mokyklos savivaldoje apraiškas:

- 1) Klasėje vyksta seniūno rinkimai
- 2) Jūs dalyvaujate (balsavote) klasės seniūno rinkimuose
- 3) Jūs dalyvaujate (balsavote) mokinių savivaldos rinkimuose
- 4) Jūs esate buvę klasės seniūnu
- 5) Jūs dalyvaujate mokykloje vykstančiuose renginiuose
- 6) Jūs prisidedate/esate prisidėję prie mokinių savivaldos veiklų organizavimo ir vykdymo
- 7) Jūs buvote išrinktas į moksleivių parlamentą/mokinių tarybą, mokyklos tarybą

Susumavus indikatorių rangų reikšmes gautas suminis aktyvumo mokinių savivaldoje rodiklis, kurio reikšmės kinta nuo 28 iki 7, kur 28 reiškia žemą, o 7 reiškia aukštą aktyvumo mokinių savivaldoje lygį. Vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė, tuo aukštesnis mokinių aktyvumo savivaldoje lygis.

3.2.8. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal aktyvumo mokinių savivaldoje rodiklį (proc., N=205)

Apskaičiavus tiriamųjų aktyvumo mokinių savivaldoje lygį, nustatyta, kad 15 proc. moksleivių yra aukštas, 62 proc. Vidutinis ir 23 proc. žemas aktyvumo moksleivių savivaldoje lygis.

Apibendrinus tyrimo duomenis galima teigti, kad 14-18 metų jaunuoliai įvardina šias **problemas, susijusias su mokykla:**

- *Prastas mokymosi organizavimas* („Švietimo sistema pasenusi, metodika įgrisusi, nevisada veiksminga“, „Neišsimiegojimas. Geriau būtų eiti į mokyklą nuo 9 val.“);

- *Patyčios* („Bendraamžiai tyčiojasi iš kitų. Ne tik mokiniai tyčiojasi, o ir mokytojai užgaulioja vaikus“);
- *Prasta mokymosi aplinka* („Nėra mokykloje normalių lentų, per maži suolai 10 kl. mokiniams“, „Nėra sporto salės, koridoriuose vyksta kūno kultūra“);
- *Drausmės stygius* („Nedrausmingumas“).

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis galima teigti, kad 14-18 metų jaunuoliai siūlo šias priemones **esamai situacijai, susijusiai su mokykla gerinti**:

- *švietimo sistemos kaita* („Pradėčiau keisti sistemą, kad panašėtume į kitas ES šalis, pavyzdžiui Švediją kurios švietimo sistema man išties priimtina“, „Pakeisčiau pamokų pradžios laiką nuo pusės devynių, ar net nuo devynių, nes neišsimiegojus būna visi pikti“);
- *pedagogų kompetencijų peržiūra* („mokyklas turėtų eiti tik tokie mokytojai, kurie yra perėję tam tikrus kursus, turėtų labiau suprasti mokinius, į jų išsišokimus reaguotų ne taip piktai, juk vaikams iškentėti tiek daug pamokų yra labai sunku“);
- *mokymosi aplinkos gerinimas* („Taupyčiau pinigus, kad būtų nupirkti suolai, kad negadintume savo sveikatos ir būtume sveiki“);
- *infrastruktūros tobulinimas* („Tikrai stengčiaus, kad per laiką po truputį išdygtų sporto salė);

mokinių elgesio kontrolė ir bausmės („Pirmiausia išmesčiau iš mokyklos tuos, kurie yra praleidę per mėnesį 10 ar daugiau pamokų be priežasties. Sugriežtinčiau mokytojų budėjimą koridoriuose, kad stebėtų vaikus kaip jie elgiasi koridoriuose, ar keikiasi, stumdosi, tyčiojasi iš kitų bendraklasių“).

STUDIJOS

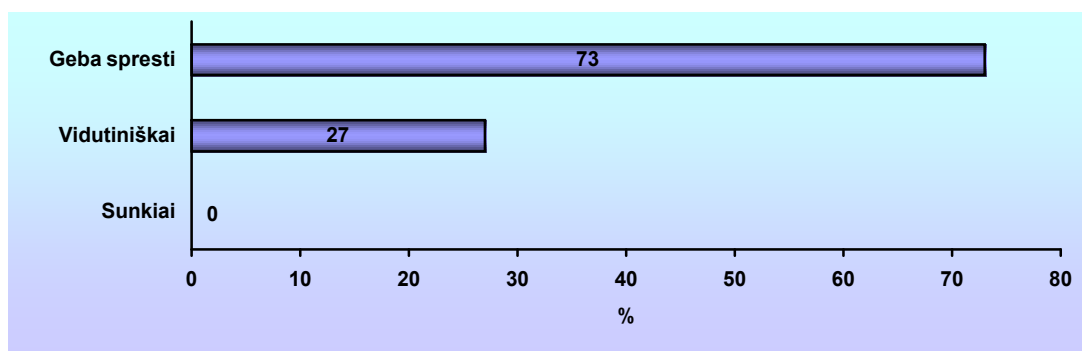
Lazdijų rajono jaunimo tyrime dalyvavo **30 aukštosios mokyklos studentų**, rodikliai apie studijas ir studijų pasirinkimą skaičiuojami tikrai jiems. Kadangi šiai tiriamųjų grupei atstovavo negausi respondentų grupė, todėl indikuoti ryškesnes tendencijas būtų galima tik lyginant su kitų savivaldybių duomenimis ar juos susumavus. Nežiūrint to, pateikiami duomenys suteikia tam tikrų požymių apie studijuojančio jaunimo preferencijas.

Antrajai mokymosi ir studijų **rodiklių grupei** priskirti tokie, studijuojantiems aukštojo mokslo institucijose tinkami, rodikliai:

- Įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklis
- Studijų pasirinkimo sąmoningumo rodiklis
- Dirbančių studentų rodiklis
- Darbo ir studijų derinimo rodiklis
- Darbo ir studijų derinimo problemų lygio rodiklis
- Ketinimų tęsti studijas rodiklis
- Aktyvumo studentų savivaldoje rodiklis

Įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais apie pasitenkinimą mokymosi įstaiga, gebėjimą kontroliuoti įvykius ir įveikti kylančius sunkumus, kurie rodo, kad tiriamasis įveikia jam kylančius iššūkius:

- 1) Kai kalbu su dėstytojais ar studentais, jaučiu, kad jie manęs nesupranta
- 2) Savo mokymosi įstaigoje aš jaučiuosi labai gerai
- 3) Studijų metu tikiuosi išmokti daug naujų ir naudingų dalykų
- 4) Studijų metu dažnai nepasitikiu savimi, abejoju savo jėgomis
- 5) Kai iškyla problemų, aš žinau, kaip jas galiu išspręsti
- 6) Aš noriai einu į paskaitas
- 7) Iškilus sunkumams studijų metu, žinau, kur galiu kreiptis pagalbos
- 8) Mokymo įstaigoje dažnai jaučiuosi pasimetęs(-usi) ir sutrikęs(-usi)

3.2.9. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklį (proc., N=30)

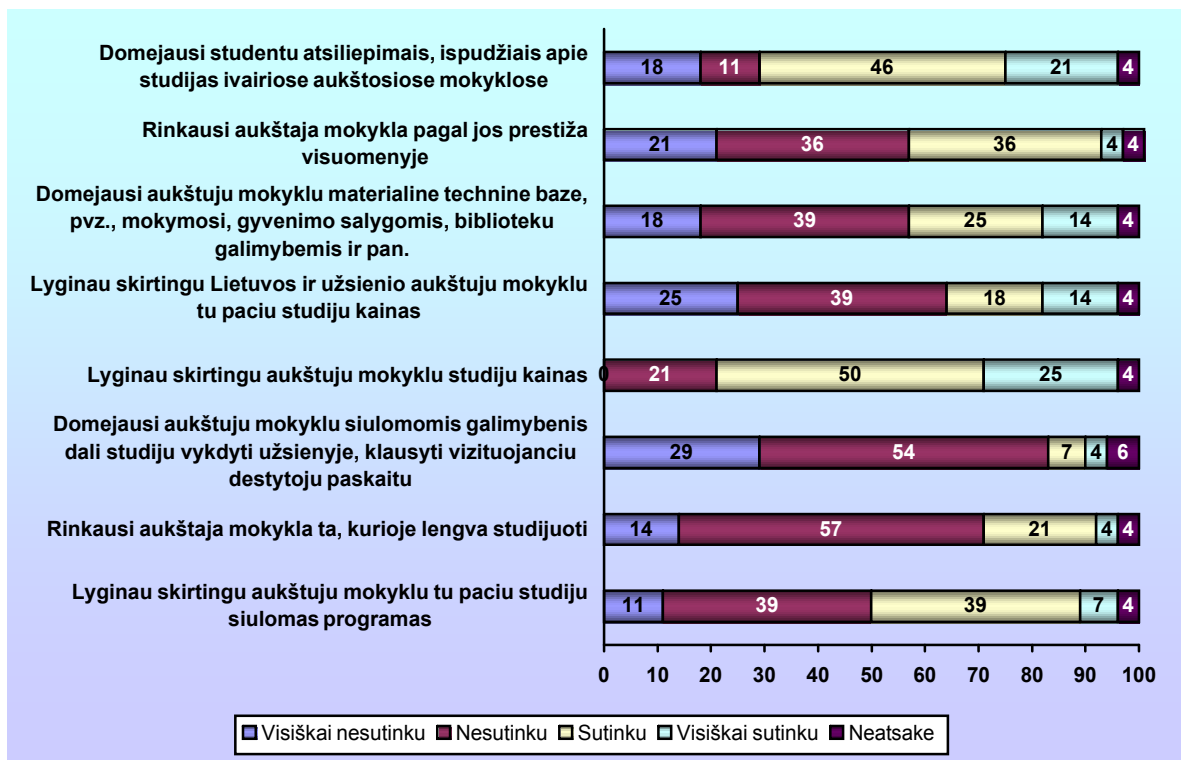
Suskaičiavus rezultatus paaiškėjo, kad iš maksimaliai galimų 24, didžiausia suminio rodiklio reikšmė tesiekė 16, o vidutinė reikšmė buvo 11,3. Pagal tai galima būtų daryti prielaidą kad problemų dėl įvykių kontrolės ir gebėjimų įveikti problemas tiriamieji nepatyrė. O didžioji dauguma respondentų susitvarko su kylančiais sunkumais.

Studijų pasirinkimo sąmoningumo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais apie domėjimąsi būsimomis studijomis/studijų programomis ir veiksmus leidžiančius jas sąmoningai pasirinkti, jis atspindi sąmoningumą nuoseklumą pastangas renkantis būsimas studijas ir universitetą

- 1) Lyginau skirtingų aukštųjų mokyklų tų pačių studijų siūlomas programas
- 2) Rinkausi aukštąją mokyklą tą kurioje lengva studijuoti
- 3) Domėjausi aukštųjų mokyklų siūlomomis galimybėmis dalį studijų vykdyti užsienyje, klausyti vizituojančių dėstytojų paskaitų
- 4) Lyginau skirtingų aukštųjų mokyklų studijų kainas
- 5) Lyginau skirtingų Lietuvos ir užsienio aukštųjų mokyklų tų pačių studijų kainas
- 6) Domėjausi aukštųjų mokyklų materialine technine baze, pvz., mokymosi, gyvenimo sąlygomis, bibliotekų galimybėmis ir pan.
- 7) Rinkausi aukštąją mokyklą pagal jos prestižą visuomenėje
- 8) Domėjausi studentų atsiliepimais, įspūdžiais apie studijas įvairiose aukštosiose mokyklose

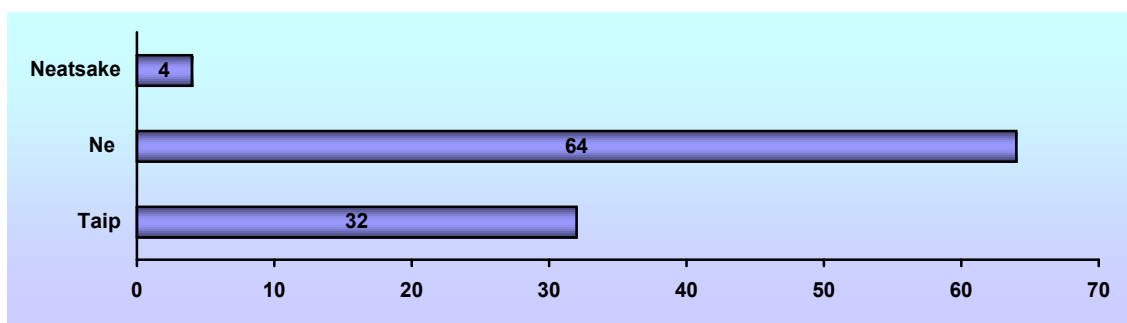
Studijų pasirinkimo sąmoningumo suminio rodiklio reikšmės kinta nuo 8 iki 32. Kur 8 reiškia nesidomėjimą būsimomis studijomis, o 32 – aktyvų domėjimąsi studijų programomis ir universitetų galimybėmis, sąmoningą argumentuotą rinkimąsi, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė tuo didesnis domėjimasis ir sąmoningesnis būsimų studijų pasirinkimas.

Apskaičiavus gauta, kad

3.2.10. pav. Aukštosios mokyklos pasirinkimo kriterijai (proc., N=28)

Pažymėtina tai, kad net 57 proc. aukštosiose mokyklose studijuojančių tiriamųjų buvo linkę nesutikti su teiginiu, kad aukštąją mokyklą pasirinko tą kurioje lengva studijuoti, o 54 proc. respondentų neatrodė labai reikšminga, kad studijos gali vykti užsienyje ar būti dėstomos užsienio dėstytojų. Didelė dalis (46 proc.) buvo linkę sutikti, kad pasirinkdami aukštąją mokyklą lygino skirtingų mokyklų tu pačių studijų programas. Pusė studijuojančių rinkdamiesi studijas lygino kainas, o domėjimasis materialine technine baze, gyvenimo ir studijų sąlygomis nebuvo tiek aktualus (25 proc.).

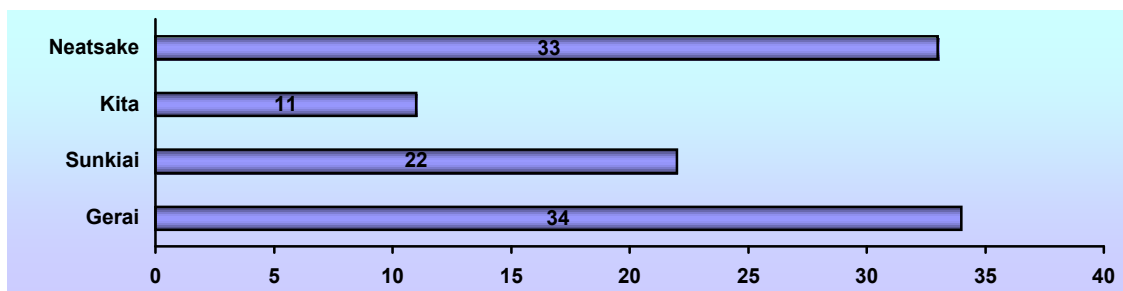

3.2.11. pav. Dirba ir studijuoja (proc., N=28)

Trečdalis apklaustų respondentų, studijuojančių aukštosiose mokyklose, dirbo.

Darbo ir studijų derinimo sėkmingumo rodiklis – tai rodiklis parodantis tiriamųjų suvokimą apie tai, kaip jiems sekasi ar nesiseka derinti darbą ir studijas. Matuojamas rangine skale nuo „gerai sekasi“ iki „visiškai nesiseka“.

Rezultatai skaičiuoti pagal procentinį sugebančių ir nesugebančių derinti darbą ir studijas pasiskirstymą dirbančių studentų grupėje.

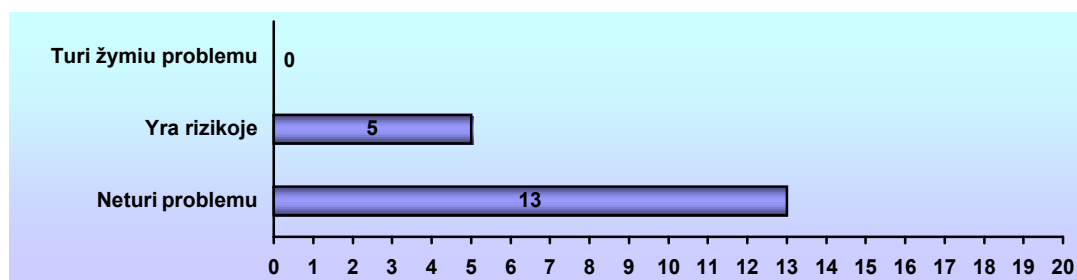

3.2.12. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal darbo ir studijų derinimo sėkmingumą (proc., N=28)

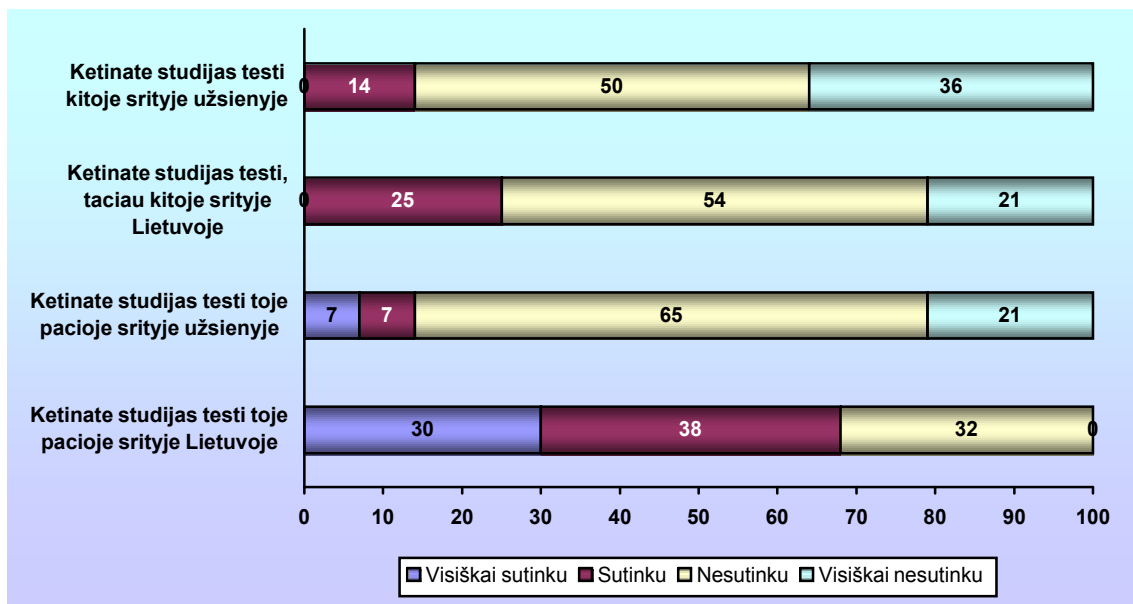
Vis tik 22 proc. dirbančių studentų patiria įvairių problemų susijusių su darbo ir studijų derinimu, bet daugiau kaip trečdaliui tai nesukelia rūpesčių, o kitas trečdalis visai nesureikšmino šio klausimo, t.y. neatsakė.

Darbo ir studijų derinimo problemų rodiklis – tai suminis rodiklis matuojamas 6 indikatoriais apie įvairias problemas kylančias derinant darbą ir studijas, kuris leidžia įvertinti problemų kylančių dėl darbo ir studijų derinimo lygį. Darbo ir studijų derinimo problemų rodiklio reikšmės kinta nuo 6 iki 18. Kur 6 reiškia darbo ir studijų derinimo problemų nebuvimą, o 18 reiškia stipriai išreikštas darbo ir studijų derinimo problemas, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė tuo didesnės darbo ir studijų derinimo sukeltos problemos.

Tiriamųjų populiacijoje apklausta 18 dirbančiųjų studentų.

3.2.13. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal darbo ir studijų derinimo problemų rodiklį (N=18)

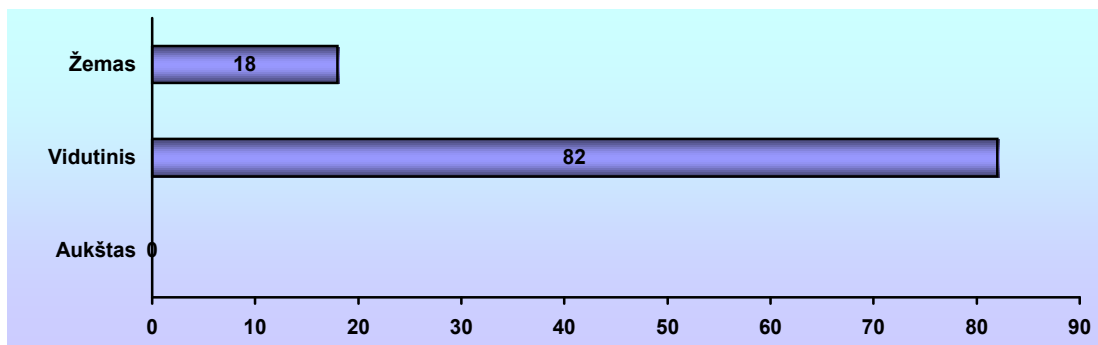
3.2.14. pav. Planai baigus studijas (proc., N=28)

Pagal šį rodiklį matyti, kad studijuojančio jaunimo ketinimai studijuoti Lietuvoje ar užsienyje pasidalina daugmaž pusiau. Keisti studijų kryptį Lietuvoje ar užsienyje ketina apie 40 proc. studentų, o tęsti studijas toje pačioje srityje nusiteikę net 82 proc. studentų. Tai rodo gana aukštą profesinio pasirinkimo adekvatumą.

Aktyvumo studentų savivaldoje rodiklis - tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais atspindinčiais studentų aktyvumą studentų savivaldoje apraškas, pvz., dalyvavimas savivaldos rinkimuose, renginiuose, pareigų turėjimas ir pan.:

- 1) Jūsų grupėje / kurse vyksta seniūno rinkimai?
- 2) Jūs dalyvaujate (balsavote) savo kurso / grupės seniūno rinkimuose
- 3) Jūs esate buvę s/-usi savo kurso/grupės seniūnu/-e
- 4) Jūs dalyvavote savo fakulteto studentų atstovybės pirmininko/atstovo rinkimuose
- 5) Jūs dalyvaujate universitete/kolegijoje vykstančiuose renginiuose
- 6) Jūs prisidedate/esate prisidėję prie studentų atstovybės veiklų organizavimo ir vykdymo
- 7) Jūs buvote išrinktas į universiteto ar fakulteto studentų atstovybę
- 8) Domitės Jūsų fakulteto studentų atstovybės veikla

Kiekvienam tiriamajam indikatorių rangų reikšmės sumuojamos ir gaunamas suminis aktyvumo studentų savivaldoje rodiklis, kurio reikšmės kinta nuo 32 iki 8. Kur 32 reiškia žemą, o 8 reiškia aukštą aktyvumo studentų savivaldoje lygį, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė tuo aukštesnis aktyvumo studentų savivaldoje lygis.

3.2.15. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal aktyvumo studentų savivaldoje lygį (proc., N=28)

Pagal šį rodiklį matyti, kad tiriamųjų aktyvumo studentų savivaldoje lygis yra vidutinis (82 proc.) arba žemas.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 14-18 metų **jaunuolių aktyvumą** lemia:

- *naujos pažintys* („Aktyvi, nes man įdomu, tai gera patirtis. Naujos pažintys. Papildoma veikla“),
- dėl gerų darbų („Esu aktyvus visą laiką. Važiuoju kur tik vežasi mane mokykla į renginius ir noriu, kad mano mokyklai būtų gerai“);
- pilietinė pozicija („Aktyvi, nes man rūpi Lietuva ir moksleivių situacija“).

Neaktyvumą lemia *kitų iniciatyvos nebūvimas* („Neaktyvus, nes nėra įdomu, nepasiūlo nieko įdomaus“).

19-29 metų jaunuolių *neaktyvumą* lemia: *rūpinimasis savo problemomis* („Esu neaktyvus, kadangi labiau rūpinuosi savo asmeninėmis problemomis“), *pasitikėjimo stoka* („Trūksta noro ir ryžto ir nelabai tikiu akcijomis“), *informacijos trūkumas* („Jei mane renginys domina, atkreipia dėmesį savo reklama – aš dalyvauju „), *laiko stoka* („Tai nėra man aktualu, įdomu, gal šiek tiek trūksta ir laiko“, „Esant galimybei dalyvauju pilietinėse akcijose. Norėčiau dalyvauti aktyviau, tačiau trūksta laiko“), *menka jaunimo įtrauktis* („Nesu aktyvi, nes mano pilietinės pažiūros ėmė formuotis tik pastaraisiais metais. Nei šeimoje, nei mokykloje skatinimo būti pilietiškai aktyvia nesulaukiau“), *naudos nematymas* („Nematau prasmės to daryti. Kiek esu dalyvavusi, tai nedavė jokios apčiuopiamos naudos, nusivyliau“), *neapsitikėjimas politika* („Pirmiausia reikia tuo domėtis. Kita vertus, domėjimąsi „numuša“ neskaidri politika, skandalai, iš to seka nepasitikėjimas ir pan“).

Aktyvumąskatina karjeros siekimas („Kad esu aktyvi lemia mano noras siekti karjeros. Stengiuosi dalyvauti miesto renginiuose, vykti į keliones ir projektus, kad tai būtų kaip mano praktika“), įdomi veikla („Įdomu ir bandai įsitraukti į bet kokią veiklą“).

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 19-29 metų aktyvumą lemtų šios priemonės:

- *jaunimo iniciatyvos* („Jaunimas labiau turėtų įsitraukti į jaunimo organizacijas, jas kurti. Ieškoti naujų idėjų, susijusių su visuomeniniu gyvenimu ir drąsiai jas siūlyti kitiems, ypač savivaldybėms“);
- *ugdymas ir įtraukimas nuo mažų dienų* („Nuo mažens pratinti dalyvauti, mokyklose, universitetuose aktyviai skatinti“, „Jau nuo pat mažens reikis ugdyti pilietiškumo jausmą skatinti išsakyti savo nuomonę, siekti aktualių tikslų“, „Tai turėtų būti ne tik teorinis švietimo strategijos elementas. Šiuo atveju nebūtų smerktinos socialinės kampanijos, kurios įtrauktų žmones į pilietinį gyvenimą nuo ankstyvos vaikystės“);
- *skatinimas* („Nuo mažens pratinti dalyvauti, mokyklose, universitetuose aktyviai skatinti“, „Jau nuo pat mažens reikis ugdyti pilietiškumo jausmą skatinti išsakyti savo nuomonę, siekti aktualių tikslų“);
- *socialinė įtrauktis* („Tai turėtų būti ne tik teorinis švietimo strategijos elementas. Šiuo atveju nebūtų smerktinos socialinės kampanijos, kurios įtrauktų žmones į pilietinį gyvenimą nuo ankstyvos vaikystės“);
- *reklama* („Daugiau reklamos, pažintinių pamokų, kada vaikai tiesiogiai pamato kas kaip vyksta ir kad bent kartą sudalyvautų“, „Daugiau propagandos“, „Daugiau socialinės reklamos apie pilietiškumo svarbą, kuri būtų rodoma per televiziją, radiją, spaudoje, internete. Į soc. reklamą įtraukti žymius žmones“);
- *švietimas* („Daugiau reklamos, pažintinių pamokų, kada vaikai tiesiogiai pamato kas kaip vyksta ir kad bent kartą sudalyvautų“, „Edukacija. Manau pilietiškumo ugdymas prasideda nuo mokslo institucijų, todėl mokytojai turėtų juos supažindinti su pilietiškumo svarba“);
- *patrauklios formos, būdai* („Sudominti, atrasti tokių būdų, kuriais jaunimas pats norėtų įsijungti į pilietinę veiklą. Referendumai, mitingai ne visada patrauklūs. Taip pat manau padėtų sąmoningumo skatinimas“).

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 14-18 metų aktyvumą lemtų šios priemonės:

- *paskatinimas* („Sudominti, paskatinti. Padėti jiems suvokti kai kurių akcijų svarbą. Paskatinamai pasiimti juos kartu, kad tai įsikaltų į savimoneę“);
- *aktyvesnis įtraukimas į renginius* („Mokytojai labiau siūlytų jaunimo renginius, nes patys mokiniai to neieško, nes visi tam turi sąlygų“).

3.3. Darbas

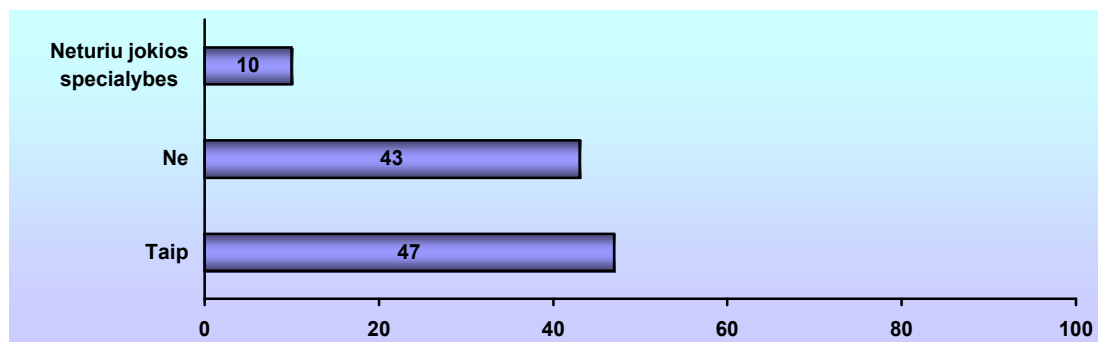
Dėl Lietuvoje egzistuojančios gilios jaunimo užimtumo problemos, šiame tyrime darbo srities problemoms tirti buvo išskirta gausi įsidarbinimo klausimus liečiančių rodiklių grupė:

- Darbo pagal įgytą profesiją rodiklis
- Darbo ne pagal įgytą profesiją priežasčių rodiklis
- Sąmoningumo renkantis profesiją rodiklis
- Įsidarbinimą lemiančių veiksnių rodiklis
- Įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas darbe rodiklis
- Darbdavio sudaromų sąlygų mokytis ar kelti kvalifikaciją rodiklis
- Ketinimo keisti darbą ir mokytis rodiklis
- Ketinimo keisti darbo vietą rodiklis
- Ketinimo keisti darbo vietą priežasčių rodiklis
- Darbo paieškos kitame mieste (migracijos į kitą miestą) priežasčių rodiklis
- Darbo paieškos užsienyje (migracijos į užsienį) priežasčių rodiklis

Tyrimo metu Lazdijų rajone apklausta 89 įvairią darbinę patirtį turintys respondentai, kas sudarė apie 25 proc. visos populiacijos.

Darbas pagal įgytą profesiją

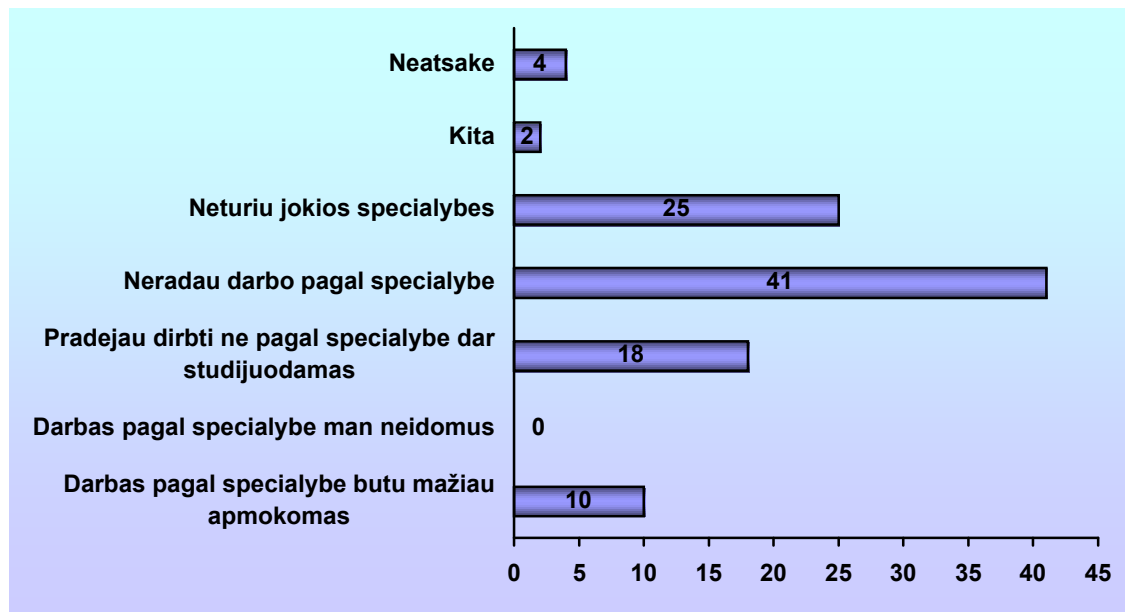
Šis rodiklis parodo, kokia dalis dirbančiųjų dirba pagal baigtą studijų kryptį ar įgytą profesiją/specialybę.

3.3.1. pav. Ar dirbate pagal įgytą specialybę? (proc., N=89)

Kaip matyti, didesnioji pusė (53 proc.) respondentų dirbo visai ne pagal specialybę arba neturėdami jokios specialybės, kas aiškiai rodo profesinio rengimo poreikių tyrimo poreikį Lietuvoje.

Darbo ne pagal įgytą profesiją priežastys – prašoma nurodyti, kodėl nedirbama pagal įgytą profesiją pasirinkti leidžiama iš keturių įvardytų priežasčių, taip pat palikta galimybė nurodyti savo priežastį.

3.3.2. pav. Darbo ne pagal specialybę priežastys (proc., N=49)

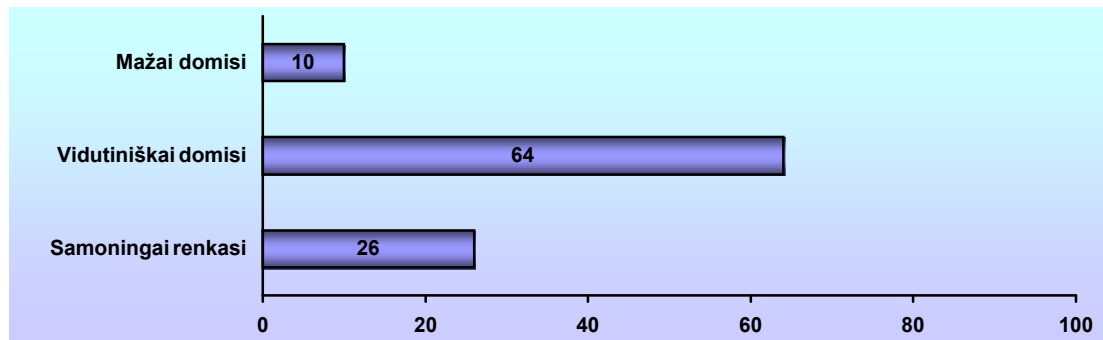
Dažniausiai turintys profesiją bet dirbantys ne pagal specialybę, kaip priežastį nurodė, kad nerado darbo pagal specialybę (41 proc.) arba dar studijuodamas pradėjo dirbti ne pagal specialybę (18 proc.).

Sąmoningumo renkantis profesiją rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 6 indikatoriais apie domėjimąsi būsima profesija ir veiksmus leidusius ją pasirinkti bei geriau jai pasirengti, jis atspindi sąmoningumą nuoseklumą pastangas renkantis profesiją. Kiekvienas indikatorius vertinamas keturių rangų skale, tiriamųjų prašoma nurodyti ar jie sutinka su teiginiais apie profesijos pasirinkimą lėmusius veiksmus, kur „visiškai nesutinku“=1, „nesutinku“=2, „sutinku“=3, „visiškai sutinku“=4.

- 1) Dar mokykloje apsisprendžiau, kokią profesiją pasirinksiu
- 2) Domėjausi būsima profesija, jai keliamais reikalavimais
- 3) Mokykloje konsultavausi su mokytojais/ kitais specialistais dėl profesijos pasirinkimo
- 4) Rinkdamasis profesiją domėjausi įvairiomis profesijomis ir įsidarbinimo po studijų galimybėmis

- 5) Dalykus mokykloje rinkausi pagal būsimą profesiją
- 6) Tariausi su tėvais dėl profesijos pasirinkimo

Šis rodiklis taikomas dirbantiesiems.

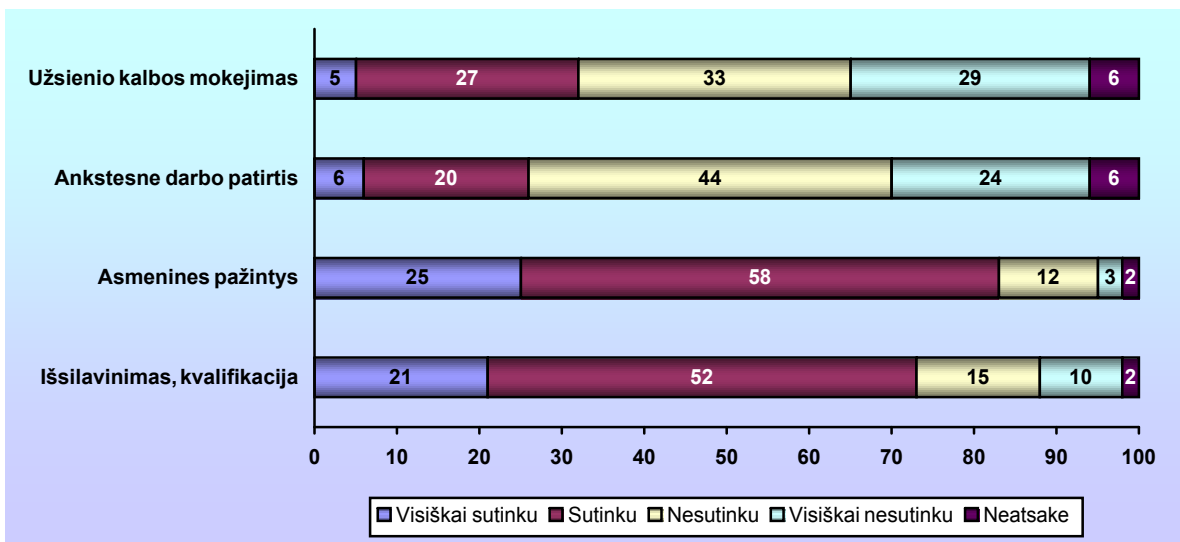

3.3.3. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal sąmoningumo renkantis profesiją rodiklį (proc., N=80)

Pagal gautus rezultatus matyti, kad tik 26 proc. Dirbančiųjų sąmoningai domėjosi būsima darbo specializacija, didesnę pusę (64 proc.) domėjosi vidutiniškai.

Į sidarbinimą lemiantys veiksniai – keturi teiginiai apie tiriamojo Įsidarbinimą lėmusius veiksnius vertinami keturių rangų skalėmis pagal tiriamojo sutikimo su teiginiu laipsnį nuo „visiškai sutinku“ iki „visiškai nesutinku“. Į vardinti šie Įsidarbinimą lemiantys veiksniai:

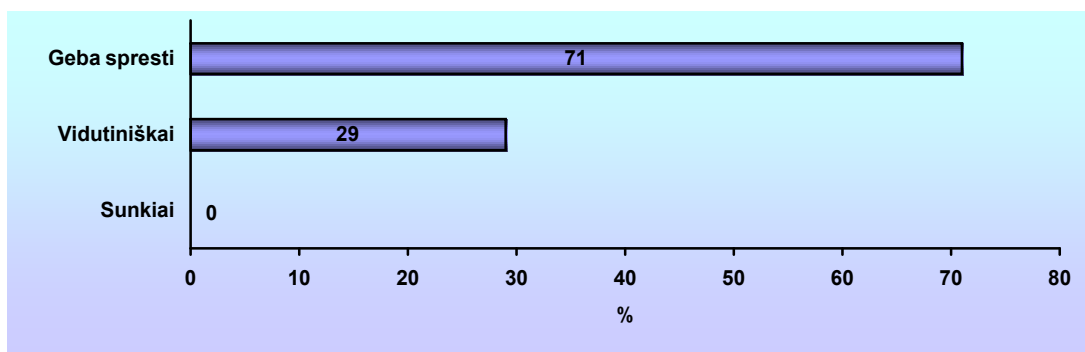
- baigta profesinė ar aukštoji mokykla,
- asmeninės pažintys,
- ankstesnė darbo patirtis,
- užsienio kalbos žinios,

3.3.4. pav. Įsidarbinimui didžiausią įtaką turėjo (proc., N=89)

Daugiausia (58 proc. ir 25 proc.) dirbančių tiriamųjų buvo linkę sutikti, kad didžiausią įtaką įsidarbinant turėjo asmeninės pažintys, 71 proc. manė, kad įgytas išsilavinimas ar kvalifikacija, o kad sėkmingai įsidarbinti reikalinga ankstesnė darbo patirtis manė 26 proc. tiriamųjų. Užsienio kalbos mokėjimo privalumus norodė 32 proc. tiriamųjų.

Įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas darbe rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais apie pasitenkinimą darbe, gebėjimą kontroliuoti įvykius ir įveikti kylančius sunkumus, kurie rodo, kad tiriamasis įveikia jam kylančius iššūkius.

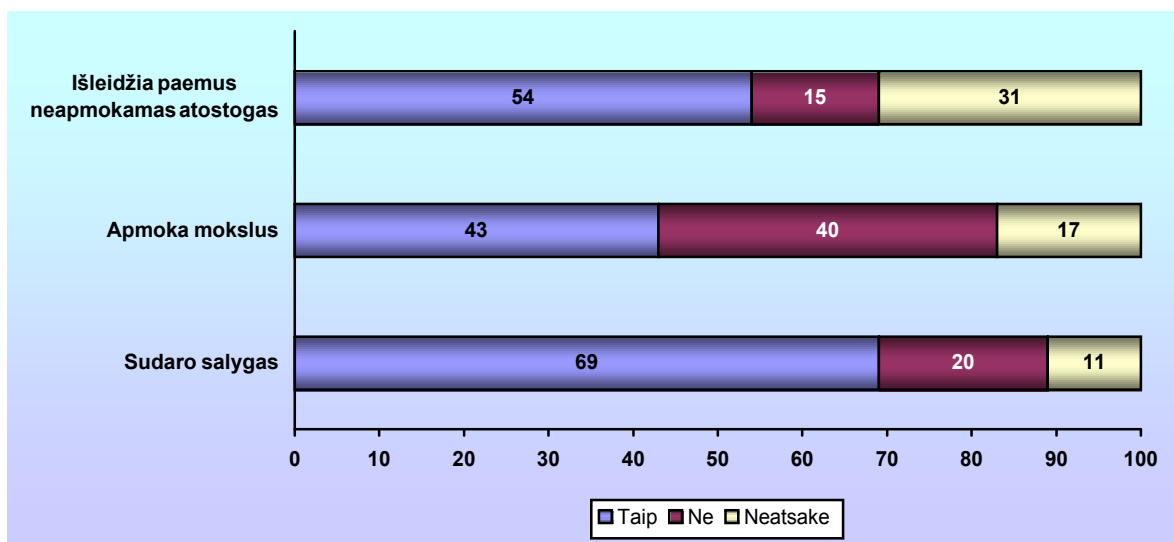
3.3.5. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas darbe rodiklį (proc., N=89)

Suskaičiavus rezultatus matyti, kad problemų dėl įvykių kontrolės ir gebėjimų įveikti problemas tiriamieji nepatyrė. O absoliuti dauguma respondentų (71 proc. – geba ir 29 proc. – vidutiniškai geba) susitvarko su kylančiais sunkumais.

Darbdavio sudaromos sąlygos mokytis/kelti kvalifikaciją– trys teiginiai apie darbdavių sudaromas sąlygas:

- 1) sudaro sąlygas,
- 2) apmoka/iš dalies apmoka mokslus ar kvalifikacijos kursus,
- 3) studijuoti/mokytis išleidžia, bet tam dirbantysis turi imti neapmokamas atostogas.

Matuojama dichotomine skale – “taip” arba “ne”.

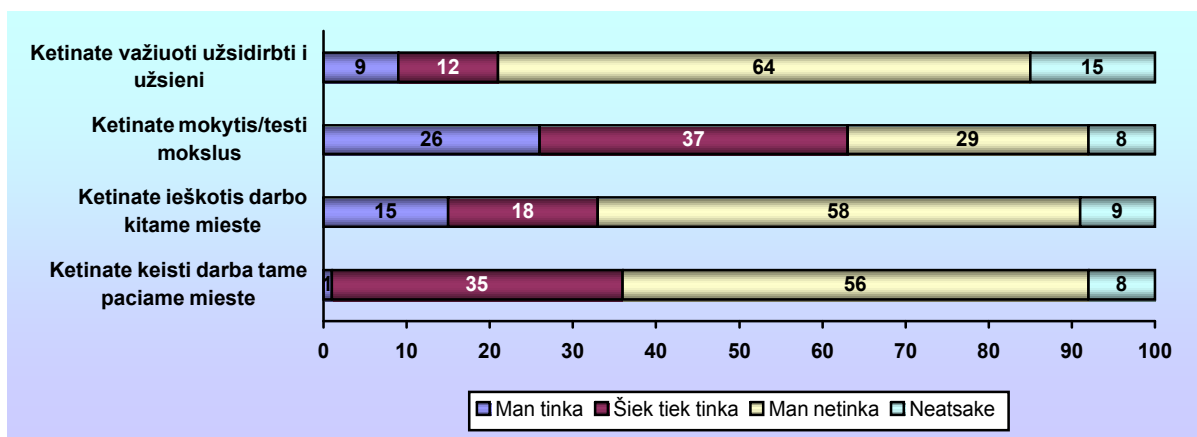
3.3.6. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal darbdavio sudaromų sąlygų mokytis/kelti kvalifikaciją rodiklį (proc., N=89)

Kaip matyti iš duomenų pateikimo, daugiau kaip du trečdaliai atsakiusiųjų (69 proc.) nurodė, kad darbdaviai sudaro sąlygas mokytis, bet tik 43 proc. respondentų teigė, kad darbdaviai apmoka mokymo išlaidas, o daugiau kaip pusė (54 proc.) nurodė, kad mokytis turi neapmokamų atostogų sąskaita.

Ketinių keisti darbą ir mokytis rodiklis

Rodikliui matuoti parinkti keturi teiginiai apie ketinimus keisti darbą

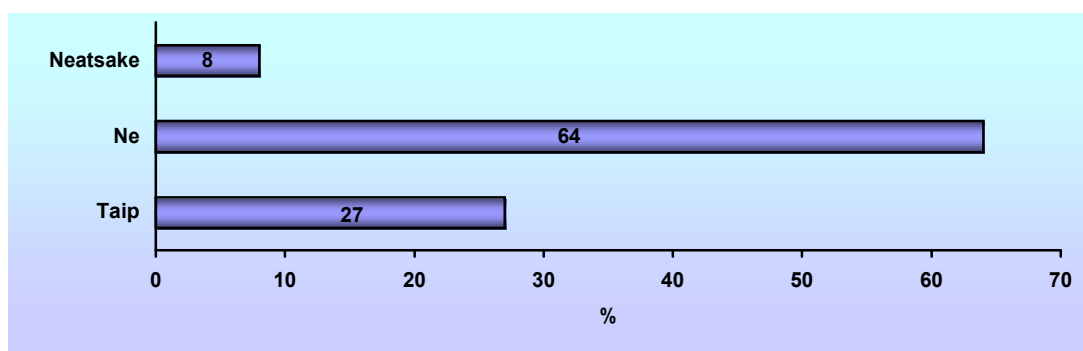
- ketinate keisti darbą tame pačiame mieste;
- ketinate ieškoti darbo kitame mieste;
- ketinate mokytis ar tęsti mokslus;
- ketinate važiuoti užsidirbti į užsienį.

3.3.7. pav. Ketinimai keisti darbą ar mokytis, migracijos ketinimai (proc., N=89)

Teigiama tendencija yra ta, kad didžioji dalis dirbančio jaunimo neketina važiuoti dirbti į užsienį (64 proc.) ir 63 proc. respondentų atsakė, kad ketina tęsti mokslus.

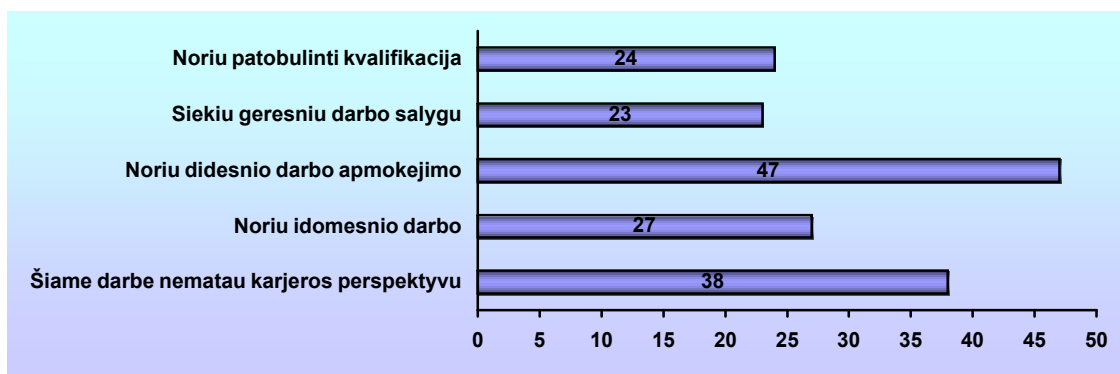
Daugiau kaip pusė tiriamųjų neketina keisti darbo (56 proc.), o 58 proc. dirbančio jaunimo neketina ieškoti darbo kitame mieste.

3.3.8. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal ketinimo keisti darbo vietą rodiklį (proc., N=89)

Beveik trečdalis respondentų (27 proc.) atsakė, kad ketina keisti darbą, o kaip pagrindines to priežastis nurodė

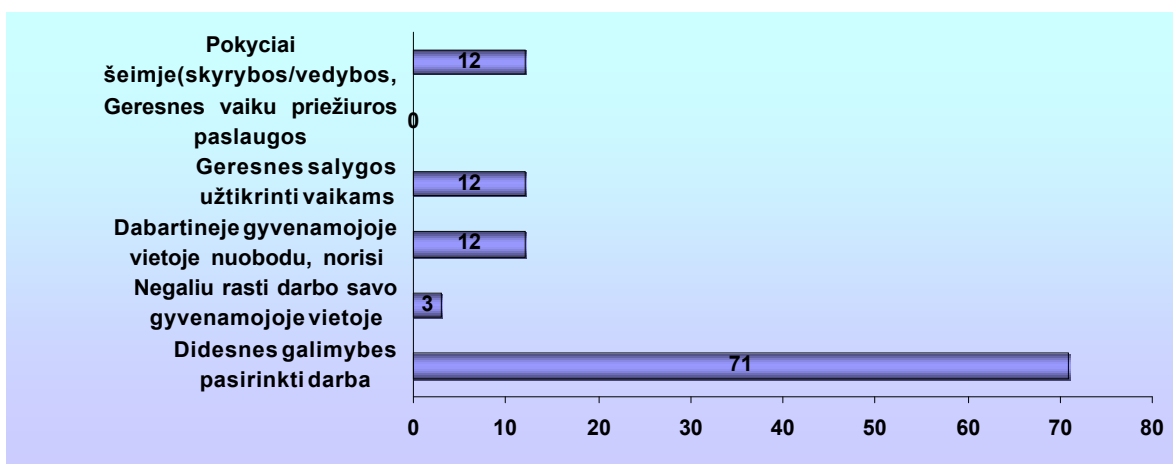
Ketinimo keisti darbą priežasčių rodiklis matuojamas žemiau pateiktomis penkiomis priežastimis, iš kurių buvo prašoma nurodyti iki trijų svarbiausių.

3.3.9. pav. Noro keisti darbapriežastys (proc., N=34)

Iš rezultatų matyti, kad dažniausiai minima noro keisti darbapriežastis buvo didesnis atlyginimas (47 proc.), antra pagal pasirinkimo dažnumą priežastis buvo karjeros perspektyvos trūkumas (38 proc.). Iš šių indikatorių buvo galima pasirinkti iki trijų atsakymų variantų.

Darbo paieškos kitame mieste (migracijos į kitą miestą) priežasčių rodiklis tirtas pateikus šešias žemiau nurodytas priežastis, iš kurių buvo prašoma nurodyti iki trijų svarbiausių.

3.3.10. pav. Planų ieškotis darbo kitame mieste motyvai (proc., N=34)

Vis tik dažniausiai nurodoma migracijos į kitą miestą priežastis yra didesnės galimybės susirasti ar pasirinkti darbą

Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis 19-29 metų jaunimui jų miestas/rajonas yra patrauklus tik todėl, kad yra pramogų „mieste pakankamai galimybių pramogauti, šviestis, tobulėti“.

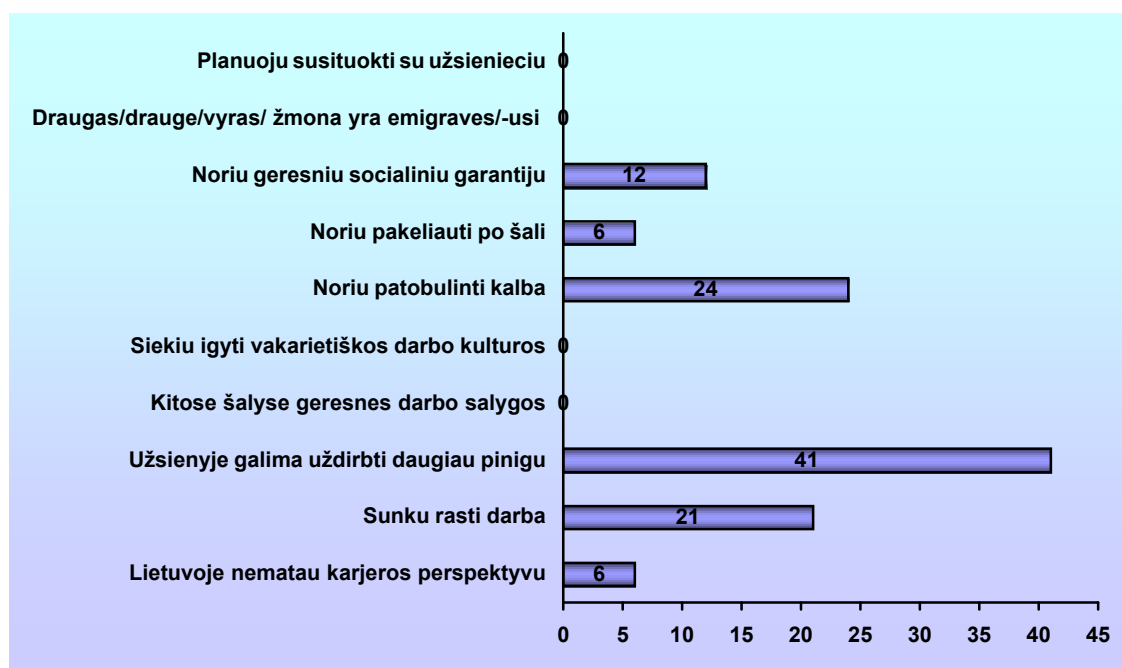
Jaunimui nepatrauklus jų miestas/rajonas dėl šių priežasčių:

- *trūksta pramogų* „nėra labai patrauklus, nes trūksta pramogų, lankytinų vietų“, „nes jame nėra veiklos jaunimui“, „trūksta užimtumo“;

- *susibūrimo vietų* „trūksta jaunimo susibūrimo vietų ir bent jau minimalaus užimtumo“, „mažai veiklos ar vietų, kur galėtų lankytis jaunimas ir įdomiai leisti laisvalaikį“.

Darbo paieškos užsienyje (migracijos į užsienį) priežastys - pateikta dešimt priežasčių, leidžiama pasirinkti iki trijų svarbiausių.

Šiuo metu dirbančių tačiau planuojančių važiuoti dirbti į užsienį tiriamųjų buvo prašoma nurodyti ne daugiau kaip tris šių ketinimų priežastis iš dešimties pateiktų.

3.3.11. pav. Galimo išvykimo dirbti užsienyje priežastys (proc., N=34)

Kaip matyti iš procentinio pasiskirstymo, labai rimtų ketinimų ieškoti darbo užsienyje Lazdijų rajono jaunimas neturi. Tyrimo rezultatai rodo, kad svarbiausia priežastis vykstant dirbti į užsienį vis tik būtų galimybė užsidirbti daugiau pinigų (41 proc.), kitos dvi priežastys buvo nurodomos kaip sunkumai rasti darbą (21 proc.) ir užsienio kalbos tobulinimo galimybė (24 proc.).

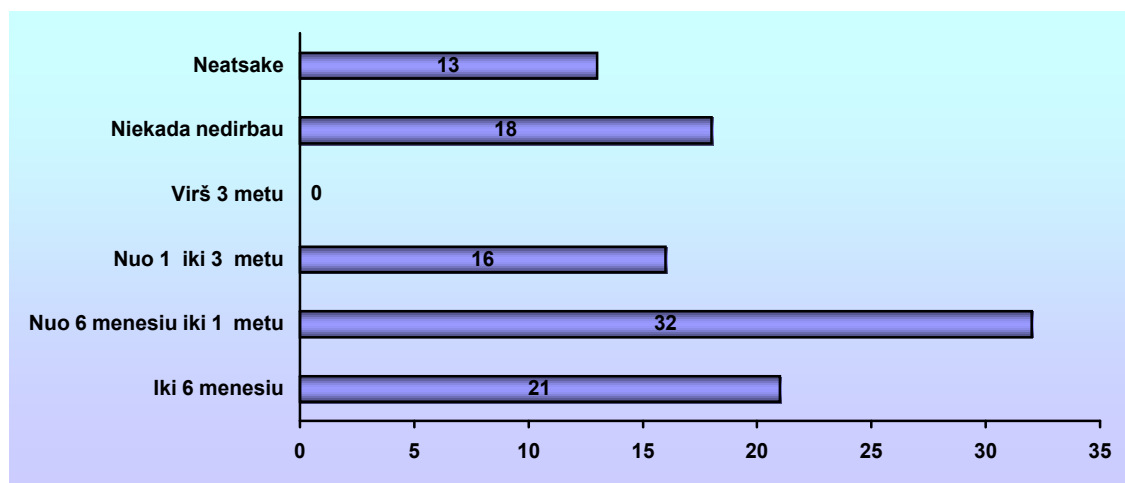
NESIMOKANTIS, NESTUDIJUOJANTIS IR NEDIRBANTIS JAUNIMAS

Toliau ataskaitoje aptariami rodikliai nestudijuojantiems, nesimokantiems ir niekur nedirbantiems jaunimo atstovams:

- Paskutinio nedarbo trukmės rodiklis
- Darbo paskutinėje darbovietėje trukmės rodiklis
- Nedarbo priežasčių rodiklis
- Darbo paieškos būdų rodiklis
- Sutikimo dirbti Lietuvoje rodiklis
- Sutikimo dirbti užsienyje rodiklis

Ši tiriamųjų grupė sudarė 15,4 proc. visos tiriamųjų populiacijos Lazdijų rajone (N=56).

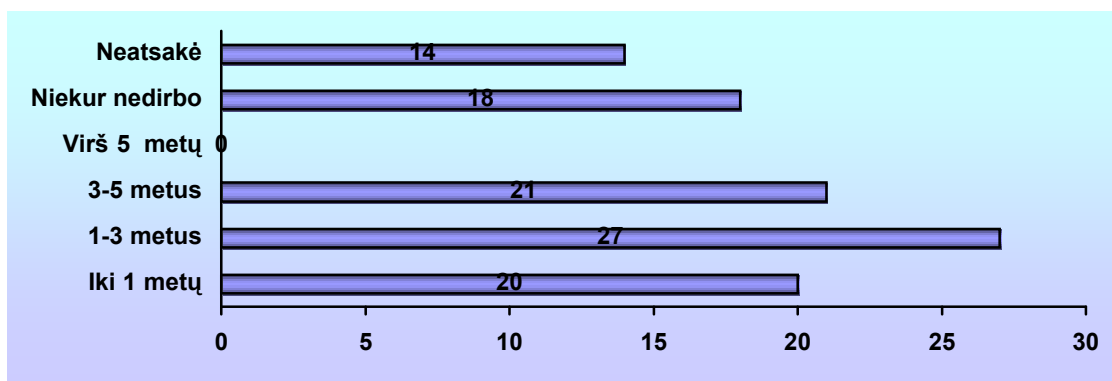
Paskutinio nedarbo trukmės rodiklis – matuojamas 5 rangų nedarbo trukmės skale, nuo „niekada nedirbau“ iki „virš 3 metų“

3.3.12. pav. Nedarbo trukmė (proc., N=56)

Pagal nedarbo trukmę nedirbantys ir nesimokantys tiriamieji pasiskirstė į tris grupes: iki 6 mėnesių nedirbo 21 proc., nuo 6 mėnesių iki metų nedirbo 32 proc., ir nuo metų iki trijų 16 proc. Beveik penktadalis darbingo amžiaus jaunimo (18 proc.) niekada nedirbo.

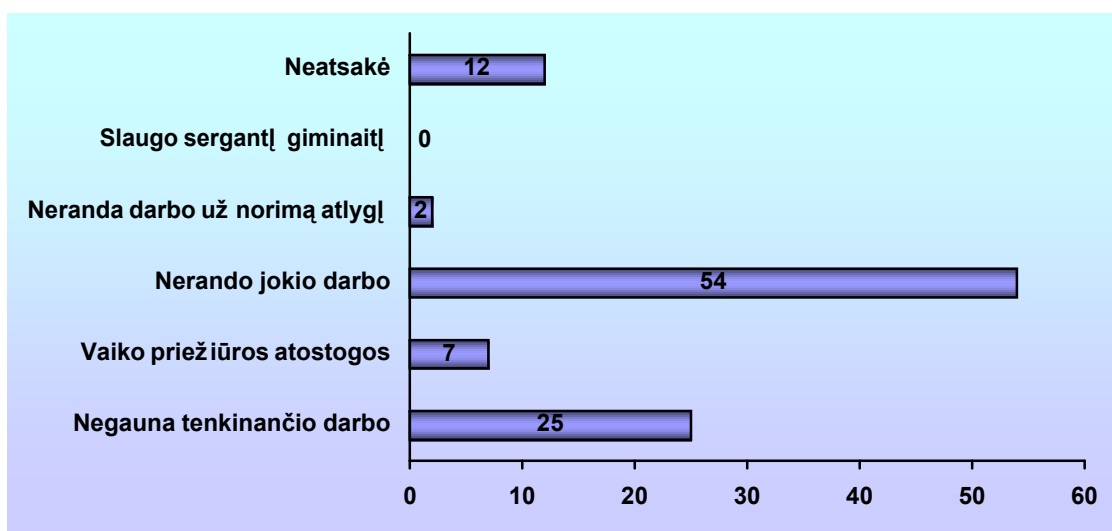
Darbo paskutinėje darbovietėje trukmės rodiklis – matuojamas 5 rangų darbo trukmės skale, nuo „niekur nedirbau“ iki „virš 5 metų“

3.3.13. pav. Laikas išdirbtas paskutinėje darbovietėje (proc., N=56)

Procentinis atsakymų pasiskirstymas pagal darbo trukmę paskutinėje darbovietėje nedirbančiųjų ir nesimokančiųjų grupėje rodo, kad daugiausia jaunimo (27 proc.) nurodė, kad paskutinėje darbovietėje išdirbo nuo vienerių iki trejų metų. Dar 20 proc. paskutinėje darbovietėje išdirbo iki vienerių metų, o 21 proc. tiriamųjų dirbo nuo 3 iki 5 metų. Virš 5 metų dirbusių respondentų visai neatsirado. Šis rodiklis žymi Lazdijų rajone egzistuojantį nuolatinio ir pastovaus darbo stygių.

Nedarbo priežasčių rodiklis. Šiam rodikliui nustatyti pateiktos penkios žemiau išvardintos priežastys, iš kurių buvo prašoma nurodyti vieną

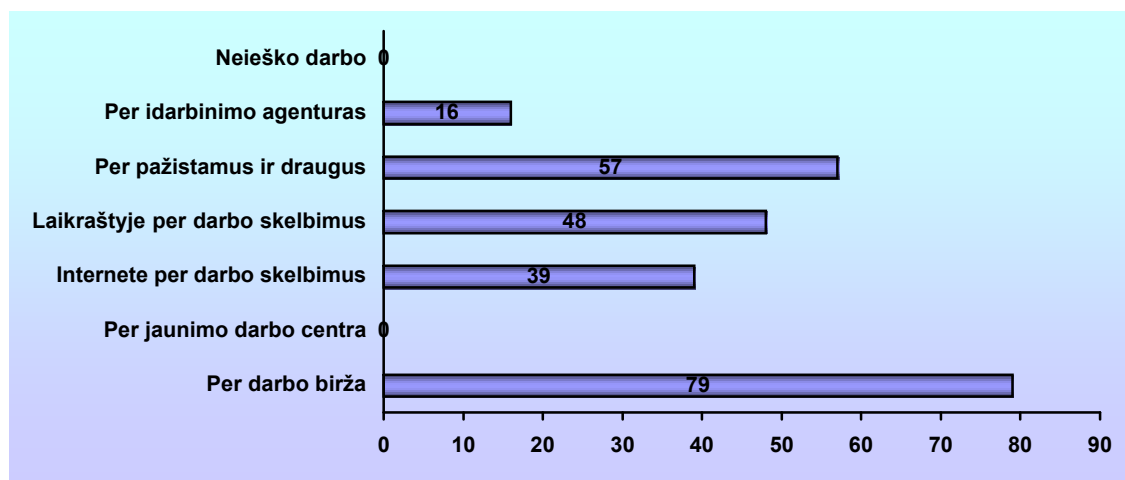
3.3.14. pav. Nedarbo priežastys (proc., N=56)

Iš šių rezultatų matyti, kad daugiau kaip pusė (54 proc.) respondentų pažymėjo, jog negauna jokio darbo ir tik ketvirtadalis nurodė nepakankamą atlygį kaip nedarbo priežastį.

Tai rodo, kad ne atlyginimų vaikymasis (tik 2 proc.) yra pagrindinė nedarbo priežastis, bet nepakankama darbo pasiūla arba per menkai iš vystyta verslo skatinimo veikla.

Darbo paieškos būdai – pateikti septyni darbo paieškos būdai, leidžiama pasirinkti visi tinkantys atsakymai.

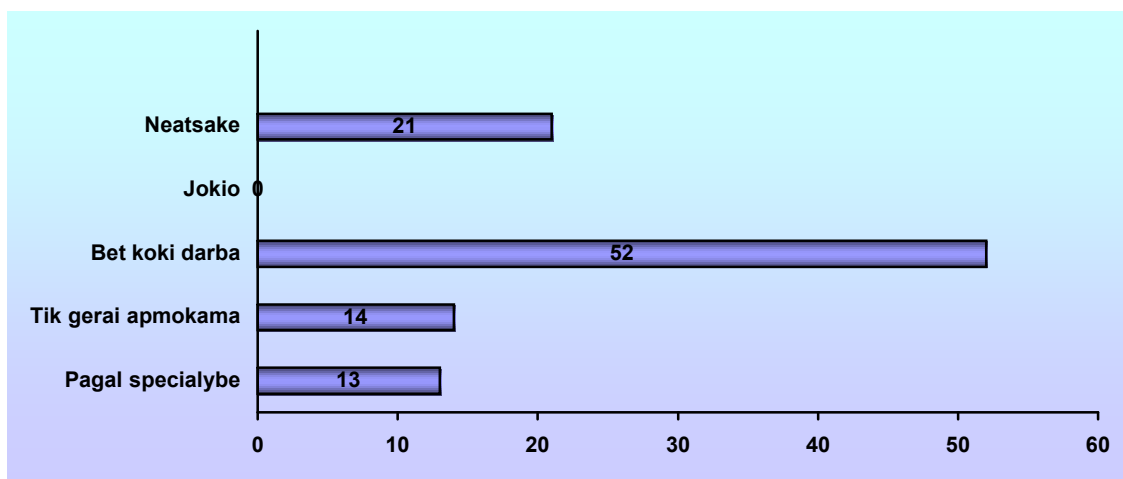
Tiriamųjų buvo prašoma pažymėti visus jų naudotus darbo paieškos būdus.

3.3.15. pav. Darbo paieškos būdai (proc., N=56)

Tyrimo rezultatai rodo, kad darbo neturintys ir nesimokantys tiriamieji naudoja įvairius darbo paieškos būdus, bet dažniausia kreipiasi į darbo biržą (79 proc.), tada per pažįstamus ir draugus (57 proc.) bei naudojami spaudoje esančiais darbo skelbimais (48 proc.) ir internetu (39 proc.). Mažiausiai tiriamųjų nurodė nesinaudoję įdarbinimo agentūrų paslaugomis (16 proc.), o jaunimo darbo centro paslaugomis niekas nesinaudojo.

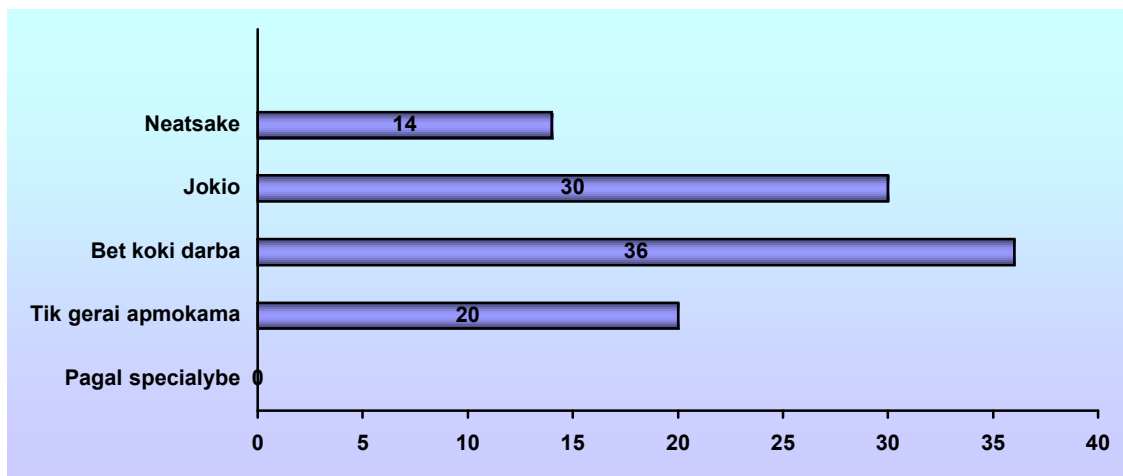
Darbo, kurį sutiktų dirbti Lietuvoje, nedirbantys ir nesimokantys požymiai – pateikti keturi galimi žemiau nurodyti pageidaujamo darbo požymiai, iš kurių buvo leidžiama pasirinkti vieną

3.3.16. pav. Kokį darbą sutiktumėte dirbti Lietuvoje? (proc., N=56)

Pagal gautus rezultatus galima matyti, kad daugiausia jaunimas Lazdijų rajone sutiktų dirbti bet kokį arba, o tai rodo darbo pasiūlos stygių. Penktadalis neatskusiųjų taip pat žymi, kad jaunimas nenori reaguoti į jam skaudžias temas.

Darbo, kurį sutiktų dirbti užsienyje, nedirbantys ir nesimokantys požymiai – pateikti keturi galimi pageidaujamo darbo požymiai, leidžiama pasirinkti vieną

3.3.17. pav. Kokį darbą sutiktumėte dirbti užsienyje? (proc., N=56)

Procentinis pageidaujamo darbo užsienyje požymių pasiskirstymas nedirbančiųjų ir nesimokančiųjų jaunimo atstovų grupėje rodo, kad didžioji atsakymų dalis tenka nusiteikimui dirbti bet kokį darbą užsienyje (36 proc.). Pagal kitą didžiąją dalį (30 proc.) atsakymų matyti, kad jaunimas nelinkęs vykti į užsienį ieškoti darbo.

Pagrindines problemas, kurias 19-29 metų jaunuoliai įvardijo **susijusias su darbu** yra šios:

- *darbdavių nenoras priimti darbuotojų be patirties* „Daugumoje vietų dirba pensijinio amžiaus žmonės, o jaunimui paprasčiausiai nesuteikiamos galimybės. Vieni sako, kad reikia patirties, kiti – diplomo, bet dažniausia ir to ir to. Tačiau iš kur gauti patirties, jei niekas neleidžia net pabandyti“, „Darbdaviai reikalauja patirties; daug darbo vietų užima vyresnio amžiaus žmonės“;
- *darbo paieškoje nėra tinkamo pagalbos* „Nesulaukiama tinkamos pagalbos darbui susirasti“;
- *darbo vietų trūkumas* „didelė darbo vietų paklausa ir maža pasiūla“, „Mano gyvenamajame rajone yra didžiausias nedarbingumas, sunku rasti darbą vyresniems, ką bekalbėti apie jaunimą“, „Nėra steigiamos naujos įmonės, o senosiose nėra laisvų darbo vietų“;
- *neadekvatus atlyginimas* „sunkios darbo sąlygos, nelogiški/nepagrįsti reikalavimai, mažas atlyginimas“;
- *per mažas miestas* „Miestelis mažas, trūksta darbo nišos, nes veikia tik kelios įstaigos (mokykla, paštas, poliklinika)“;
- *sunkumai verslininkams* „monopolizacija, sunkumai smulkiesiems verslininkams“;
- *pažintys* „Darbo gauti neįmanoma be pažinčių“.

Jaunuoliai ne tik įvardija darbo vietų trūkumą, bet išvelgia nelygybę vyresnųjų atžvilgiu („...jaunimui paprasčiausiai nesuteikiamos galimybės. Vieni sako, kad reikia patirties, kiti – diplomo, bet dažniausia ir to ir to. Tačiau iš kur gauti patirties, jei niekas neleidžia net pabandyti“).

Taip pat jaunimas įvardija problemą, susijusią su „savų“ įdarbinimu („Darbo gauti neįmanoma be pažinčių“), verslo situacijos bloginumu („monopolizacija, sunkumai smulkiesiems verslininkams“, „Nėra steigiamos naujos įmonės, o senosiose nėra laisvų darbo vietų“).

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis galima teigti, kad jaunuoliai *situaciją susijusią su darbu siūlo gerinti* šiomis kryptimis: mokymų organizavimas, darbo sąlygų gerinimas jaunimui, kuris neturi patirties (žr. 3.3.1. lentelė).

3.3.1. lentelė. Situacijos, susijusios su darbu gerinimo galimybės (19-29 metų jaunimo nuomonė)

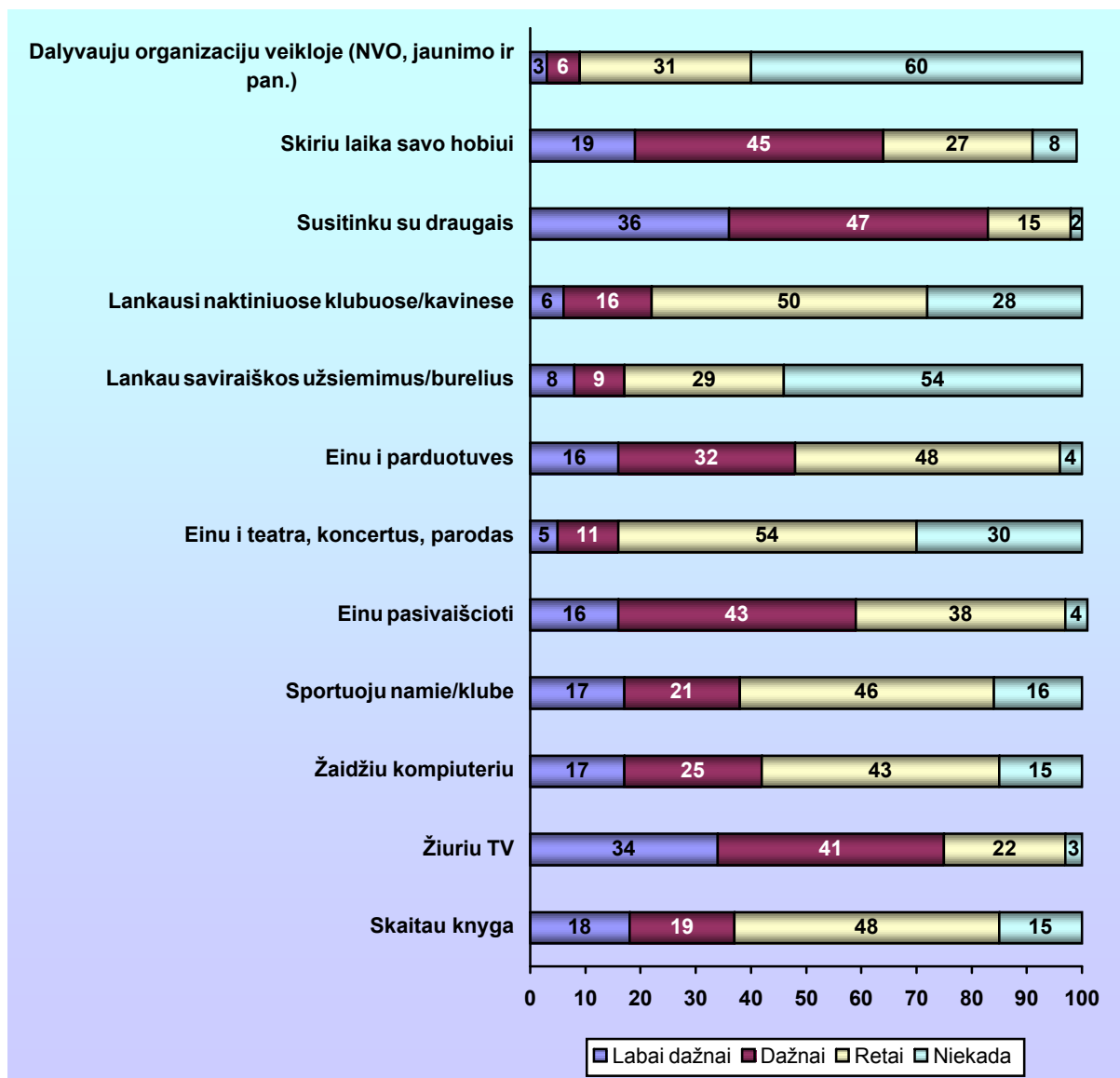
Subkategorija	Subkategorijas iliustruojantys teiginiai
Mokymai, konsultacijos	<Taip pat organizuočiau mokymus įvairios krypties darbams, kviesčiau specialistus>, <Sukurčiau sąlygas jaunimui „prieiti“ prie darbo pasiūlymų, organizuočiau konsultacijas bei įv. kvalifikacijos tobulinimo kursus>
Darbo sąlygų gerinimas jaunimui be patirties	<Be to atsisakyti sąlygos „priimami tik su tam tikra darbo patirtimi“>,
Darbo vietų didinimas	<Pirmiausia reiktų, kad bent kažkiek atlaisvėtų pensijinio amžiaus žmonių užimamos darbo vietos. Tai būtų sąžininga jaunimo atžvilgiu>, <Išmesčiau visus pensininkus ir į jų vietas priimčiau jaunimą>, <Atleisčiau tuos, kurie pensijoje>, <Galbūt sukeisčiau vietomis dirbančius pensininkus su nedirbančiais, neturinčiais darbo patirties jaunuoliais>
Praktikos	<Vystyčiau kitose Europos šalyse paplitusią tradiciją priimti kuo daugiau studentų ilgalaikę praktiką įmonėse. Tam reiktų vykdyti socialinių kampanijų eilę, skatinančią darbdavius geranoriškiau įsileisti į savo įmones studentus>, <Kurti įmones, kur jauni žmonės būtų priimami be patirties ten atliktą praktiką, įgytų darbo patirties už minimalią algą. Tokios įmonės būtų skirtos rengti jaunimą pastoviam darbui kitose įmonėse>

19-29 metų jaunimo elgsenos raiška nukreipta į darbo vietų didinimą („Pirmiausia reiktų, kad bent kažkiek atlaisvėtų pensijinio amžiaus žmonių užimamos darbo vietos. Tai būtų sąžininga jaunimo atžvilgiu“, „Išmesčiau visus pensininkus ir į jų vietas priimčiau jaunimą“, „Galbūt sukeisčiau vietomis dirbančius pensininkus su nedirbančiais, neturinčiais darbo patirties jaunuoliais“). Jaunimo drastiški pasiūlymai susiję su pensijinio amžiaus žmonių eliminavimu iš darbo rinkos. Taip pat jaunuoliai *siūlo gerinti darbo sąlygas tiems, kas neturi darbo patirties* („Be to atsisakyti sąlygos „priimami tik su tam tikra darbo patirtimi““). Jaunuoliai siūlo darbdavimas įvesti praktikos modelį, kuris užtikrintų jų patirties įgyjimą darbo vietoje („Vystyčiau kitose Europos šalyse paplitusią tradiciją priimti kuo daugiau studentų ilgalaikę praktiką įmonėse. Tam reiktų vykdyti socialinių kampanijų eilę, skatinančią darbdavius geranoriškiau įsileisti į savo įmones studentus“, „Kurti įmones, kur jauni žmonės būtų priimami be patirties ten atliktą praktiką, įgytų darbo patirties už minimalią algą. Tokios įmonės būtų skirtos rengti jaunimą pastoviam darbui kitose įmonėse“). Taip pat jie norėtų, kad būtų vykdomi

mokymai, kurie įgalintų juos prisitaikyti prie darbo rinkos („Taip pat organizuočiau mokymus įvairios krypties darbams, kviesčiau specialistus“, „Sukurčiau sąlygas jaunimui „prieiti“ prie darbo pasiūlymų, organizuočiau konsultacijas bei įv. kvalifikacijos tobulinimo kursus“).

3.4. Laisvalaikis

Tyrimo metu buvo svarbu išsiaiškinti, kiek laiko ir kokioms veikloms jaunimas skiria savo laisvalaikiui, kaip leidžia laisvalaikį, ar yra patenkintas savo laisvalaikiu ir kaip vertina savo galimybes įdomiai praleisti ir pasirinkti norimą laisvalaikio formą. Laisvalaikis tiriamiesiems buvo apibrėžtas kaip laisvas laikas liekantis nuo darbo, mokslo (mokymosi mokykloje) ir studijų.

3.4.1. pav. Laisvalaikio leidimo formos (proc., N=362)

Labai dažnai ir dažnai (36 ir 47 proc.) laisvalaikis skiriamas susitikimams su draugais, po to seka TV žiūrėjimas (34 ir 41 proc.), skiriamas laiko savo mėgstamam užsiėmimui (19 ir 45 proc.) ir ėjimas pasivaikščioti (16 ir 43 proc.).

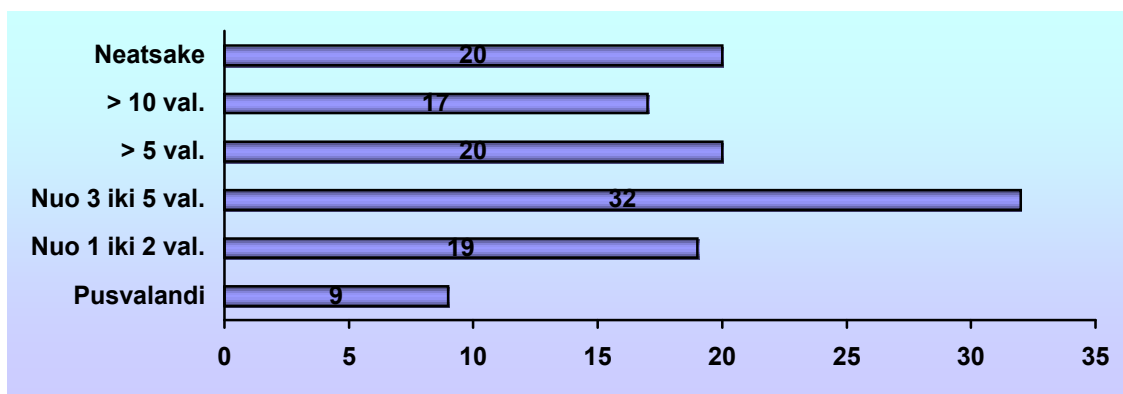
Stebima bendra tendencija, kad prasmingos arba turiningos laisvalaikio leidimo formos, pvz., skaitymas, sportavimas, kultūrinė veikla, pasirenkamos rečiau. Rečiausiai pasirenkamos laisvalaikio formos: dalyvavimas NVO veikloje, saviraiškos būrelių lankymas, ėjimas į teatrus, koncertus, parodas.

Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis 19-29 metų *jaunuolių mieste/rajone trūksta veiklų*, kurios nukreiptos į laisvalaikio praleidimą bei miesto/rajono aplinką (3.4.1. lentelė):

3.4.1. lentelė. Jaunimui trūkstamos veiklos (19-29 metų jaunuoliai)

Kategorija	Subkategorijos	Kategorijas iliustruojantys teiginiai
Laisvalaikis	Kultūros renginiai	<Per mažai galimybių turiningam laisvalaikio praleidimui, kultūros renginių>, <Į vairių renginių, pasilinksminimui skirtų vietų>
	Saviugda	< Per mažai galimybių saviugdai>
	Šokiai	<Trūksta geros šokių studijos, ledo arenos>, <Šokių teatro>, <šokių būrelių>
	Klubai	<trūksta naktinių klubų ir boulingo, biliardo salių>
	Organizacijų veikla	<Visuomeninių organizacijų, aktyvios veiklos>
Aplinka	Parkai	<Trūksta sutvarkytų parkų, kuriuose saugiai būtų galima leisti laisvalaikį>

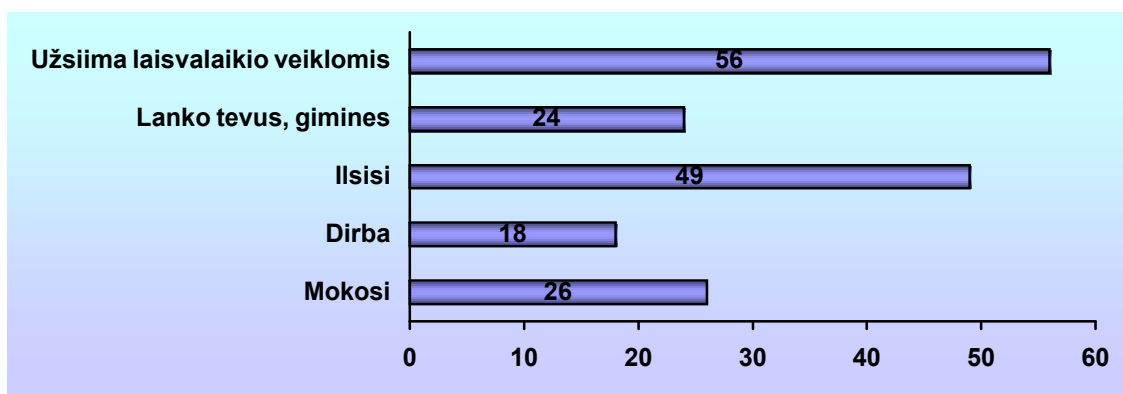
Apibendrinus 14-18 metų jaunuolių pasisakymus, galima teigti, kad jų rajone/mieste jiems trūksta: būrelių, dalyvaujančių žmonių, renginių („Iš tikrųjų tai gyvenamasis rajonas. Jame niekada nebus įvairių renginių. Mieste galėtų būti daugiau nemokamų arba už simbolinę kainą vykstančių renginių“), lauko žaidimų, sporto salės („Sporto salės, kad galėtų kas labai nori sportuoti, šokiai, kad vyktų kokiose nors patalpose, bet per daug labai trūksta laisvų vietų ką nors padaryti ar vesti renginius“), viešų darbų.

3.4.2. pav. Laikas skiriamas laisvalaikiui vidutiniškai per savaitę (proc., N=363)

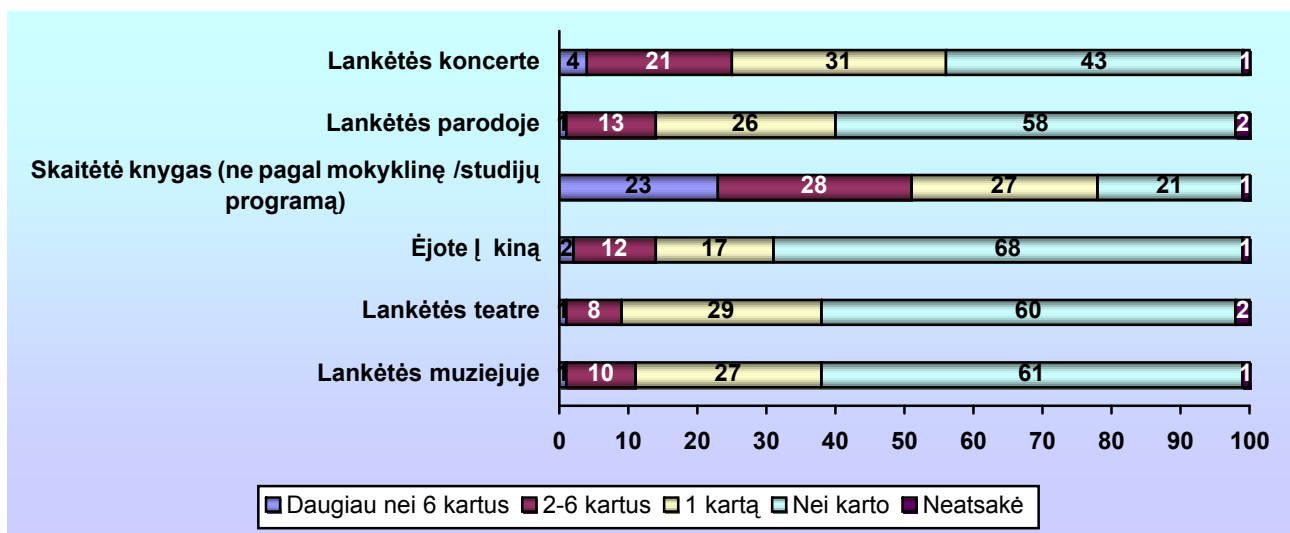
Tyrimo rezultatai rodo pakankamą turimo laisvo laiko kiekį, nes virš 5 val. laisvo laiko nurodė turintys net 57 proc. (20, 17 ir 20 proc.) respondentų.

Kadangi klausimas apie laisvalaikį apima ir savaitgalio laiką, todėl buvo išskirtas papildomas savaitgalio veiklų pasirinkimus išryškinantis klausimas *ką dažniausiai veikiate savaitgaliais?*

3.4.3. pav. Savaitgalio veiklos (proc., N=363)

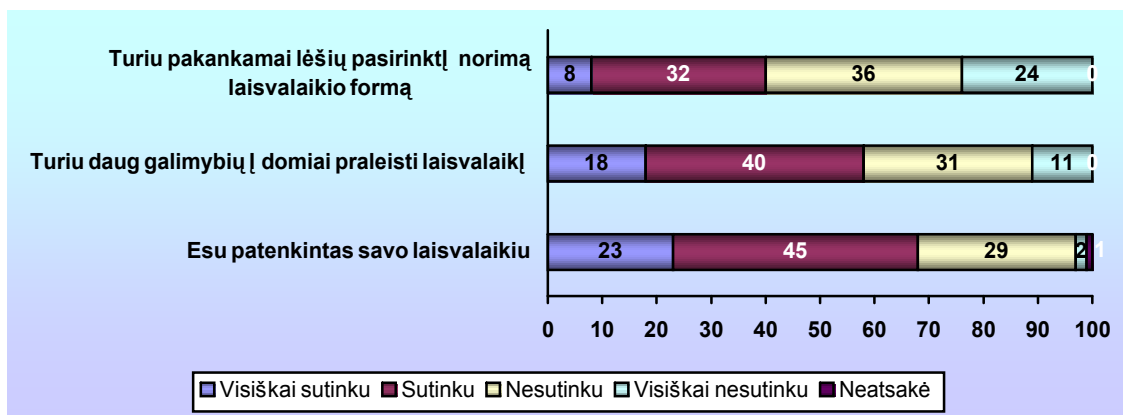
Siekiant sužinoti tiksliau kiek jauni žmonės dėmesio ir laiko skiria kultūrinei veiklai, atskirai buvo klausama apie apsilankymus muziejuje, teatre, kine, parodoje ir pan., per paskutinius 6 mėnesius.

3.4.4. pav. Kultūrinė veikla per pastaruosius 6 mėnesius (proc., N=363)

Tyrimo rezultatai rodo, kad jaunimo savaitgalinės veiklos nepasižymi didele įvairove ir kultūros plėtote. Dažniausiai skaitomos knygos, tačiau ir šias veiklas vykdo vos daugiau kaip pusė tiriamųjų. Kitos turiningo laisvalaikio formos – lankymasis parodose, teatruose ir muziejuose ar ėjimas į kiną – priskirtinos prie retų veiklų.

Tiriant jaunimo pasitenkinimą savo laisvalaikiu, respondentų buvo klausiama žemiau nurodytų klausimų.

3.4.5. pav. Laisvalaikio galimybių subjektyvūs vertinimai ir pasitenkinimas laisvalaikiu (proc., N=363)

Didžioji dauguma (68 proc.) tiriamųjų visumoje yra patenkinti savo laisvalaikiu ir daugiau kaip pusė (58 proc.) mano, kad turi daug galimybių įdomiai leisti laisvalaikį, tačiau tik 40 proc. sutinka, kad turi pakankamai lėšų pasirinkti norimą laisvalaikio formą.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis *apie jaunuolių laisvalaikį*, galima teigti, kad 19-29 metų jaunuoliams aktualus yra *laisvalaikio trūkumas* („Dėl laisvalaikio trūkumo ir pramogų

nebuvo“), laiko stoko *problemos* („Dėl nemokėjimo planuoti laiko (laiko stoka“), *finansinės problemos* („jei norėčiau nueiti sportuoti, šokti ar mokytis fotografuoti, tai labai daug kainuotų. Tai pagrindinė priežastis, dėl ko studentai yra pasyvūs“), priklausomybės nuo tėvų („Esu priklausoma nuo kitų (tėvų, draugų, autobuso grafiko), todėl turiu derinti savo laisvalaikį su jais, nes būtų sudėtingai vienai grįžti į namus“), per didelio užimtumo („Daug mokytis, skaityti reikia“) (3.4.2. lentelė).

3.4.2. lentelė. Priežastys dėl ko jaunuoliai negali efektyviau išnaudoti laisvalaikio

Subkategorija	Subkategorijas iliustruojantys teiginiai
19-29 metų jaunuolių nuomonė	
Laisvalaikis	<Dėl laisvalaikio trūkumo ir pramogų nebuvimo>
Finansai	<nes daugumai jų reikia turėti nemažai pinigų>, <jei norėčiau nueiti sportuoti, šokti ar mokytis fotografuoti, tai labai daug kainuotų. Tai pagrindinė priežastis, dėl ko studentai yra pasyvūs>, <Dėl pinigų trūkumo>
Mokslai	<Daug mokytis, skaityti reikia>, <Laisvalaikio trūksta dėl mokslų>
Priklausomybė nuo tėvų	<Esu priklausoma nuo kitų (tėvų, draugų, autobuso grafiko), todėl turiu derinti savo laisvalaikį su jais, nes būtų sudėtingai vienai grįžti į namus>
Laiko planavimas	<Dėl nemokėjimo planuoti laiko (laiko stoka)>
14-18 metų jaunuolių nuomonė	
Didelis krūvis mokykloje	<Mokykloje užduodama gan daug namų darbų ir to laiko lieka labai mažai, tačiau jeigu ir yra to laiko vis viena nėra įdomaus užsiėmimo>, < Dėl to, kad daugumos pamokų aš jau galiu atsisakyti, bet kadangi pagal sistemą aš negaliu to padaryti ir esu priverstas atlikti daug man neaktualių ir nereikalingų darbų>, <Daugelį laiko atima mokslai. Dideli krūviai, reikalavimai.>
Žalingi įpročiai	<Manau reikėtų daugiau popamokinės veiklos ir būrelių, nes kai nėra ką veikti, paaugliai leidžia laisvalaikį rūkydami ir vartodami alkoholį.>
Laiko stoka	< Dėl laiko stokos>
Šeimos draudimai	<Motina neduoda kompo>
Vaiko nuvertinimas	<Taip pat tėvų galvojimas, kad aš dar nepilnametis ir negaliu spręsti ko man reikia>

Finansai	<Pinigų stoka>
----------	----------------

14-18 metų jaunimas įvardijo priežastis, dėl kurių negali *efektyviai išnaudoti laisvalaikio*. daugiausiai priežastys apėmė veiksmus, susijusius su mokykla, šeimos draudimais, vaiko nuvertinimu, finansų stoka.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 19-29 metų jaunuoliai įvardija ir **priemonės**, kaip galima būtų šalinti tas priežastis, kurios neleidžia **efektyviau išnaudoti jų laisvalaikio** (žr. 3.4.3. lentelė).

3.4.3. lentelė. Priemonės, skirtos šalinti priežastis, kurios neleidžia efektyviau išnaudoti jaunimo laisvalaikio (19-29 metų jaunuolių nuomonė)

Subkategorija	Subkategorijas iliustruojantys teiginiai
Darbas	<Susirasti papildomo darbo, kurį būtų galima suderinti su paskaitomis>
Renginiai	<rengti daugiau renginių, nes jų nėra pakankamai.>, <Didinti renginių asortimentą>
Finansai	<Na, pramogų dykai negausi, tad reikia darbo, bet tada neliktų laisvalaikio>, <Taikyti nuolaidas, organizuoti įvairias šventes, kurių metu studentai galėtų išnaudoti laisvalaikį aktyviai ir nemokamai>, <Mažinti kainas arba susirasti mažiau kainuojančių laisvalaikio praleidimo būdų>
Darbo krūvis	< Mažinti ar bent jau sulyginti darbo krūvius mokymo įstaigose>, <Mažesnis darbo ir mokslo krūvis>
14-18 metų jaunuolių nuomonė	
Mokymosi krūvis	<Leisti mokiniams anksčiau rinktis dalykus, kurie jiems yra aktualūs..>, <Užduoti darbus namie apgalvotai, kad būtų naudos>, < Orientuotis, kad jaunimas pradėtų savo savarankišką gyvenimą anksčiau, pradedant nuo pačio apsisprendimų mokslų atžvilgiu>, <Būtų gerai, kad pamokos prasidėtų 9.00 val.>
Laisvės suteikimas	<Dėl laisvės patiems kalbėtis su tėvais>, <Orientuotis, kad jaunimas pradėtų savo savarankišką gyvenimą anksčiau, pradedant nuo pačio apsisprendimų mokslų atžvilgiu>, <Duoti jaunimui kokią laisvą salę, mes patys susirastume treniruoklius ar

	padarytume šokius>
Pagalba	<Į pamokų tvarkaraštį reikėtų įtraukti konsultacijas su psichologu ar socialine darbuotoja>
Renginiai	<Daugiau daryti viešų susitikimų, pvz., švenčių, pokalbių>

19-29 metų jaunuolių siūlymai susiję su:

- darbu;
- renginių įvairovės didinimu;
- darbo krūvių derme;
- finansinių problemų sprendimu.

Šalinti priežastis jaunuoliai 14-18 metų siūlo koreguoti mokymosi krūvius ir organizavimą, suteikti daugiau laisvės, įvesti konsultacines valandas su psichologu bei socialiniu darbuotoju bei organizuoti daugiau renginių.

3.5. Draugai

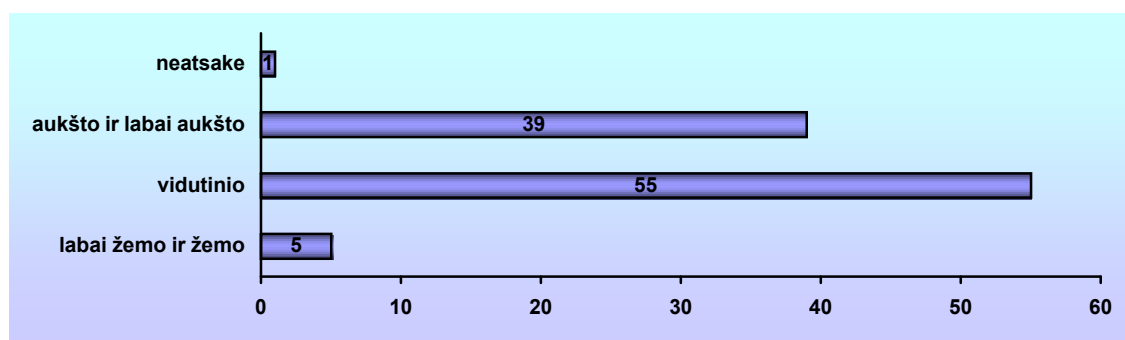
Šioje dalyje aptariami jaunimo socialinės aplinkos ir socialinio palaikymo rodikliai. Socialinę aplinką sudaro šeima, draugai ir kaimynystė: socialinio palaikymo rodikliai (šeimų ryšiai ir finansinė parama; draugų skaičius, ar lengva susirasti draugų, pasitenkinimas draugais ir draugų socialinis palaikymas; kaimynystės saugumas ir sutelktumas. Pagal šiuos rodiklius galima spręsti apie socialinio tinklo plotį ir kokybę, socialinės pagalbos poreikį.

Draugai

Šiai socialinių rodiklių grupei ištirti buvo suformuluoti keturi klausimai-rodikliai: apie santykių su draugais kokybę, apie turimų draugų skaičių, apie naujų draugų susiradimo lengvumą bei socialinį palaikymą.

Santykių su draugais kokybės rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 5 indikatoriais apie santykių su draugais patirtis arba santykių su draugais kokybės suvokimus. Santykių su draugais kokybė išreiškiama tokiais draugystės požymiais, kaip pasitenkinimas, pasitikėjimas, pagalbos suteikimas, atvirumas. Šis rodiklis kinta skalėje nuo 5 (minimali reikšmė) iki 20 (maksimali reikšmė), kur 5 reiškia silpnus, nepalaikančius, o 20 reiškia stiprius, palaikančius santykius su draugais, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė tuo kokybiškesni santykiai su draugais, tuo daugiau socialinio palaikymo tiriamieji sulaukia iš draugų.

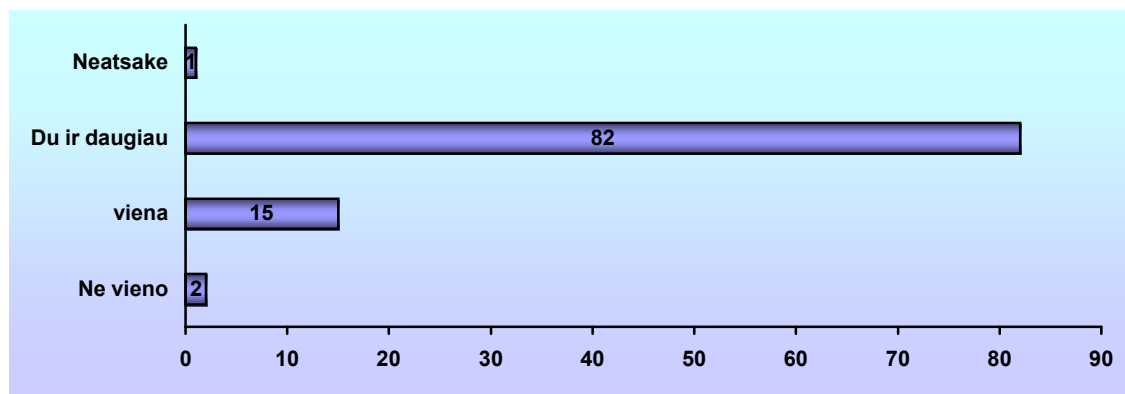
Tyrimo rezultatai rodo, kad vidutinė šio rodiklio reikšmė buvo 15,15, kuri buvo arčiau maksimalios reikšmės. Tai rodo, kad santykius su draugais, draugų socialinį palaikymą tiriamieji buvo linkę vertinti teigiamai.

3.5.1. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal santykių su draugais kokybės rodiklį (proc., N=359)

Nors didžioji respondentų dalis santykius su draugais vertina vidutiniškai arba aukštai, tačiau 5 proc. tiriamųjų nesulaukia socialinio palaikymo iš draugų arba sulaukia jo labai mažai.

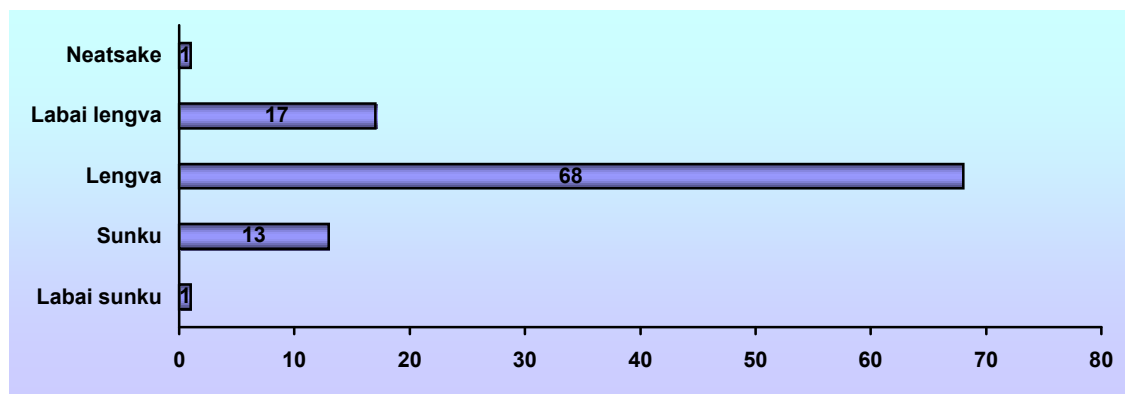
Artimų draugų skaičius – tai rodiklis atspindintis socialinių santykių platumą, jo nepakanka nusakyti visos santykių visumos, tačiau draugus mes renkames, jie nėra duoti su gimimu, kaip pavyzdžiui šeimos nariai, giminaičiai, todėl santykiai su draugais gali būti artimesni, glaudesni, intensyvesni ir netgi svarbesni. Taip pat šis rodiklis tam tikra prasme atspindi gebėjimą užmegzti ir palaikyti draugiškus artimus santykius bent su vienu ar keliais žmonėmis.

3.5.2. pav. Artimų draugų skaičius (proc., N=358)

Tiktai vieną draugą turėjo 15 proc. tiriamųjų, o 2 proc. nurodė, kad visai neturėjo draugų, o tai rodo, kad nežymios dalies respondentų socialiniai ryšiai gali būti įvardinti kaip silpni. Labai aiškiai matyti, kad dzūkijos jaunimas turi du ir daugiau draugų, o tai rodo, kad tarp šiai gyventojų grupei būdingi stiprūs socialiniai ryšiai.

Naujų draugysčių užmezgimo lengvumas – tai dar vienas rodiklis parodantis tiriamojo suvokimą kaip jam sekasi užmegzti naujas draugystes, naujus draugiškus santykius. Matuojamas keturių rangų skale, nuo labai lengva iki labai sunku.

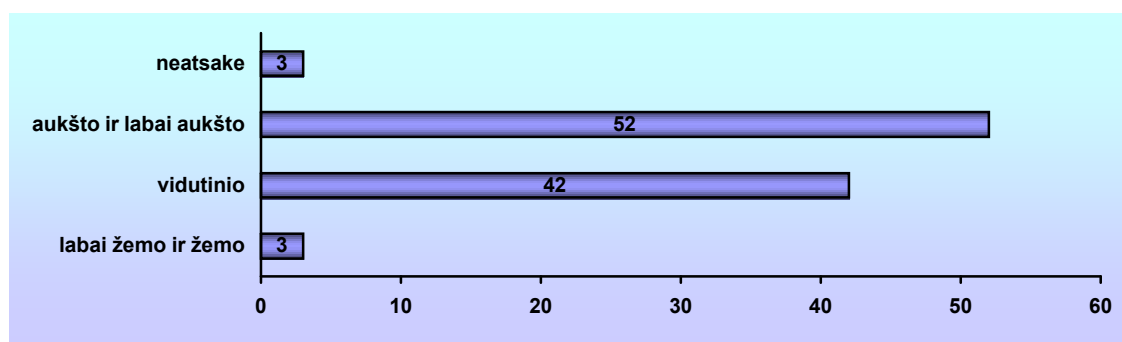
3.5.3. pav. Naujų draugų suradimo lengvumas (proc., N=358)

Kad sunku surasti naujų draugų pripažino 13 proc. ir kad labai sunku – tik 1 proc. tiriamųjų.

Tai tik patvirtina rodiklius apie dzūkijos jaunimo gebėjimą kurti socialinius tinklus.

Socialinio palaikymo rodiklis – tai suminis rodiklis matuojantis ar tiriamieji bendrai sulaukia socialinės paramos ir palaikymo nesvarbu iš kokių žmonių, svarbu kad susilaukia. Rodiklis matuojamas 7 dichotominiais indikatoriais, įvardijančiais įvairius socialinio palaikymo būdus:

- 1) Tave iš klausos neteisdam ir neduodami patarimų
- 2) Parodo, jog vertina tavo pastangas
- 3) Padrąšina tave
- 4) Patvirtina, jog tave palaiko ar yra tavo pusėje
- 5) Priverčia susimąstyti apie tavo jausmus, vertybes
- 6) Padeda tau duodami ar paskolindami pinigų
- 7) Kaip nors kitaip padeda (prašome parašyti kaip)

3.5.4. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal socialinio palaikymo rodiklį (proc., N=358)

Maksimali šio rodiklio reikšmė 6, o vidutinė šio rodiklio reikšmė buvo 5,20. Tai aukštas rodiklis ir rodo, kad santykius su draugais, draugų socialinį palaikymą tiriamieji buvo linkę vertinti teigiamai.

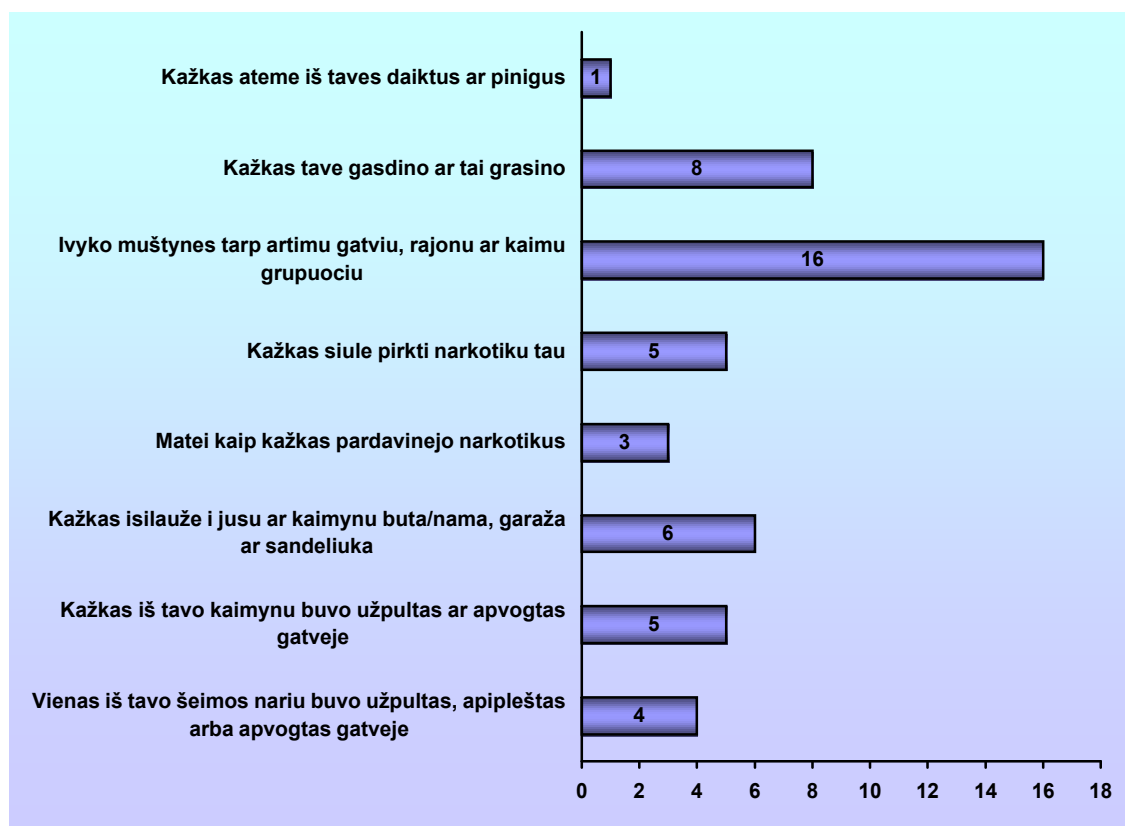
3.6. Kaimynystė

Tiriant vietovių (kaimo, miesto, gyvenviečių) kuriame gyvena tiriamieji kaimynystės rodiklius, buvo klausama apie kaimynystės saugumą ir pasitenkimą šalia esančiais kaimynais.

Kaimynystės saugumo rodiklis – tai suminis rodiklis, kurį sudaro 9 dichotominiai teiginiai apie tai kaip tiriamieji suvokia/žino apie kaimynystėje vykstančius nusikaltimus, nelegalias veiklas, kurios mažina kaimynystės saugumą arba atspindi jos nesaugumą

- 1) Vienas iš tavo šeimos narių buvo užpultas, apiplėštas arba apvogtas gatvėje
- 2) Kažkas iš tavo kaimynų buvo užpultas ar apvogtas gatvėje
- 3) Kažkas įsilaužė į jūsų ar kaimynų butą/namą, garažą ar sandėliuką
- 4) Matei kaip kažkas pardavinėjo narkotikus
- 5) Kažkas siūlė pirkti narkotikų tau
- 6) Įvyko muštynės tarp artimų gatvių, rajonų ar kaimų grupuočių
- 7) Kažkas tave gąsdino ar tai grasino
- 8) Kažkas atėmė iš tavęs daiktus ar pinigus

9) Kita (prašome parašyti)

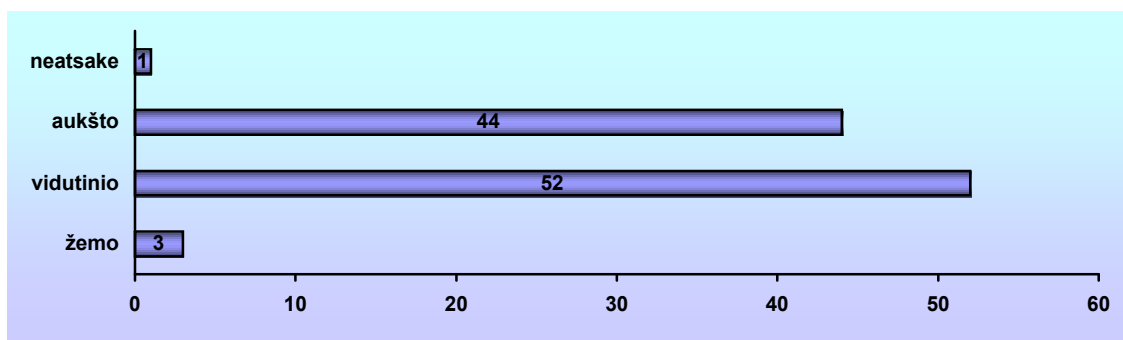

3.6.1. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal kaimynystės saugumo rodiklį (proc.)

Buvo skaičiuojami visi atsakymai „taip“. Tokiu būdu gautas rodiklis kintantis nuo 0 iki 9, kur 9 rodo nesaugiausią kaimynystę. Daugiausia iš paminėtų nesaugios kaimynystės įvykių (16 proc.) respondentai nurodė vykstančias muštynes.

Pasitenkinimo kaimynystėje rodiklis - tai suminis rodiklis, matuojamas 7 indikatoriais apie santykių su kaimynais patirtis bei pasitenkinimo įvairiais santykių, gyvenimo kaimynystėje aspektais suvokimus, atspindintis tiek kaimynystės socialinę kontrolę, tiek jos solidarumą

- 1) Kaimynystėje gyvenantys suaugusieji domisi, ką veikia vaikai ir jaunimas
- 2) Jei tu blogai pasielgtum, kaimynystėje gyvenantys suaugusieji turbūt praneštų apie tai tavo tėvams
- 3) Kaimynystėje, kurioje aš gyvenu yra daugybė dalykų, kuriais gali užsiimti mano amžiaus vaikai/jaunimas
- 4) Jei man iš kiltų problemų, yra kaimynų, į kuriuos galėčiau kreiptis pagalbos
- 5) Aš jaučiuosi saugus savo kaimynystėje
- 6) Man patinka rajonas, kaimas, kuriame aš gyvenu
- 7) Žmonės, gyvenantys mano kaimynystėje, yra linkę vieni kitiems padėti

3.6.2. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasitenkinimo kaimynyste rodiklį (proc.)

3 proc. tiriamųjų buvo nepatenkinti savo kaimynyste, kas joje vyksta ir kaip žmonės bendrauja, 52 proc. buvo vidutinio pasitenkinimo. Nemaža dalis tiriamųjų (44 proc.) rodė aukštą pasitenkinimą kaimynyste ir santykiškai joje.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis galima teigti, kad 14-18 metų jaunuoliai *problemą susijusią su jų rajonu/kaimu/kvartalu* įvardiją tas, kurios susijusios su:

- *saugumu* („Grobiai žmonės, platinami narkotikai“);
- *laisvalaikio vietomis* („Trūksta naujo krepšinio“);
- infrastruktūra („Retai valomi keliai, slidūs“);
- *žmonių pasikeitimu* („Šiais laikais su rajonu susijusios problemos yra išdidumas, ereliškumas, pacaniškumas ir t. t.“).

19-29 metų jaunuoliai įvardija problemas, susijusias *su saugumu* („Didžiausia problema yra saugumas bei užimtumas. Daug parkų, kuriuose sėdi neturintys ką veikti paaugliai, o pro juos baisu grįžti namo, nes jie agresyvūs“, „tamsios gatvės“, „Viešojo transporto stygius grįžimui namo po vakarinių renginių“, „Nusikalstamumas, ypač paauglių tarpe, nesaugi aplinka mokyklose (patyčios, smurtas), tai aktualu mano gyvenamajam kvartalui“). Taip pat aktualios ir *socialinės problemos: užimtumas* („Didžiausia problema yra užimtumas“, „Nėra pakankamo jaunimo užimtumo. Trūksta stipresnės bendruomenės, nes daugelis nesidomi ar neturi nuomonės. Bei būtiniai dalykai: netvarkinga aplinka, nėra patogios bibliotekos ir pan.“), *migracija* („Žmonių nenoras likti gimtose vietose, siekis išvykti, neigiamas aplinkos vertinimas“), *žalingi įpročiai* („Alkoholizmas, įvairios socialinės problemos, susijusios su vaikų nepriežiūra“).

Taip pat jaunuoliai įvardija *nedarbą* („darbo vietų trūkumas“).

Šioms įvardintoms problemoms 14-29 metų jaunuoliai nurodo nemažai **priemonių**, kad pagerintų situaciją savo rajone/kieme/kvartale (žr. 3.6.1. lentelė).

3.6.1. lentelė. Priemonės, skirtos situacijai rajone/kieme/kvartale gerinti (14-29 metų jaunuolių nuomonė)

Subkategorija	Kategorijas iliustruojantys teiginiai
Įstatymų tobulinimas	<Siekčiau pakeisti savivaldybėse egzistuojantį tipišką biurokratinį, niekinantį, į visuomenės problemų sprendimą menkai orientuotą, paskalinį, pasibaisėtina požiūrį į darbą>, <ieškoti lėšų ar suteikti lengvatų darbdaviams, kad priimtų jaunas žmones, norinčius dirbti>
Saugumas	<Įvesčiau komendanto valandą jaunesniems nei 18 m>
Miesto/rajono infrastruktūra	<sutvarkyčiau šaligatvius; praplėščiau stovėjimo aikštes mieste>, <Padidinčiau viešojo transporto srautą>, <reiktų rasti lėšų įkurti jaunimo centrą ar pan., renovuoti biblioteką>, <sutvarkyčiau žaidimų aikštes>, <pėsčiųjų perėja, nes gyvename šalia aktyvios gatvės ir tai būtų saugiau; automobilių parkavimas – dabar taip gyventojai užima žaidimų aikštelę>, <nugriaučiau mirusias statybas>, <daugiau gėlių galėtų būti skveruose>, <mieste reiktų sumažinti parduotuvių skaičių, į kurias važiuoja daug sunkvežimių ir teršia orą>, <reiktų padaryti daugiau poilsio zonų>, <mažiems vaikams padaryčiau aikštelę, kur būtų galima žaisti su smėliu, supynes ir pan>
Bendradarbiavimas	<remčiau aktyvią bendruomenę, pilietinę veiklą kuri palaiapsniui keičia visuomenės ir valdžios santyki, priversdama pastarąją labiau įsiklausyti į piliečių norus>, , apsvarstyčiau siūlymus, jei reikia pakoreguočiau, jei nebūtų tinkam, šaukčiau antrą posėdį>, <skatinčiau bendravimą su kaimynais>
Darbo vietos	<ieškoti lėšų ar suteikti lengvatų darbdaviams, kad priimtų jaunas žmones, norinčius dirbti;>
Laisvalaikis	<organizuoti renginius>, <klubą ar renginių banką įsteigčiau>, <kad kaimas turėtų per metus daugiau švenčių negu 5, kad galėtų ir tėveliai po darbo pailsėti prie šokio ar geros dainos>, <paaugliams sukurti kultūros namus ar šiaip kokią vietą, kur galėtų vakarais pailsėti nuo mokslo, kartu dainuoti, piešti, šokti ir pan.;>
Piliečių aktyvumas	<burti vaikus į grupes, skatinti judėjimą, imtis prevencijos dėl nusikalstamumo>, <skatinčiau bendravimą su kaimynais>, <skatinčiau dalyvauti akcijose (pvz., miesto švarinimo)>
Tyrimai	<suburčiau grupę žmonių iš jaunimo tarpo, kurie praneštų naujienas kaip

	sekasi ir pan>, <apklausčiau gyventojus>, <ištyrus anketas sušaukčiau susirinkimą ir priimčiau siūlymus>
Finansavimas	<daugiau lėšų menininkų iniciatyvoms>
Švietimas	<Organizuočiau, kad būtų pravedamas aiškinamasis ir švietėjiškas darbas pakelti gyventojų veiklumą švarai ir kultūrai>
Pagalba Tik 14-18 m.	<stengčiausi padėti skurstantiems>

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis galima teigti, kad siūlomos priemonės apima [statymų tobulinimą, miesto/rajono infrastuktūros tobulinimą, saugumą, bendradarbiavimą, laisvalaikį, piliečių aktyvumą, finansinius klausimus bei švietėjišką veiklą

Nemažai siūlyta priemonių *piliečių aktyvinimui* („burti vaikus į grupes, skatinti judėjimą, imtis prevencijos dėl nusikalstamumo“, „skatinčiau bendravimą su kaimynais“, „skatinčiau dalyvauti akcijose (pvz., miesto švarinimo)“).

Laivalaikio problemą siūlo spręsti organizuodami renginius, steigdami klubus, renginių bankus.

Užtikrinant saugumą jaunuoliai siūlo griežtą instrumentą – komendanto valandos įvedimą („įvesčiau komendanto valandą jaunesniems nei 18 m.,“).

Tam, kad rajono/kiemo/kvartalo *aplinka* būtų kokybiškesnė, jaunuoliai siūlo tvarkyti miestą: apšviesti gatves, taisyti kelius, renovuoti biblioteką, sutvarkyti žaidimų aikštes, automobilių parkavimo aikštes tvarkyti, puošti miestą gėlėmis.

Įstatymų pakeitimas, anot jaunuolių, būtų nukreiptas į savivaldybės darbą („Siekčiau pakeisti savivaldybėse egzistuojantį tipišką biurokratinį, niekinantį, į visuomenės problemų sprendimą menkai orientuotą, paskalinį, pasibaisėtiną požiūrį į darbą“).

Bendradarbiavimas būtų skatinamas aktyvinant bendruomenę, bendradarbiaujant su valdžia bei kaimynais.

Darbo vietų kūrimas nukreiptas į tą jaunimą, kurie nori dirbti. Už tai darbdaviams siūlomas lengvatos.

Didelį dėmesį jaunimas skiria *tyrimų vykdymui*, kurie padėtų įvertinti esamą padėtį („suburčiau grupę žmonių iš jaunimo tarpo, kurie praneštų naujienas kaip sekasi ir pan.“, „ištyrus anketas sušaukčiau susirinkimą ir priimčiau siūlymus“).

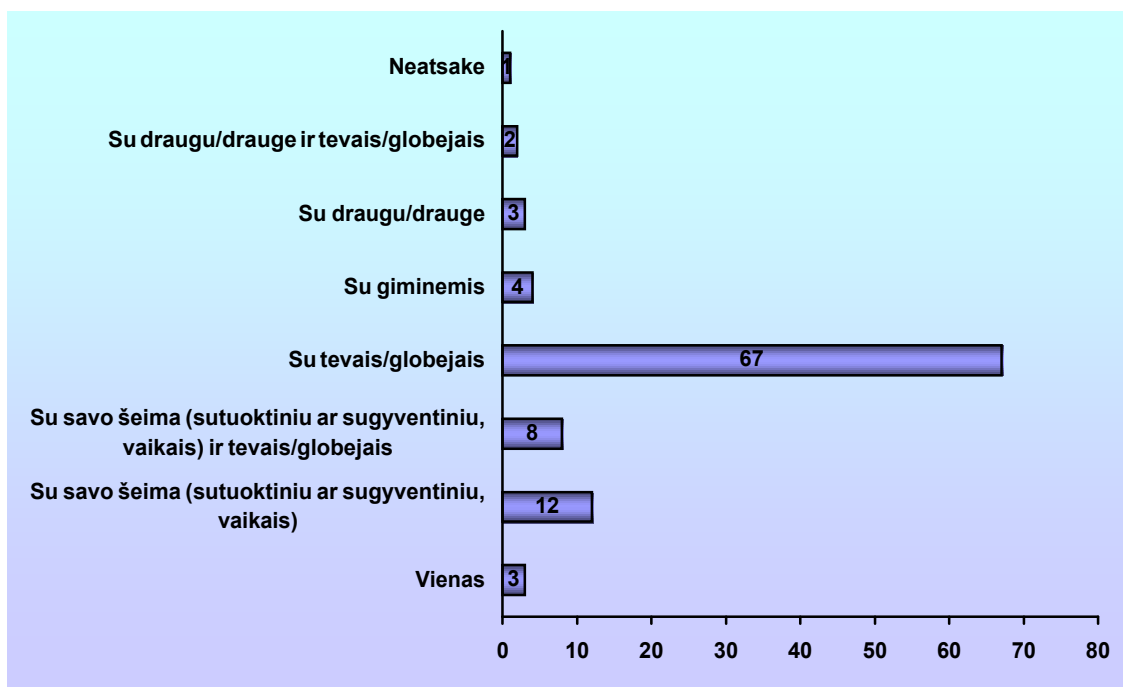
Įvardinta *švietėjiška veikla* nukreipta į švarą ir kultūrą („Organizuočiau, kad būtų pravedamas aiškinamasis ir švietėjiškas darbas pakelti gyventojų veiklumą švarai ir kultūrai“).

14-18 metų jaunuoliai įvardijo priemonę, susijusią su pagalba („stengčiausi padėti skurstantiems“).

3.7. Gyvenimo sąlygos

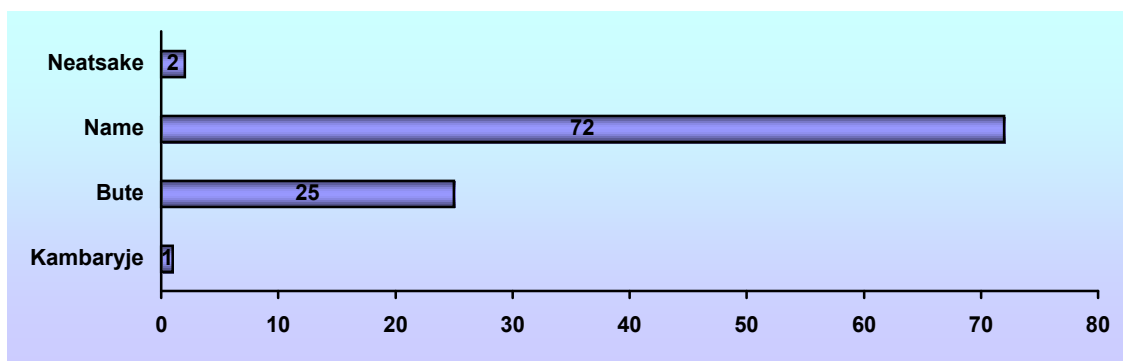
Jaunimo gyvenimo sąlygoms apibūdinti buvo pasirinktos dvi rodiklių grupės: būsto sąlygos ir materialinė padėtis.

Būsto sąlygos apibūdinamos trim rodikliais, pirmas, su kuo vienuose namuose gyvena, pvz., vieni, su tėvais, su savo šeima, ar su savo šeima ir tėvais, antras, kokiomis sąlygomis gyvena, t.y., kambaryje, bute ar name, trečias, kam priklauso būstas, kuriame gyvena, pvz., jiems, tėvams, nuomojamas ir pan.

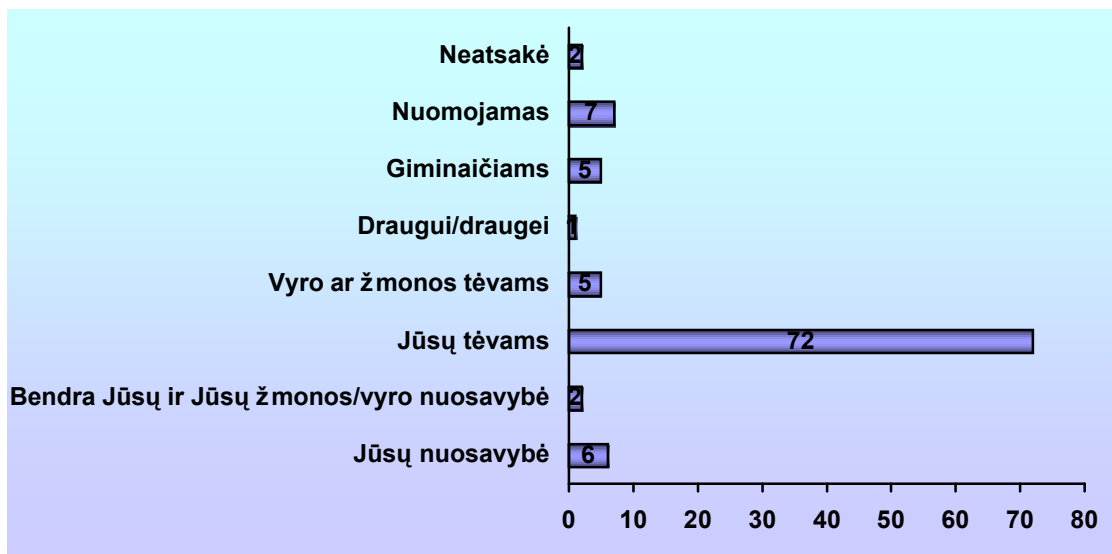
3.7.1. pav. Gyvena kartu su (proc., N=360)

67 proc. tiriamųjų gyvena su tėvais/globėjais, 22 proc. su draugu/drauge arba su savo sutuoktiniu ir vaikais, 7 proc. gyvena vieni.

3.7.2. pav. Būstas kuriame gyvena (proc., N=360)

Dauguma (72 proc.) gyveno name, 25 proc. bute ir tik 1 proc. kambaryje.

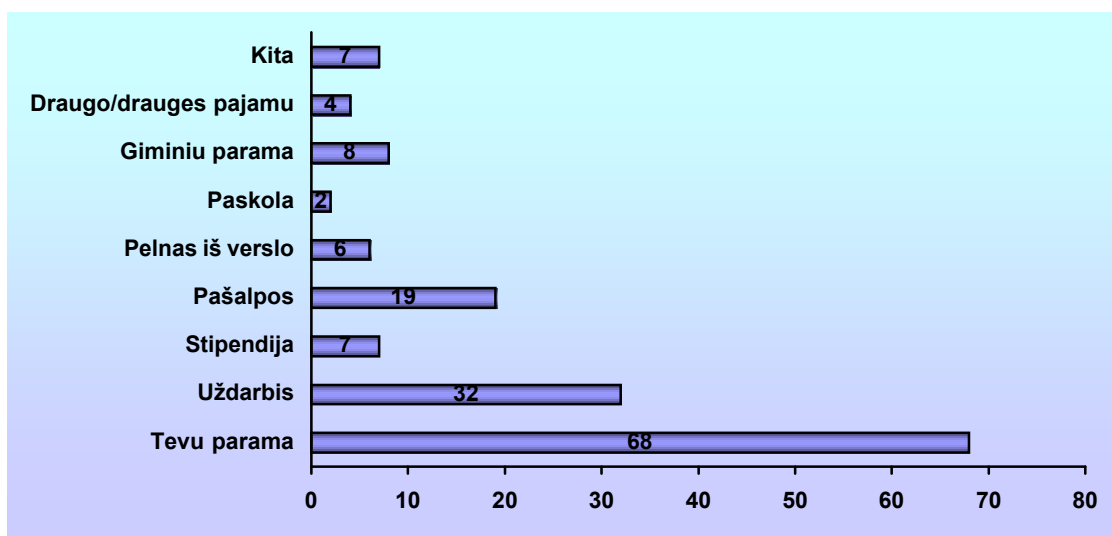

3.7.3. pav. Būsto nuosavybė (proc., N=360)

Didžioji pusė (72 proc.) tiriamųjų gyvenamas būstas priklausė tėvams.

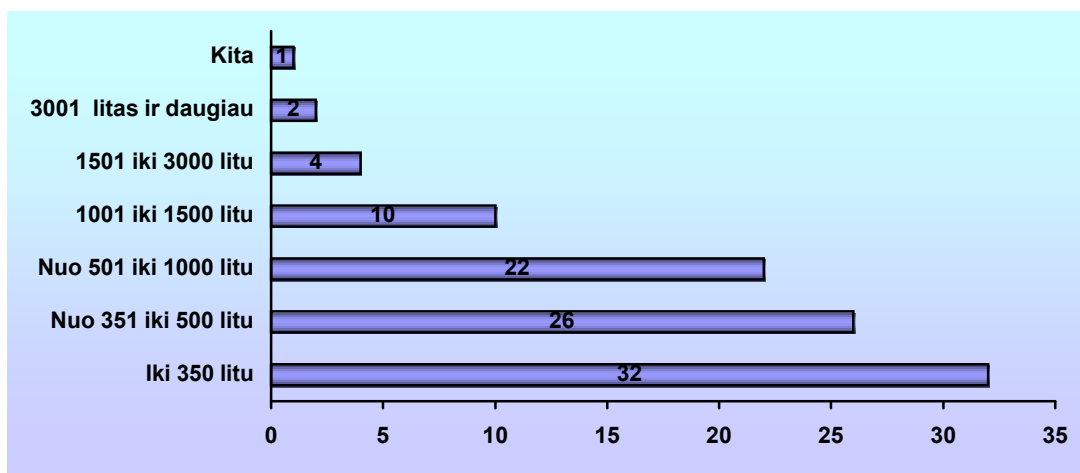
Materialinė padėtis apibūdinama trim rodikliais: pajamų šaltiniai, kiek vidutiniškai pajamų tenka vienam šeimos nariui atskaičius mokesčius ir paskolas turėjimas ar neturėjimas.

Tiriamųjų buvo prašoma nurodyti pajamų tenkančių vienam šeimos nariui grupę, kurios apskaičiuojamos sudėjus visas jo ir jo šeimos narių pajamas po mokesčių ir padalinus jas iš šeimos narių skaičiaus.

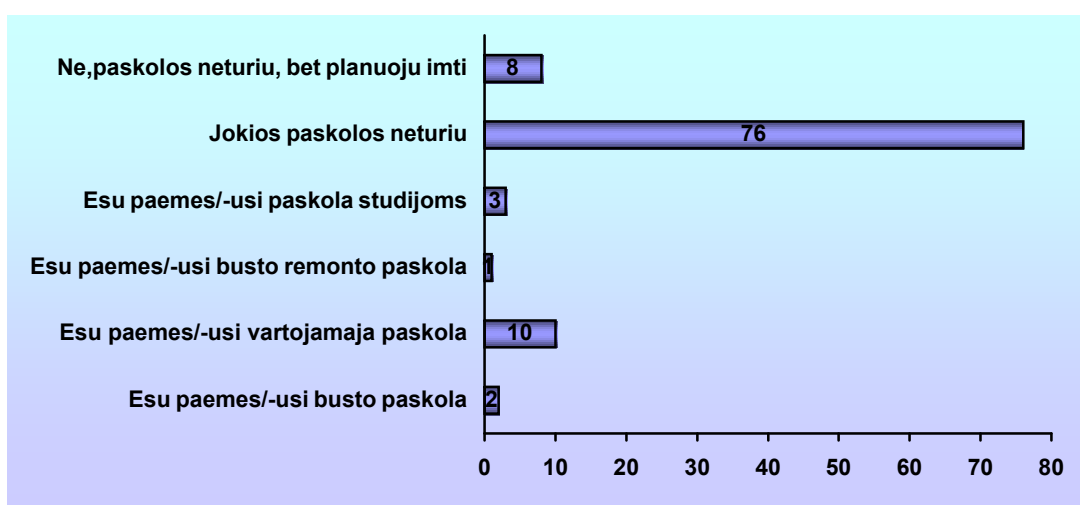
3.7.4. pav. Pajamų šaltiniai (proc., N=360)

Beveik pusė (43 proc.) tiriamųjų turėjo darbinių pajamų, 69 proc. buvo finansiškai remiami tėvų arba giminių, 24 proc. gavo pašalpas ir stipendijas iš valdžios, ir tik 2 proc. turėjo pajamų iš verslo.

3.7.5. pav. Pajamos tenkančios vienam šeimos nariui (proc., N=359)

Daugiau nei trečdalis (32 proc.) tiriamųjų pažymėjo, kad pajamos vienam šeimos nariui nesiekia minimalaus pragyvenimo lygio (350 Lt.), vadinasi, gyvena ant skurdo ribos. Kito beveik trečdaliao respondentų šeimų pajamos buvo tarp 351 ir 500 Lt. Tai atspindi bendrą ekonominę situaciją Lietuvoje, tačiau taip pat rodo būtinybę skatinti jaunas žmones ieškoti pajamų generavimo būdų.

3.7.6. pav. Turimos paskolos (proc., N=359)

Didžioji dalis (76 proc.) tiriamųjų neturėjo paėmę paskolos, o 16 proc. turėjo paskolų ir tikrai 8 proc. planavo paimti paskolą artimiausioje ateityje.

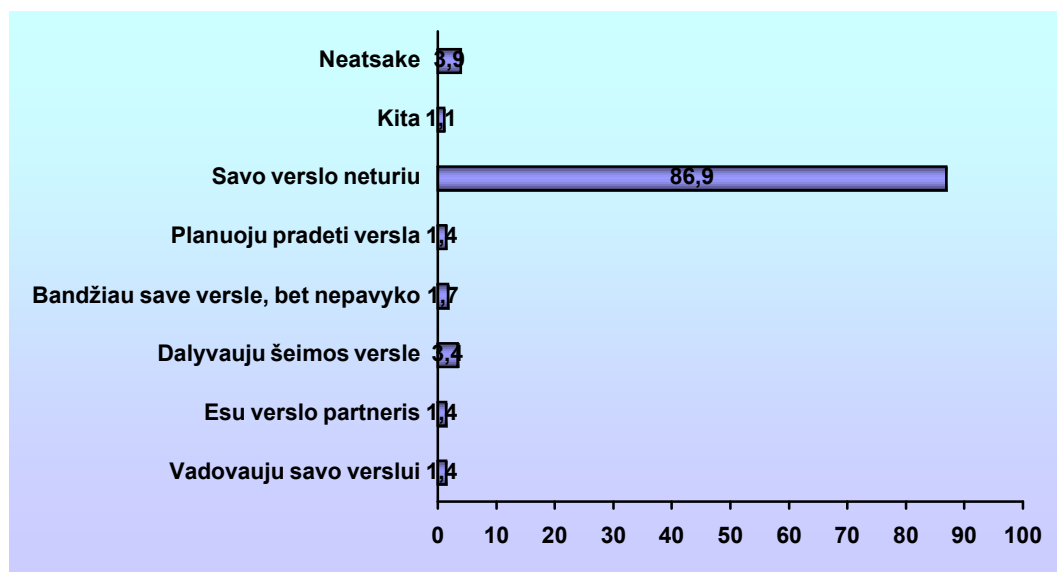
Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 19-29 metų jaunuoliams svarbiausi veiksniai, lemiantys **gerų gyvenimo sąlygų užtikrinimą** apima:

- finansinė gerovė;
- psichologinė gerovė;
- socialinė/kultūrinė veikla;
- gera aplinka (šeima, draugai);
- išsilavinimas;
- darbas;
- saugumas;
- pasitikėjimas savimi;
- tobulėjimo siekimas.

3.8. Verslumas

Verslumo rodiklis matuojamas klausimais apie nuosavo verslo turėjimą, dalyvavimą šeimos versle, klausimu apie susipažinimą su jaunimo verslumo skatinimo politika Lietuvoje bei kalusimu apie nuomonę dėl verslumo sąlygų skatinimo.

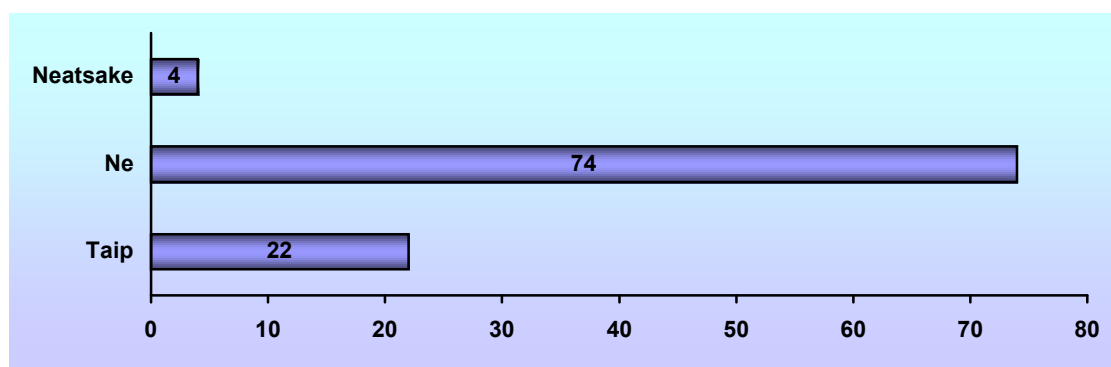
Nuosavo verslo turėjimo rodiklis. Tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti, kiek jaunų žmonių turi savo verslą dalyvauja verslo vystyme.

3.8.1. pav. Dalyvavimas versle (proc., N=358)

Pagal tyrimo rezultatus matyti, jog net 87 proc. tiriamųjų nurodė neturį savo verslo. Žinoma, reikia atmesti tyrime dalyvavusių moksleivių imties dalį, nes ši jaunimo dalis dar negali turėti savo verslo. Tačiau, rodiklio duomenys parodo, jog Lazdijų rajono savivaldybėje ypač mažai jaunimo [sitraukia] verslą.

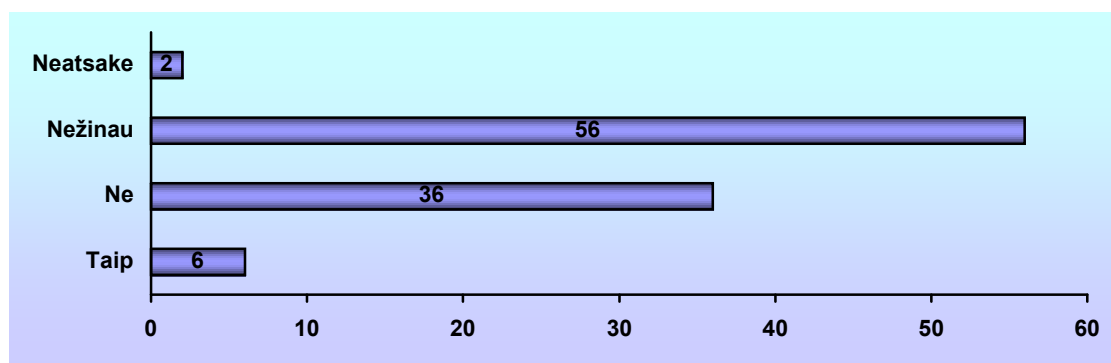
Susipažinimo su jaunimo verslumo skatinimo politika Lietuvoje rodiklis – matuojamas dichotominiu klausimu, susipažinęs arba nesusipažinęs.

3.8.2. pav. Susipažinimas su jaunimo verslumo skatinimo politika Lietuvoje (proc., N=358)

22 proc. tiriamųjų pažymėjo, kad jie yra susipažinę su verslumo skatinimo politika Lietuvoje, tačiau tai nekoreliuoja su verslo turėjimo rodikliu ir rodo, kad politikos žinojimas neįtakoja savo verslo pradėjimo.

Nuomonės apie tai ar Lietuvoje sudarytos sąlygos jauniems žmonėms plėtoti verslą rodiklis matuojamas dichotominiu klausimu, skirtas tiems, kurie susipažinę su jaunimo verslumo skatinimo politika Lietuvoje.

3.8.3. pav. Lietuvoje sudarytos sąlygos jauniems žmonėms pradėti ir plėtoti verslą (proc., N=357)

Tikrai 5 proc. susipažinusių su verslo skatinimo politika manė, kad Lietuvoje yra sudarytos sąlygos jauniems žmonėms pradėti ir plėtoti savo verslą, o 36 proc. – su tuo nesutiko. Didžioji dauguma apie verslo skatinimo sąlygas iš vis neturėjo nuomonės.

Tie, kurie išsakė savo nuomonę raštu, nurodė tokius verslumo sunkumus ar kliūtis jauniems žmonėms pradėti savo verslą:

- naujam verslininkui būtų sunku prasimušti;
- visiškai neskatina kurti verslo;
- dideli mokesčiai;
- norint pradėti verslą būtina turėti didelį kapitalą;
- per dideli reikalavimai, į jaunimą žiūrima nepatikliai, per sunku išsilaikyti;
- mažai paramos verslui ir nesudaromos sąlygos;
- daug biurokratinių barjerų;
- sudėtingos sąlygos paskoloms gauti, partneriai nepatikliai žiūri į jaunus verslininkus;
- daug reikalavimų;
- nėra tinkamų sąlygų pradėti verslą ir valstybė per stipriai užkrauna mokesčiais;
- nėra informacijos ir specialistų, kurie konsultuotų šiuo klausimu, o valstybinėse įstaigose būni aprėktas ir iš koneveiktas visaip;
- šiuo laikotarpiu nėra tokių galimybių, ypač jauniems žmonėms;
- jauni ir nepatyrę greitai bankrutuoja;
- valstybė nepadeda kurti verslą, o iškart apdeda įvairiausiais mokesčiais ir informacijos trūksta;
- nėra jokio skatinimo, dideli mokesčiai, mažos garantijos, dažnai keičiasi sąlygos;
- yra daug struktūrinių fondų, taip pat įvairių programų, kurios padeda jauniems asmenims, bet jaunimas nėra informuojamas, nuo ko pradėti verslą ir pan.

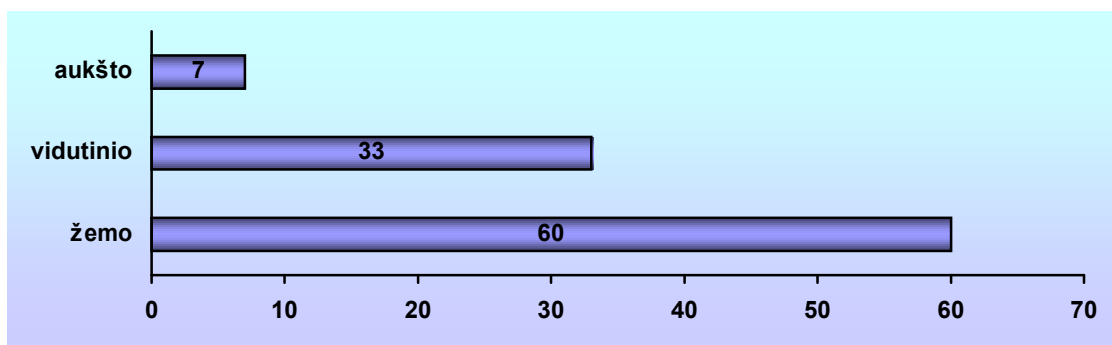
3.9. Dalyvavimas

Janimo dalyvavimas tyrime atskleidžiamas visa eile rodiklių:

- politinis-pilietinis aktyvumas, kuris nusakomas ne tik dalyvavimu rinkimuose, bet domėjimusi politika, partijų ir politikų politine veikla, dalyvavimu pilietinėse, labdaros akcijose, dalyvavimas savanoriškoje ir nevyriausybinių organizacijų veikloje. Pačių tiriamųjų politiniam-pilietiniam, pilietiniam-labdariniam ir visuomeniniam (savivaldoje) aktyvumui matuoti;
- taip pat rodikliai skirti išsiaiškinti jaunuolių aplinkos politinį, pilietinį, visuomeninį aktyvumą;
- keletas rodiklių atspindinčių jaunuolių nuostatas į politiką, politikus ir pilietiškumo visuomenėje lygį;
- dalyvavimo visuomeninėje veikloje, NVO rodikliai.

Politinio-pilietinio aktyvumo rodiklis - tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais apie dalyvavimą rinkimuose, domėjimąsi politinių partijų programomis, politikų veikla, dalyvavimą politinių partijų veikloje ir pan.:

- 1) Dalyvavote paskutiniuose vykusiuose rinkimuose
- 2) Eidami balsuoti jau žinojote už kokį kandidatą ir kodėl balsuosite
- 3) Domitės Jūsų apylinkėje išrinktų Seimo narių veikla/darbais Seime
- 4) Esate kokios nors politinės partijos ar jaunimo politinės organizacijos narys
- 5) Prieš rinkimus domėjotės politinių partijų programomis
- 6) Domitės politiniais įvykiais / visuomenės aktualijomis šalyje ir pasaulyje
- 7) Per pastaruosius metus esate dalinę/-usi skrajutes, informacinius plakatus ar kitaip dalyvavote rinkiminėje kampanijoje palaikant kandidatą
- 8) Per pastaruosius metus dalyvavote diskusijose su politiku, valstybės valdymo institucijų atstovais ar kandidatais į valdžios institucijas

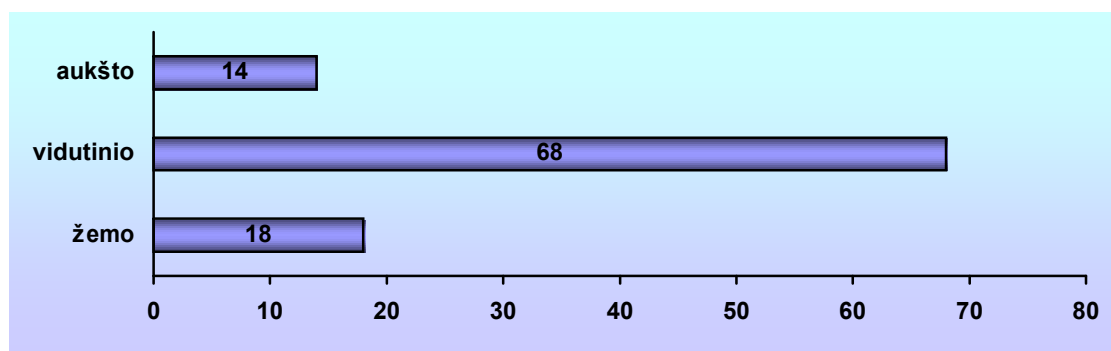

3.9.1. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal politinio-pilietinio aktyvumo rodiklį (proc., N=356)

Daugiau nei pusė (60 proc.) tiriamųjų nedalyvavo arba dalyvavo vos vienoje ar dvejuose politini-pilietini aktyvumą realizuojančiose/patvirtinančiose veiklose.

Aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo rodiklis - tai suminis rodiklis, matuojamas 5 indikatoriais apie politinio-pilietinio aktyvumo apraiškas jaunuolių supančių žmonių (tėvų, mokytojų, draugų) elgesyje, pokalbių temose:

- 1) Jūsų vienas iš tėvų yra/buvo politinės partijos narys
- 2) Jūsų tėvai kalbasi/kalbėdavosi tarpusavyje apie politinius įvykius šalyje, aktualijas
- 3) Jūs su savo tėvais/globėjais kalbatės/kalbėdavotės apie politinius įvykius šalyje, aktualijas
- 4) Jūsų mokytojai/dėstytojai skatina / skatino domėtis politiniais įvykiais šalyje, aktualijomis
- 5) Su savo draugais kalbatės, diskutuojate apie politinius įvykius šalyje

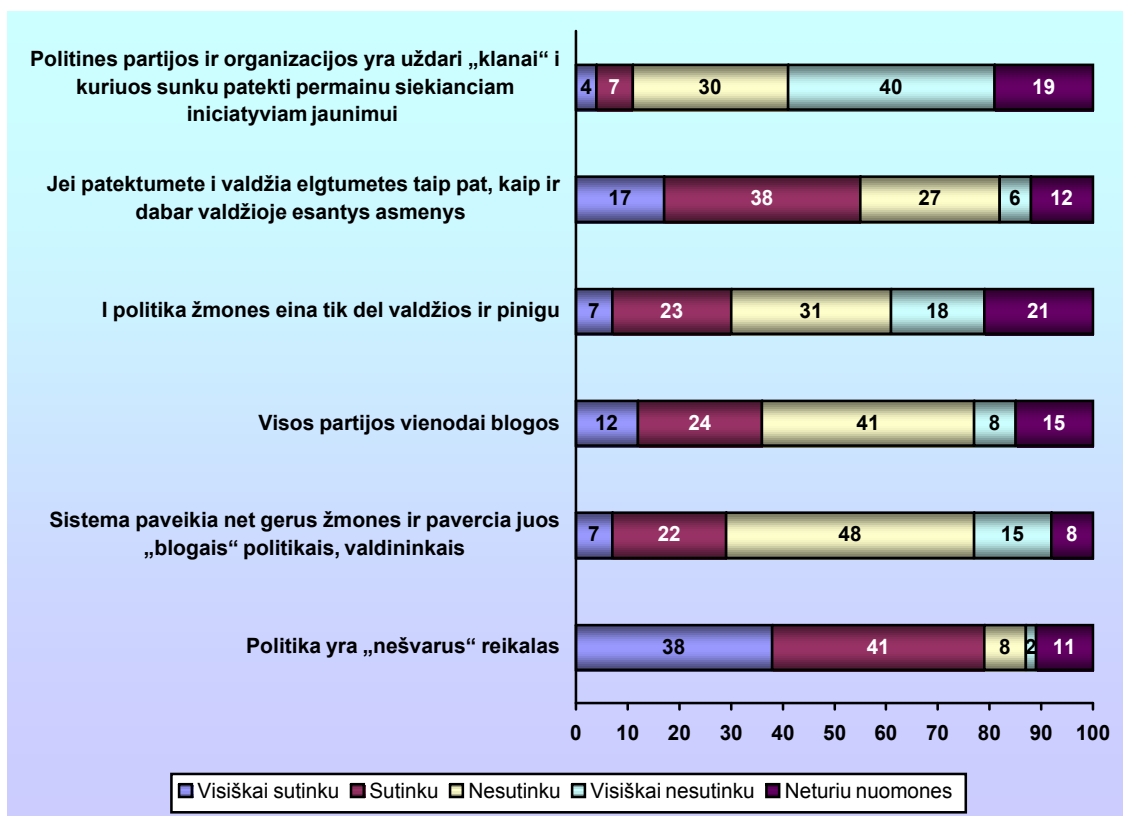

3.9.2. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo rodiklį (proc., N=356)

Beveik penktadalis (18 proc.) tiriamųjų aplinkoje politinis aktyvumas yra žemas, jie nesijaučia tėvų, mokytojų/dėstytojų skatinami domėtis šalies politiniais įvykiais ir aktualijomis.

Požiūrio į politiką negatyvumo rodiklis - tai suminis rodiklis, matuojamas 6 indikatoriais tiriančiais nuostatas į politiką, politikus, partijas ir jų veiksmus, atspindi požiūrio į politiką negatyvumą

- 1) Politika yra „nešvarus“ reikalas
- 2) Sistema paveikia net gerus žmones ir paverčia juos „blogais“ politikais, valdininkais
- 3) Visos partijos vienodai blogos
- 4) Į politiką žmonės eina tik dėl valdžios ir pinigų
- 5) Jei patektumėte į valdžią elgtumėtės taip pat, kaip ir dabar valdžioje esantys asmenys
- 6) Politinės partijos ir organizacijos yra uždari „klanai“ į kuriuos sunku patekti permainų siekiančiam iniciatyviam jaunimui

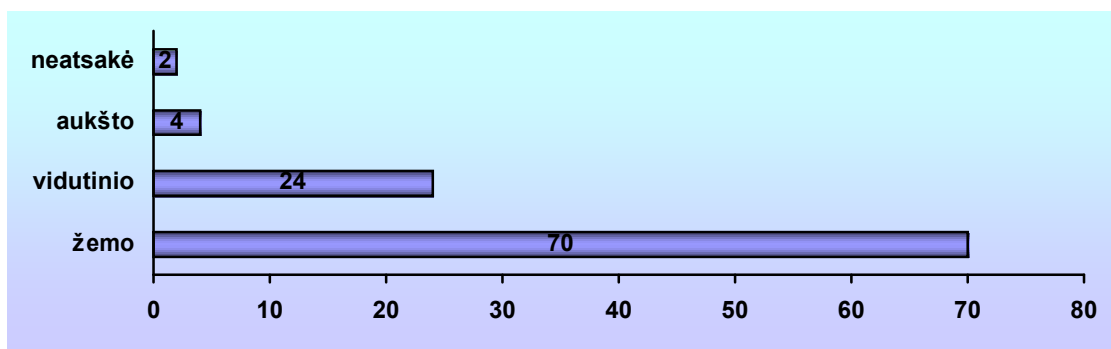

3.9.3. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal požiūrio į politiką negatyvumo rodiklį (proc., N=355)

Negatyviausią požiūrį į politikus ir politiką atskleidžia jaunimo nuostata, kad politika – „nešvarus reikalas“ – viso taip galvoja net 79 proc. tiriamųjų, iš kurių visiškai su tuo sutinka 38 proc., o sutinka 41 proc. tyrime dalyvavusių jaunuolių. Nors, įdomu ir tai, kad pusė tiriamųjų (55 proc.) patekę į valdžią elgtųsi taip pat kaip dabartinė valdžia.

Pilietišumo-labdaringumo rodiklis - tai suminis rodiklis, matuojamas 6 indikatoriais atspindinčiais pilietinio aktyvumo ir labdaringumo apraiškas, pvz., dalyvavimą ir aukojimą labdaros paramos renginiuose, dalyvavimą kaimynystės gyventojų susirinkimuose ir pan.:

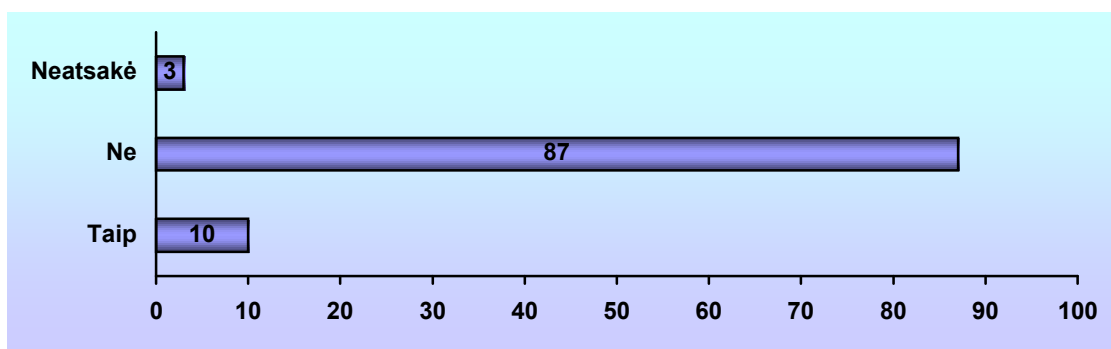
- 1) Dalyvavote pilietinėse akcijose
- 2) Dalyvavote labdaros renginiuose
- 3) Dalyvavote viešose diskusijose ar susirinkimuose gyvenamojoje vietoje / mokymosi, darbo institucijoje
- 4) Dalyvavote gyvenamosios vietos / miesto renginiuose
- 5) Siuntėte sms/skambinote aukodami į vairių paramos akcijų metu.
- 6) Pasirašėte peticiją (el. būdu / popierinį variantą)

3.9.4. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal pilietiškumo-labdaringumo rodiklį (proc., N=355)

Net 70 proc. tiriamųjų rodė žemą pilietiškumą-labdaringumą, nedalyvavo pilietinėse, labdaringose akcijose, neaukojo pinigų, nedalyvavo miesto renginiuose, kaimynystės gyventojų susirinkimuose, nesirašė peticijų, tai rodo didžiulį jaunimo pilietinį pasyvumą. Vidutinį pilietinį aktyvumą demonstravo 24 proc. tiriamųjų.

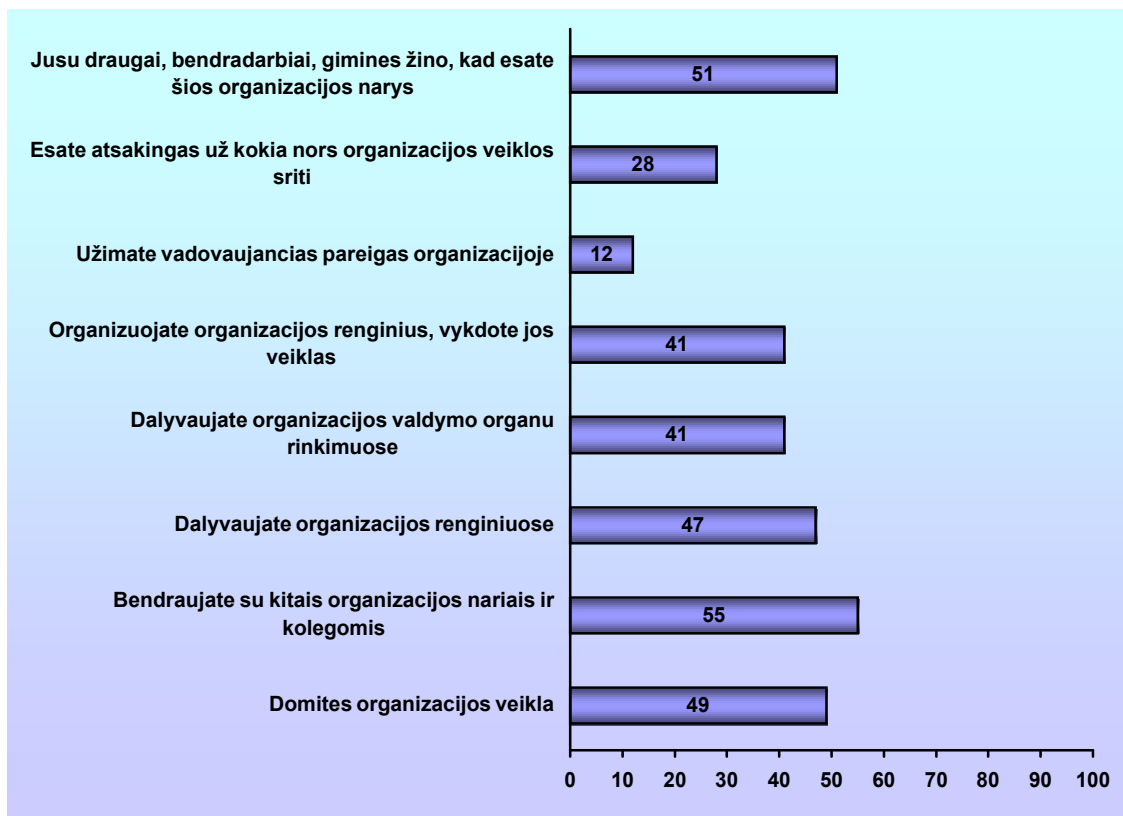
Narystės nevyriausybinėse organizacijose rodiklis – matuojamas dichotomine skale, dalyvauja arba nedalyvauja.

3.9.5. pav. Narystė nevyriausybinėse jaunimo organizacijose (proc., N=353)

Tiktai 10 proc. tiriamųjų nurodė priklausantys nevyriausybinėms jaunimo organizacijoms. Tai rodo didžiulį jaunimo darbo potencialą ir jaunimo organizacijų veiklos galimybių perspektyvą Lazdijų rajone.

Dalyvavimo NVO (išitraukimo) veikloje lygmenys – 8 teiginiai apie įvairius išitraukimo į NVO veiklą būdus, atspindintys dalyvavimo/įsitraukimo/įsipareigojimo organizacijai lygmenis.

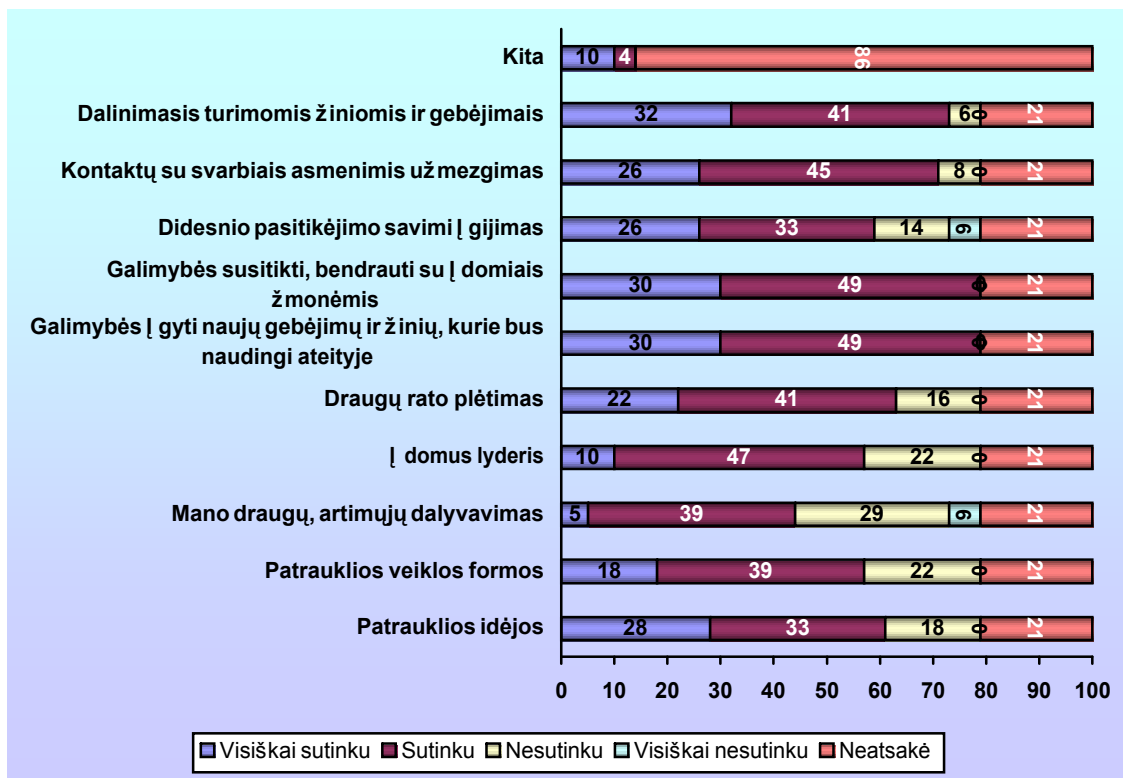

3.9.6. pav. Dalyvavimo nevyriausybiu organizacijų veikloje aspektai (proc., N=51)

Nevyriausybiu organizacijų veikloje dalyvaujantys jaunuoliai (N=51) buvo vidutiniškai arba mažai aktyvūs jų nariai ar dalyvavo NVO valdymo organų rinkimuose, organizavo renginius ir veiklas, užėmė organizacijoje vadovujančias pareigas arba buvo atsakingi už kurią nors organizacijos veiklą

Dalyvauti NVO, renginiuose ir kitokiose veiklose skatinantys veiksniai.

Tiriamųjų dalyvaujančių nevyriausybiu organizacijų, savanoriškoje veikloje ir priklausantių neformalioms grupėms buvo prašoma nurodyti dalyvavimo motyvus.

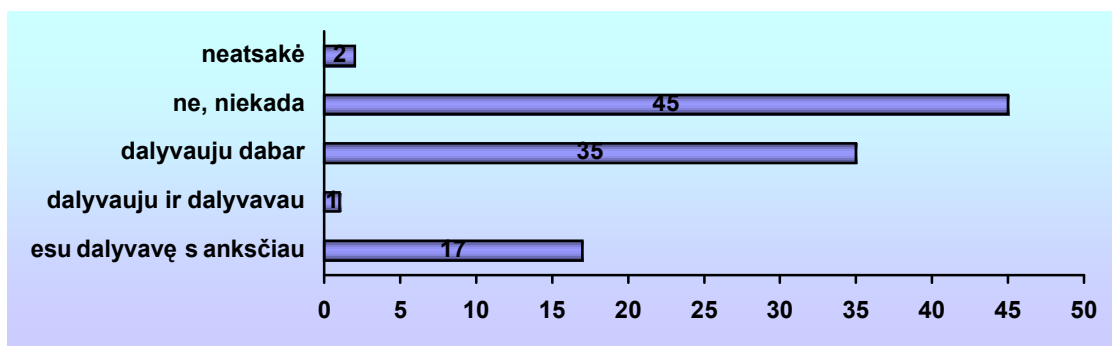

3.9.7. pav. Pilietinėje veikloje dalyvauti skatinantys motyvai (proc., N=51)

Su dauguma įvardytų motyvų įvairiose visuomeninėse veiklose dalyvaujantys tiriamieji buvo linkę sutikti, galbūt mažiau tiriamųjų sekė ar žiūrėjo į organizacijų lyderius, taip pat mažiau svarbus buvo kontaktų su svarbiais žmonėmis užmezgimas.

Dalyvavimo savanoriškoje veikloje rodiklis.

Tiriamieji buvo klausiami kiek aktyviai pastarąjį pusmetį dalyvavo savanoriškoje veikloje.

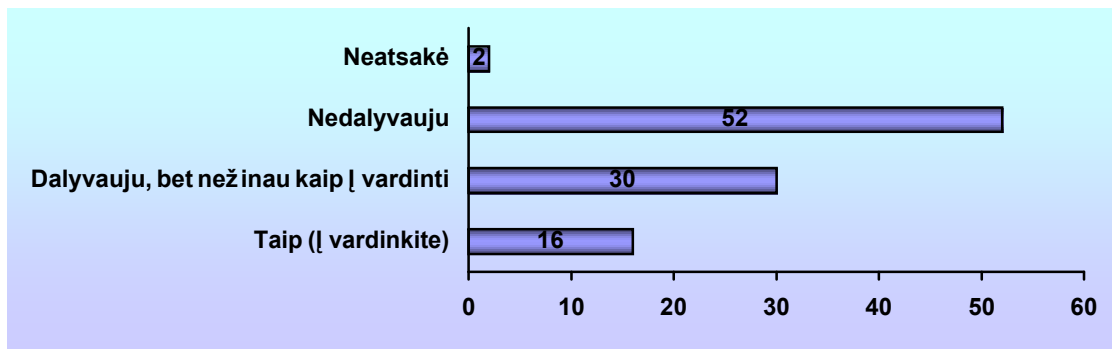
3.9.8. pav. Dalyvavimas savanoriškoje veikloje (proc., N=357)

Remiantis rezultatais galima teigti, kad savanoriškoje veikloje linkę dalyvauti daugiau kaip pusė tiriamųjų, nes 35 proc. jaunimo dalyvavo tyrimo metu, o dar 17 proc. savanoriškoje veikloje yra dalyvavę anksčiau. Respondentai nurodė tokias organizacijas kaip Jaunųjų žurnalistų mokykla,

verslo Angelas, PETA, Jaunimo klubas "Mes kartu", bažnyčia, NJRKA, Vietos veiklos grupė, turizmo klubas "Lazdijų bičiuliai", vietos jaunimo organizacija.

Dalyvavimo konkrečioje savanoriškoje veikloje rodiklis.

Šiuo rodikliu buvo siekiama išsiaiškinti, kokiose konkrečiose organizacijų veiklose ar savanoriškose veiklose dalyvavo tiriamas jaunimas. To siekiant buvo klausama, kokioje veikloje dalyvavote per pastarąjį pusmetį.

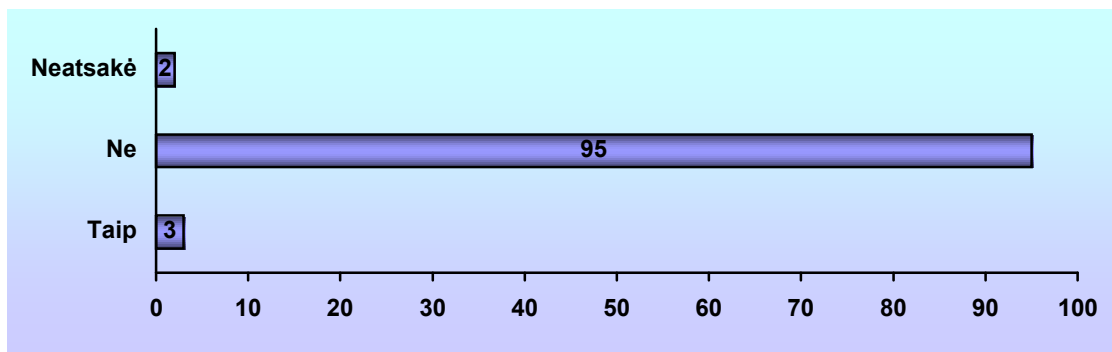

3.9.9. pav. Dalyvavimas savanoriškoje veikloje per pastarąjį pusmetį (proc., N=357)

Iš tyrimo rezultatų matyti, kad daugiau kaip pusė tiriamųjų visai nedalyvauja savanoriškoje veikloje, o kita dalis jaunimo yra dalyvavę arba dalyvauja tokiose organizacijose ar jų veiklose:

- "vaikų namai";
- "vežiojau maistą senyvo amžiaus žmonėms";
- "dalyvavau „centro“ veikloje (neprisimenu pavadinimo)";
- "Darom 2009";
- "talkosė";
- "Caritas";
- "organizacijos "Viltis" savanoris";
- "visuomeniniai renginiai";
- "evangelizacija, stovyklos";
- "mokymai jaunimo grupėms";
- "renginių organizavimas";
- "projektų rengimas smulkiems verslininkams".

Priklausymo neformaliai grupei ar stiliui (pvz.: reperiai, metalistai, gotai, baikeriai, pankai, rokeriai, hipiai, skinhedai ir kt.) **rodiklis** – matuojamas dichotomine skale, dalyvauja arba nedalyvauja.

3.9.10. pav. Priklausymas neformalioms jaunimo grupėms ar stiliams (proc., N=357)

Kaip matyti iš tyrimo rezultatų, Lazdijų rajone nėra paplitę jaunimo neformalūs judėjimai ar stiliai, nes absoliuti dauguma respondentų nurodė nepriklausą jokiai neformaliai grupei, judėjimui ar stiliui. Tikrai 3 proc. tiriamųjų pripažino priklausantys vienai kuriai neformaliai grupei ar stiliui, pvz., reperiams, baikeriams, gotams, emo ir pan.).

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 19-29 metų jaunuoliai *savo miestui/rajonui kaip pilietis norėtų atlikti:*

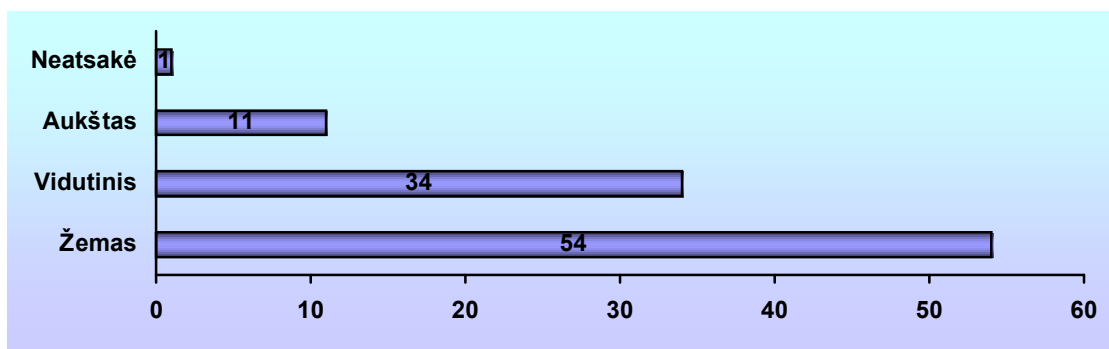
- *skatinti aktyvumą*(„Skatinti moksleivių pilietinį ir kultūrinį aktyvumą, prisidėti prie kultūrinės veiklos vystymo“, „Prisidėti prie kitų piliečių veiksmų“);
- *tvarkyti aplinką*(„Užlopyti duobę gatvėje“, „prisidėti prie aplinkos apsaugos ir gražinimo“, „Galiu su kitais piliečiais rinkti šiukšles ir nešiukšlinti, nelaužyti įrenginių, prižiūrėti, kad kiti deramai elgtųsi“);
- *vykdyti socialinę veiklą labdarą*(„Mielai prisijungčiau prie kokios nors socialinės veiklos, pvz., labdaros“);
- *sukurti darbo vietų*(„Naujų vietų kūrimas, savęs suteikimas ieškoti kažko naujo, daryti kažką naujo“);
- *užimtumą didinti* („Prisidėti prie jaunimo užimtumo“);
- *dalyvauti miesto politinėje veikloje* („Dalyvauti miesto politinėje veikloje ir padėti priimti reikiamus sprendimus“);
- *globoti gyvūnus* („Rūpintis beglobiais gyvūnais“).

14-18 metų jaunuoliai savo miestui/rajonui kaip pilietis norėtų atlikti:

- Miesto valdžią paraginti atsižvelgti į kaimo problemas: švietimą, kultūrą, laisvalaikį ir saviraišką
- Sutvarkyti parkus, kad būtų nebaisu įeiti į juos.

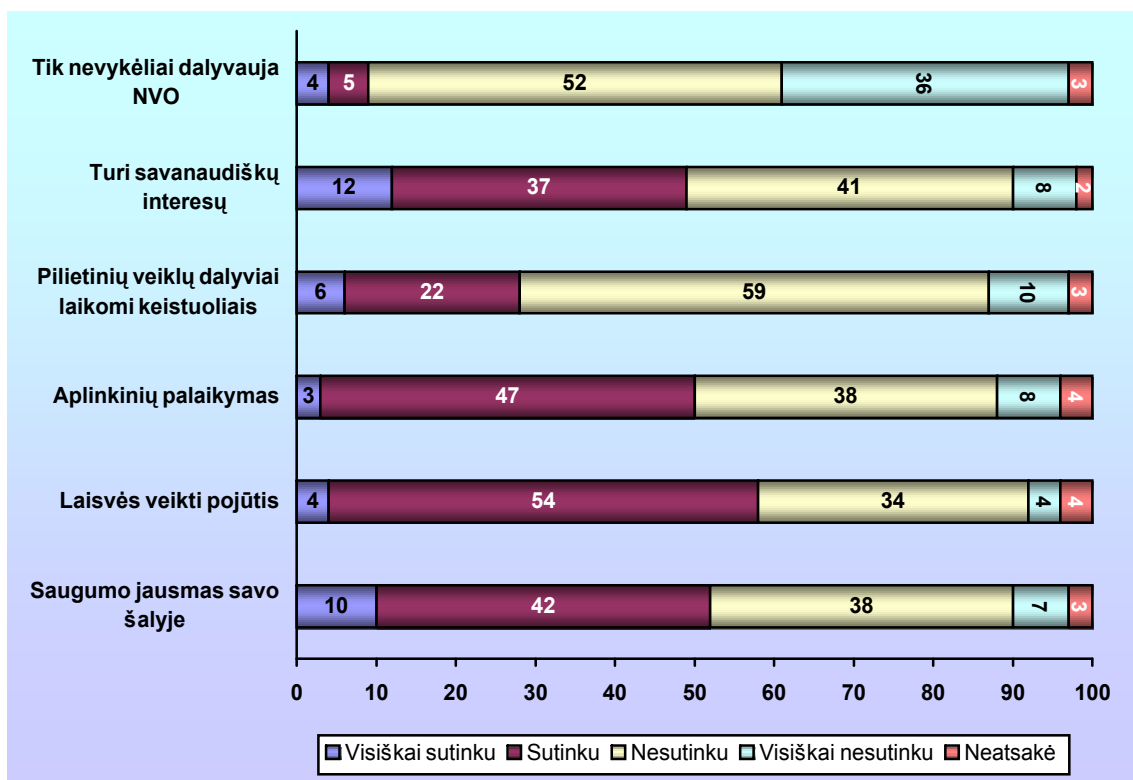
Aplinkos pilietiškumo ir labdaringumo rodiklis - tai suminis rodiklis, matuojamas 7 indikatoriais atspindinčiais jaunuolių tėvų, draugų pilietinio aktyvumo ir labdaringumo apraiškas, pvz., dalyvavimą ir aukojimą labdaros paramos renginiuose, dalyvavimą NVO veikloje, pagalbą kaimynams ir pan.:

- 1) Vienas iš mano tėvų dalyvauja nevyriausybinių organizacijų veikloje, yra/buvo narys
- 2) Mano tėvai padeda kaimynams
- 3) Aš kartu su tėvais padėd/esu padėję s kaimynams
- 4) Nereikalingus daiktus paprastai surenkame ir atiduodame žmonėms arba labdaringoms organizacijoms
- 5) Mano tėvai aukoja labdaros/paramos akcijų metu
- 6) Mano draugai aukoja labdaros/paramos akcijų metu
- 7) Mano aplinkos žmonės palankiai atsiliepia apie nevyriausybines organizacijas/visuomeninę veiklą

3.9.11. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal aplinkos pilietiškumo-labdaringumo rodiklį (proc., N=357)

Tiriamųjų aplinka kaip ir patys tiriamieji pasižymi silpnu pilietiniu aktyvumu ir dalyvavimu labdaringoje veikloje, net 54 proc. tiriamųjų aplinkos pilietinis aktyvumas buvo įvardintas kaip žemas ir tik 11 proc. buvo įvertinta kaip aukštas.

3.9.12. pav. Pilietine veikla užsiimti skatinantys motyvai (proc., N=357)

Nuostatų į veikimo motyvus tyrimas parodė, kad neigiamas požiūris į pilietines veiklas nėra dominuojantis, tik 9 proc. apklaustųjų manė, kad tik nevykėliai dalyvauja NVO veikloje. Politinį ir mokslinį susidomėjimą kelia tie rezultatai, kurie rodo, kad pusė tiriamųjų (49 proc.) mano, jog užsiimantys savanoriška veikla piliečiai turi savanauðiškų interesų, o dar trečdaliui (28 proc.) apklaustųjų atrodo, kad dalyvaujantieji pilietinėje veikloje yra keistuoliai. Šie rezultatai verčia galvoti ir kurti jaunimo ugdymo ir švietimo programas, atveriančias jaunimui galimybes įsitraukti, sužinoti ir pradėti dalyvauti pilietinėje veikloje.

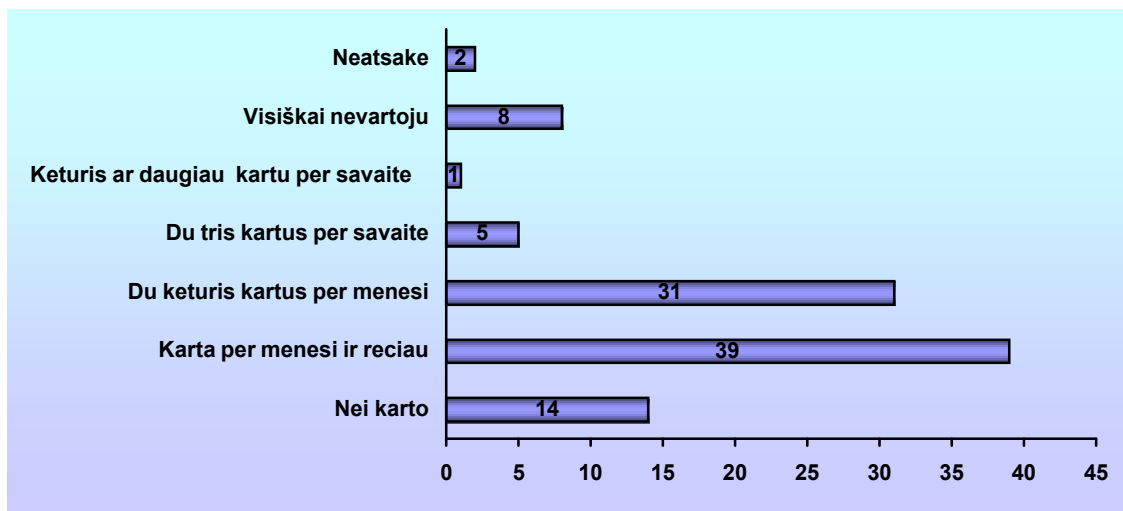
3.10. Į pročiai

Šiai sričiai atspindėti parinkti priklausomybių (alkoholio, narkotikų, rūkymo, migdomųjų, interneto lošimo), sportavimo ir mitybos įpročių rodikliai:

- Alkoholio vartojimo rodiklis
- Priklausomybės nuo alkoholio rodiklis
- Alkoholio vartojimo priežasčių rodiklis
- Santykio su narkotikų vartojimu rodiklis
- Žinojimo kur kreiptis pagalbos rodiklis
- Rūkymo įpročių rodiklis
- Interneto naudojimo įpročių rodiklis
- Azartinių lošimų patirties rodiklis
- Migdomųjų/raminamųjų vaistų vartojimo rodiklis

Alkoholio vartojimo rodiklis – matuojamas alkoholio vartojimo per paskutinius šešis mėnesius dažnumo 5 rangų skale, kuri kinta nuo „niekada“ iki „keturis ir daugiau kartų per savaitę“.

Rezultatų pateikimas: procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal atsakymų pasirinkimus.

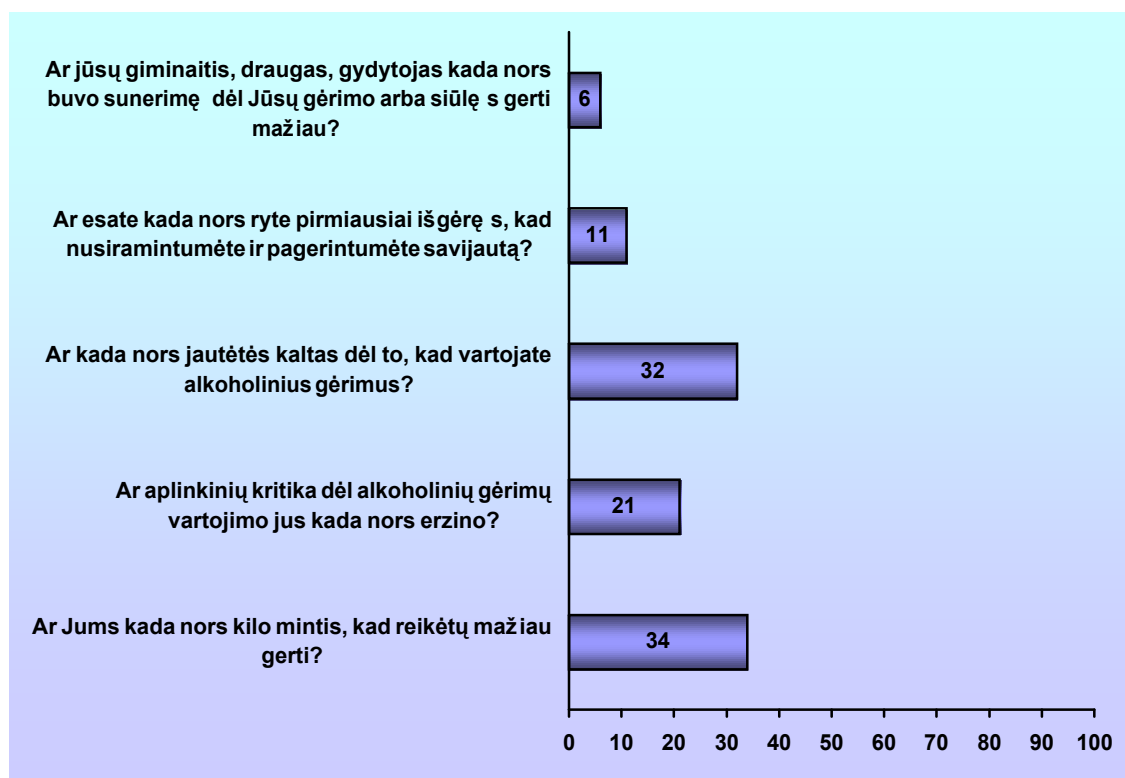

3.10.1. pav. Alkoholinių gėrimų vartojimas per paskutinius 6 mėnesius (proc., N=361)

Tikėtai 8 proc. tiriamųjų nurodė, kad alkoholio visiškai nevarčiau, tačiau žymesnės piktnaudžiavimo alkoholiu problemos tyrimo rezultatai nerodo, nes du keturis kartus per mėnesį vartijant alkoholį nurodė trečdalis (31 proc.), o du tris kartus per savaitę – 5 proc. apklaustųjų.

Priklausomybės nuo alkoholio rodiklis – tai suminis rodiklis matuojamas 5 dichotominiais teiginiais apie alkoholio vartojimo [pročius.

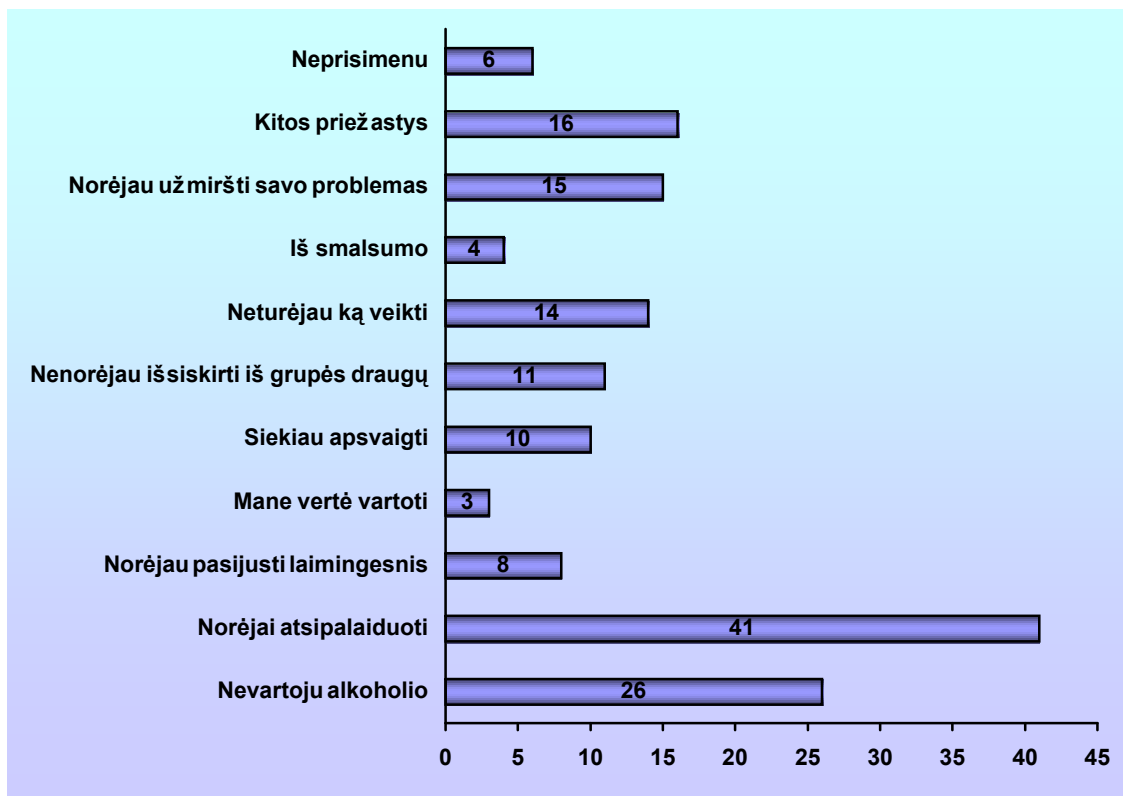
- 1) Ar Jums kada nors kilo mintis, kad reikėtų mažiau gerti?
- 2) Ar aplinkinių kritika dėl alkoholinių gėrimų vartojimo jus kada nors erzino?
- 3) Ar kada nors jautėtės kaltas dėl to, kad vartojate alkoholinius gėrimus?
- 4) Ar esate kada nors ryte pirmiausiai išgėrę s, kad nusiramintumėte ir pagerintumėte savijautą?
- 5) Ar jūsų giminaitis, draugas, gydytojas kada nors buvo sunerimę dėl Jūsų gėrimo arba siūlę s gerti mažiau?

3.10.2. pav. Priklausomybės nuo alkoholio rodiklis (proc., N=361)

Kaip matyti iš tyrimo rezultatų, trečdaliui apklausto jaunimo kilo mintis, kad reikia mažinti alkoholio vartojimą ir jie jautėsi kalti dėl to, kad vartoja alkoholinius gėrimus (34 ir 32 proc.).

Alkoholio vartojimo priežastys – pateikiamos 9 alkoholio vartojimo priežastys su galimybe [rašyti savąją ir prašoma pasirinkti keletą, dėl kurių pastarąjį mėnesį vartojo alkoholį. Rezultatai pateikti pagal kiekvienos priežasties paminėjimo dažnumą.

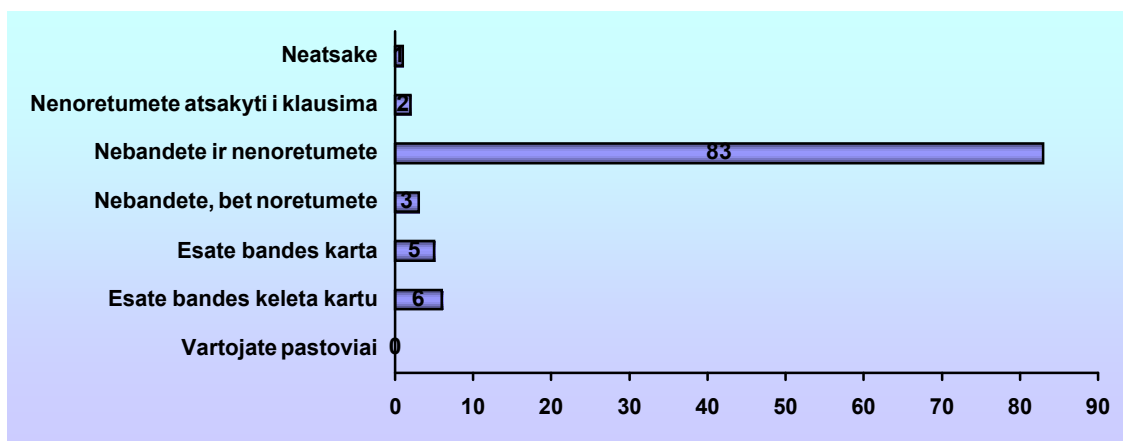

3.10.3. pav. Alkoholinių gėrimų vartojimo priežastys (proc., N=361)

Dažniausiai (41 proc.) minima alkoholio vartojimo priežastis buvo noras atsipalaiduoti. Rizikos grupei gali būti priskiriami jaunuoliai siekę pasijusti laimingesni (8 proc.) ir norėję užmiršti savo problemas (15 proc.).

Santykis su narkotikų vartojimu – siekiama išsiaiškinti ar vartoja narkotikus, kaip dažnai vartoja ar vartojimas pastovus. Matuojama šešių rangų skale kintančia nuo „vartoju pastoviai“ iki „nenoriu atsakyti“.

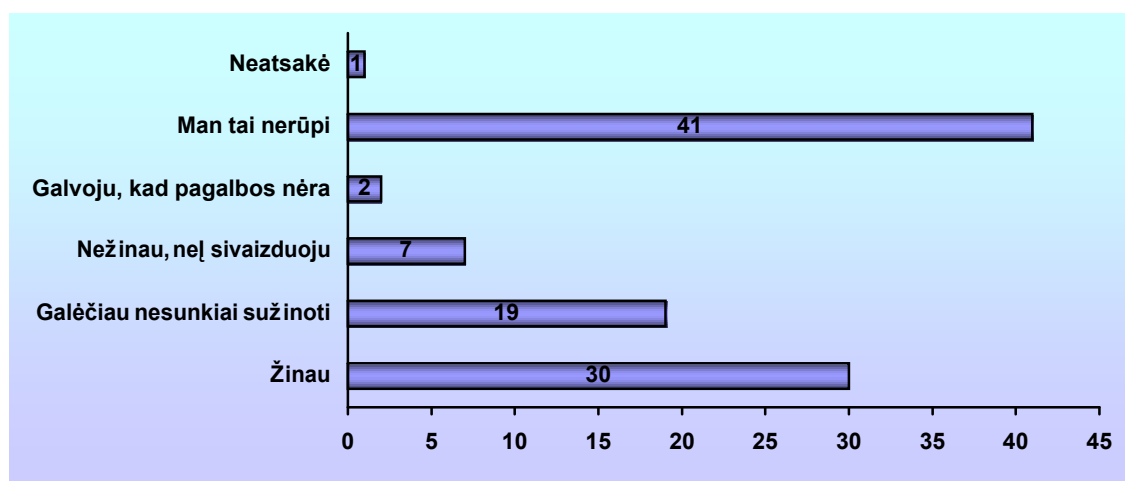
Rezultatai pateikti pagal procentinį tiriamųjų pasiskirstymą pagal atsakymų pasirinkimus.

3.10.4. pav. Santykis su narkotikų vartojimu (proc., N=361)

Kad nėra bandę narkotikų ir nenorėtų jų išbandyti nurodė 83 proc. tiriamųjų. Tai džiuginanti žinia. Susirūpinimą kelia linkę rizikuoti, su narkotikais eksperimentuoti jaunuoliai – 5 proc. narkotikų bandė vieną, o 6 proc. – keletą kartų. Gera žinia taip pat ta, kad pastoviai vartojančių narkotikus nėra.

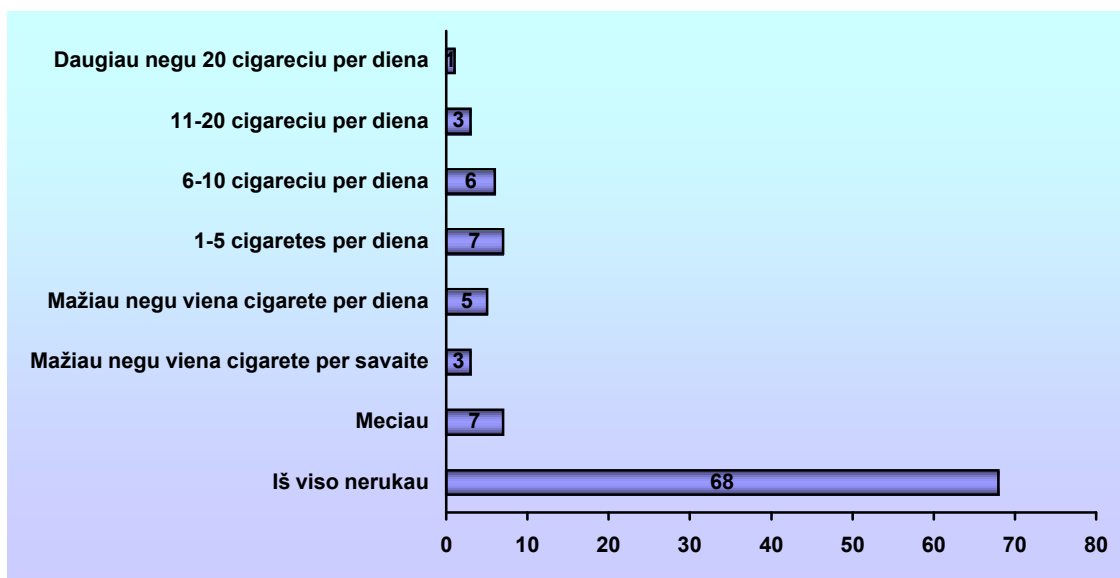
Žinojimas kur gali kreiptis pagalbos – siekiama išsiaiškinti, ar žino, kur gali kreiptis pagalbos, galėtų nesunkiai sužinoti, nežino ar tai visai nerūpi.

3.10.5. pav. Žino, kur galima kreiptis pagalbos dėl narkotinių medžiagų vartojimo (proc., N=360)

Trečdalis (30 proc.) tiriamųjų nurodė, kad žino kur galima kreiptis pagalbos dėl narkotinių medžiagų vartojimo, dar 19 proc. galėtų nesunkiai apie tai sužinoti. 41 proc. apklaustųjų tai visai nerūpi, nes narkotikais nesidomi.

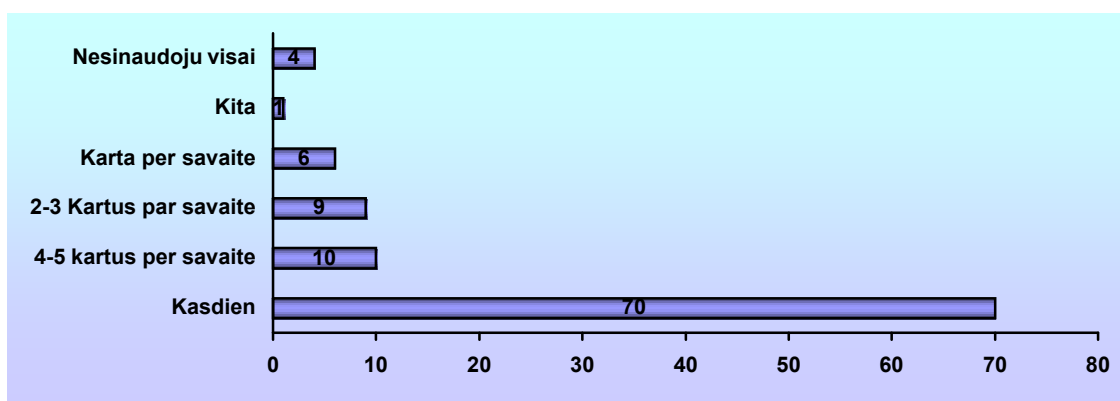
Rūkymo Įpročių rodiklis – matuojamas rūkymo per paskutines 30 dienų dažnumo 8 rangų skale, kuri kinta nuo „niekada nerūkiu“ iki surūkau „daugiau negu 20 cigarečių per dieną“.

3.10.6. pav. Rūkymo (cigarečių, pypkės, cigarus ir kt.) dažnumas per paskutines 30 dienų (proc., N=360)

Dauguma jaunimo (68 proc.) nurodė, kad nerūko, apie 10 proc. tiriamųjų rūko kasdien nuo 6 iki 20 ir daugiau cigarečių. Galima sakyti, kad dešimtadalis apklaustųjų turi rūkymo įprotį (priklausomybę).

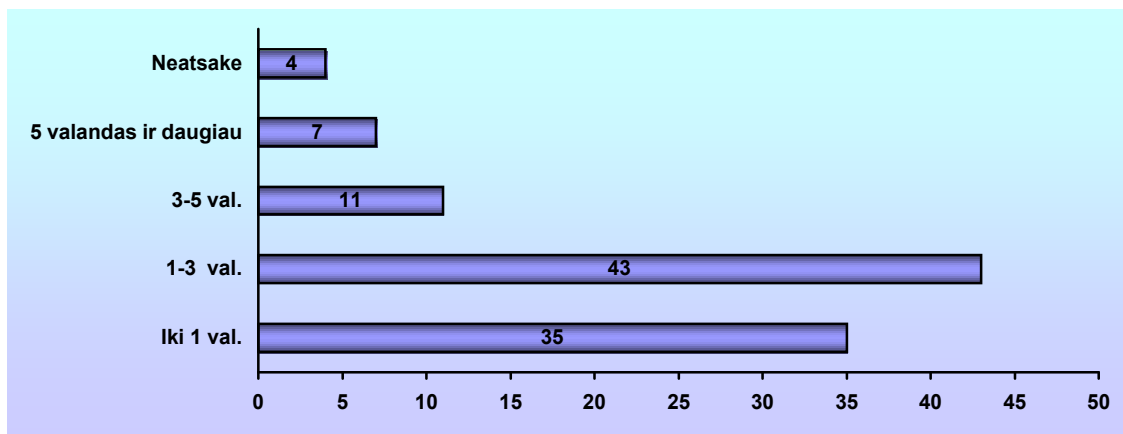
Interneto naudojimo įpročiai – matuojami dviem rodikliais. Pirmas, kaip dažnai per paskutinį mėnesį naudojosi internetu, 5 rangų skalė nuo „kasdien“ iki „kartą per savaitę“. Antras, kiek vidutiniškai laiko per dieną praleidžia internete, 4 rangų skalė nuo „iki 1 val.“ iki „5 valandas ir ilgiau“.

3.10.7. pav. Naudojimosi internetu dažnumas per pastarąjį mėnesį (proc., N=360)

Internetas jaunų žmonių kasdienybė, 70 proc. nurodė, kad internetu naudojasi kasdien, dar 19 proc. – nuo dviejų iki penkių kartų per savaitę. Ir tik 4 proc. pažymėjo, kad internetu nesinaudoja visai.

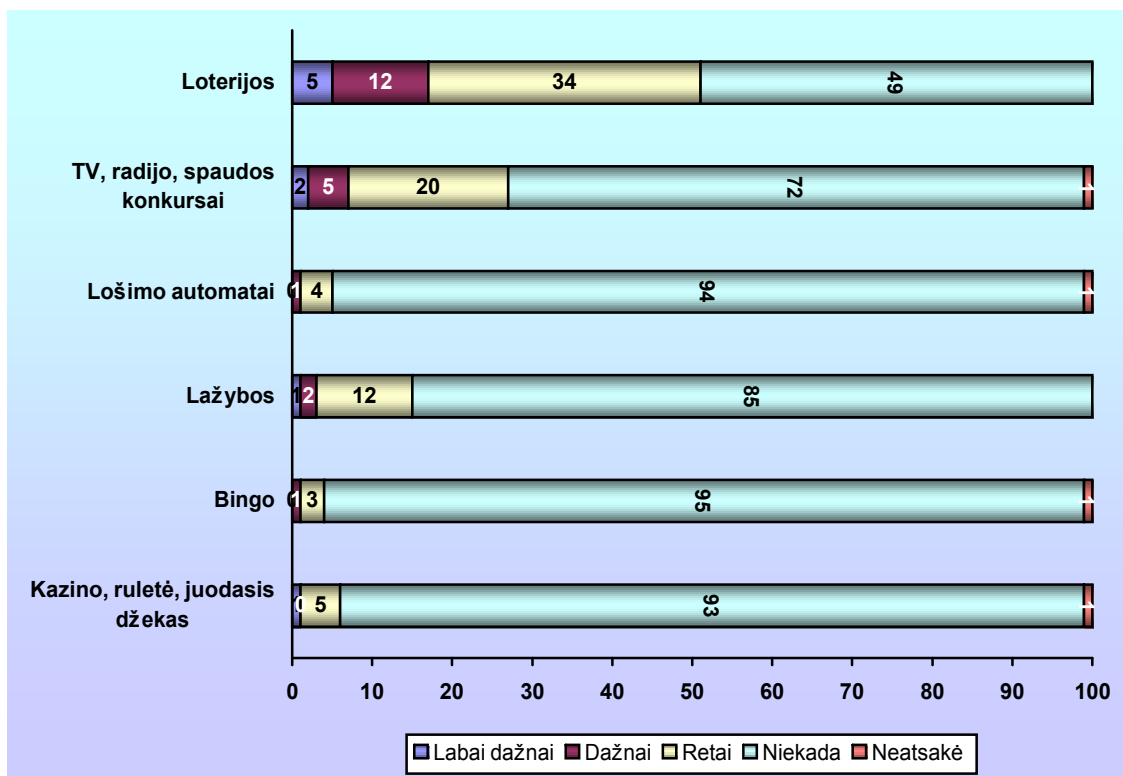
Kitas svarbus rodiklis apibūdinantis interneto vartojimo [pročius yra internete praleidžiamas laikas.

3.10.8. pav. Laikas vidutiniškai per dieną praleidžiamas internete (proc., N=360)

Dažniausiai (43 proc.) pasitaikanti vidutinė laiko praleidžiamo internete trukmė yra 1-3 valandos per dieną, susirūpinimą kelti gali ta jaunimo dalis (11 proc. tiriamųjų), kurie internete per dieną praleidžia 3 ir daugiau valandų.

Azartinių lošimų patirties rodiklis - skaičiuojamas klausimais apie dalyvavimą lažybose, loterijose, kazino ir pan.

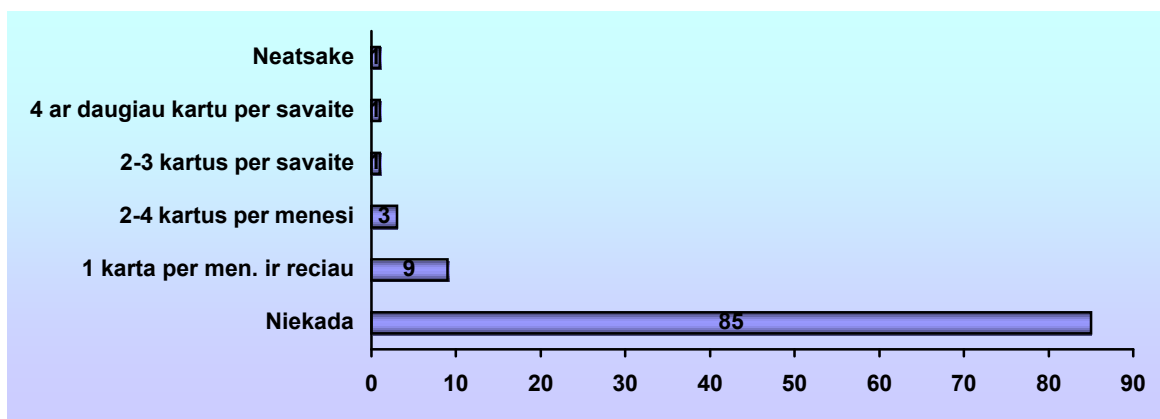

3.10.9. pav. Azartinių lošimų patirties rodikliai (proc., N=360)

Iš tyrus Lazdijų rajono jaunimo azartinių lošimų patirtį matyti, kad didesnių problemų ši veikla nesudaro, t.y. daugiausia (17 proc.) tiriamųjų nurodė dalyvaujantys loterijose, o tai tikrai nėra rūpestį keliantys faktai.

Migdomųjų/raminamųjų vaistų vartojimo rodiklis – matuojamas migdomųjų/raminamųjų vaistų vartojimo per paskutinius šešis mėnesius dažnumo 5 rangų skale, kuri kinta nuo „niekada“ iki „keturis ir daugiau kartų per savaitę“.

Rezultatai pateikti pagal procentinę tiriamųjų pasiskirstymą pagal atsakymų pasirinkimus.

3.10.10. pav. Migdomųjų/raminamųjų vaistų vartojimas per paskutinius 6 mėnesius (proc., N=360)

Tyrimo rezultatai rodo, kad 14 proc. tiriamųjų per paskutinius 6 mėnesius dėl vienokių ar kitokių priežasčių vartojo migdomuosius, raminamuosius vaistus, tarpe jų 1 proc. turi rimtų problemų, nes migdomuosius vartoja kelis ir keletą kartų per savaitę.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 14-29 metų jaunuoliai įvardijo šiuos žalingus įpročius:

- rūkymas;
- alkoholis;
- ansvoris;
- greitas maistas;
- kompiuteris;
- televizorius;
- smurtas;
- socialinis abejingumas;
- tolerancijos stoka;
- patyčios;
- moterų, tėvų negerbimas;

- atsakomybės neturėjimas;
- keikimasis;
- agresija;
- narkotikai;
- azartiniai žaidimai;
- šiukšlinimas;
- vagystės;
- vandalizmas;
- priklausomybė nuo linksmybių;
- seksas;
- tinginystė;
- savęs negerbimas;
- socialinis abejingumas;
- nesportavimas;
- neteisinga mityba;
- veiklos neturėjimas

14-29 metų jaunuoliai [vardija ir priemones, kaip galima būtų šalinti žalingus [pročius (žr. 3.10.1. lentelė).

3.10.1. lentelė. 14-29 metų jaunuolių siūlymai žalingų [pročių šalinimui

Subkategorija	Subkategorijas iliustruojantys teiginiai
Reklama (14-29 m.)	<Labai efektyvios yra reklamos, kada akivaizdžiai parodoma žala. Tikros istorijos su realiais žmonių pasakojimais>, <Skleisčiau daugiau informacijos apie jų daromą žalą>, <Daugiau socialinės reklamos apie alkoholizmą, informacijos apie alkoholio žalą platinimas. Alkoholį prilyginčiau narkotikams>, <Socialinės propagandos>, < Rodyčiau per televizijas programas kas būna nusigėrus, nusirūkius>
Bausmės (14-29 m.)	<Griežčiau bausčiau vartojančius nepilnamečius, jų tėvus ir jiems pardavinėjantiems>, <Visus narkodilerius ir jais prekiaujančius nubausčiau kalėti iki gyvos galvos, nesvarbu už kokio masto prasižengimą>, <Uždrausčiau rūkyti viešose vietose>, <Drausčiau stipresnėmis bandomis>
Blaivybės brolių steigimas	<Steigčiau jaunimo blaivybės brolijas. Siekčiau blaivybę

(tik 19-29 m.)	padaryti kiekvienam siektina savybe. Stengčiausi sumažinti alkoholinių gėrimų prestižą visuomenėje.>
Švietimas ir prevencija (tik 19-29 m.)	<Viskas priklauso nuo švietimo tiek tėvų, tiek vaikų, todėl tam reikia skirti didelį dėmesį>, <Suaktyvinčiau prevencines programas>, <Liepčiau visiems mesti žalingus įpročius ☺ Viskas jau daroma, nebent galima patobulinti vykdomus darbus>, <Uždrausčiau cigarečių, alkoholio platinimą>, <Pabranginčiau cigaretes, kontrabandą panaikinčiau>
Kontrolė (tik 14-18 m.)	<Į vesčiau griežtą kontrolę parduodant tai, nes dabar daug kas praleidžiama pro akis>, <Atiminėčiau viską jėga>, <Suaktyvinčiau prevencines programas>, <Liepčiau visiems mesti žalingus įpročius ☺ Viskas jau daroma, nebent galima patobulinti vykdomus darbus>, <Uždrausčiau cigarečių, alkoholio platinimą>, <Pabranginčiau cigaretes, kontrabandą panaikinčiau>
Jaunimo aktyvumo didinimas (tik 14-18 m.)	< Jaunimas tai daro iš neturėjimo ką veikti. Prisižiūrėję iš kartos į kartą einančio tokio linksminimo būdo. Jiems trūksta veiklos, stengčiausi surasti alternatyvų>

Jaunuolių įvardintos priemonės apima tokias kategorijas: tvarkos griežtinimą, reklamą, švietimą ir prevenciją, bausmes, brolių steigimą, kontrolę ir aktyvumo didinimą. Galima teigti, kad priritetas yra teikiamas švietimui ir prevencijai, kontrolei bei reklamai. Išsiskyrė pagal amžiaus tarpsnius kai kurie siūlymai: 14-18 metų jaunuoliai dėmesį skiria griežatai kontrolei bei jaunimo aktyvinimui, kurie turėtų įtakos žalingų įpročių mažinimui. Vyresniojo amžiaus jaunuoliai išskiria švietimą ir prevenciją bei draugijų/brolijų steigimui.

Nors įvardinta žymiai daugiau žalingų įpročių, kurie dominuoja jaunuolių tarpe, tačiau priemonės įvardintos tik tos, kurios susijusios su rūkymu, alkoholio bei narkotikų vartojimu.

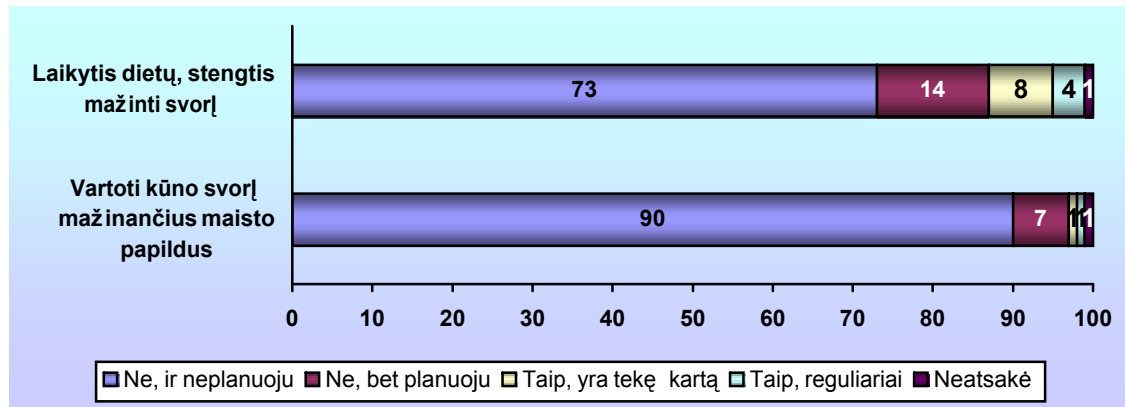
3.11. Mityba ir poilsis

Aptariant šią tyrimo rezultatų dalį, išskiriami rodikliai susiję su sveika mityba ir gyvensena – ūgis, svoris, dieta, sportavimo įpročiai.

Ūgio ir svorio rodiklis – matuojamas pagal Kūno masės indeksą (KMI) - ūgio ir svorio santykio rodiklį, leidžiantį įvertinti ar žmogaus svoris normalus ar yra antsvoris bei nutukimas. Šis

indeksas apskaičiuojamas pagal formulę : $KMI = \text{Kūno masė (kg)} / \text{Ūgis (m)}^2$. Lazdijų rajono jaunimo vidutinė KMI reikšmė – 22,8, kai sveiko žmogaus KMI ribos nuo 18,5 iki 24,9.

Svorio mažinimo rodikliai du kūno svorį mažinančių papildų vartojimas ir dietų laikymasis, matuojami keturių rangų skalėmis nuo „ne (nevartoja/nesilaiko) ir neplanuoja“ iki „taip (vartoja/laikosi), reguliariai“.

3.11.1. pav. Per pastarąjį mėnesį teko laikytis dietų ir vartoti kūno svorį mažinančius maisto papildus (proc., N=360)

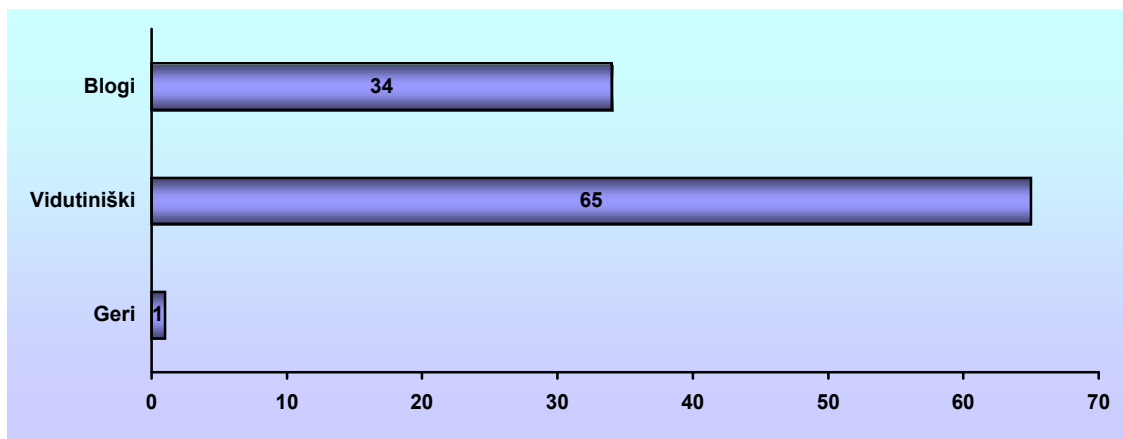
Susirūpinimo savo kūno apimtimis požymių rodo 12 proc. tiriamųjų, bet visumoje, tiriamųjų aibėje mitybos problemų galima sakyti nėra.

Kūno svorį mažinančius papildus vartoja dar mažiau tiriamųjų, 1 proc. juos vartoja pastoviai, 1 proc. vartojo vieną kartą ir 7 proc. nevartojo, bet planuoja.

Gerų/teisingų/sveikų valgymo įpročių rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais apie valgymo įpročius. Kiekvienas indikatorius vertinamas keturių rangų skale, tiriamųjų prašoma nurodyti kiek kartų per savaitę pastarąjį mėnesį jie valgė pusryčius, vakarienę, vartojo „sveikus“ ir „nesveikus“ produktus, kur „kasdieną“=1, „keletą kartų per savaitę“=2, „tik savaitgaliais“=3, „niekada“=4.

- 1) Valgote pusryčius
- 2) Valgote vakarienę
- 3) Valgote vaisius ir daržoves
- 4) Valgote „čipsus“ ir pan.
- 5) Valgote saldumynus
- 6) Geriate saldžius gazuotus gėrimus
- 7) Geriate piena
- 8) Geriate natūralų (nevirintą, negazuotą) vandenį

² <http://www.kmi.lt/kmi.html>

3.11.2. pav. Pastarojo mėnesio valgymo įpročiai (proc., N=344)

Apibendrintai galima teigti, kad daugumos tiriamųjų valgymo įpročiai yra vidutiniški (65 proc.). Nerimą gali kelti, kad daugiau kaip trečdalis respondantų nurodė blogus valgymo įpročius (34 proc.) ir kad tik 1 proc. tiriamųjų nurodė, kad turi sveikos mitybos įpročius.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 19-29 metų jaunuoliai *prastai maitinasi* todėl, kad:

- *menka maitinimosi kultūra* („Todėl, kad prastas maistas parduotuvėje, populiarinama vakarietiška greito maisto kultūra“, „Gal daro įtaką amerikietiška kultūra?“, „Nes valgo modifikuotą maistą daug chemijos. Yra pripratę prie pusgaminių“);
- *prastos gyvenimo sąlygos* („Bendrabutyje gyvena, mažai dėmesio skiriama maistui“);
- *finansinės problemos* („McDonald'ai, picerijos, kavinės siūlo įvairias akcijas, nuolaidas, kur galima nebrangiai skaniai ir greitai pavalgyt, nereikia gaišti laiko ir susitaupo“, „neleidžia finansinės galimybės“, „Mažai naudos turintis maistas pigesnis“, „Dėl laiko stokos ir pinigų stygiaus“, „Gerai maitintis kainuoja didesnius pinigus, nemanau, kad žmonės bėgdami pradėti gyventi atskirai nuo tėvų iš savo kišenės gali skirti daug pinigų sveikam maitinimuisi“);
- *greitas gyvenimo būdas* („McDonald'ai, picerijos, kavinės siūlo įvairias akcijas, nuolaidas, kur galima nebrangiai skaniai ir greitai pavalgyt, nereikia gaišti laiko ir susitaupo“, „Norint sutaupyti laiką renkama greitai pagaminama maistą. Tai, kas skanu, nebūtinai yra sveika, todėl daugelis mieliau renkasi traškučius nei vaisius“, „Tam padeda ir laiko stoka“);
- *švietimo nebūvimas* („Todėl, kad yra mažai informuoti apie sveiką mitybą, turi mažai laiko sveikai maitintis, todėl dažnai užkandžiauja greito maisto“, „Norint sutaupyti laiką renkama greitai pagaminama maistą. Tai, kas skanu, nebūtinai yra sveika, todėl daugelis mieliau renkasi traškučius nei vaisius“, „Mokyklose gausu bufetų, maisto

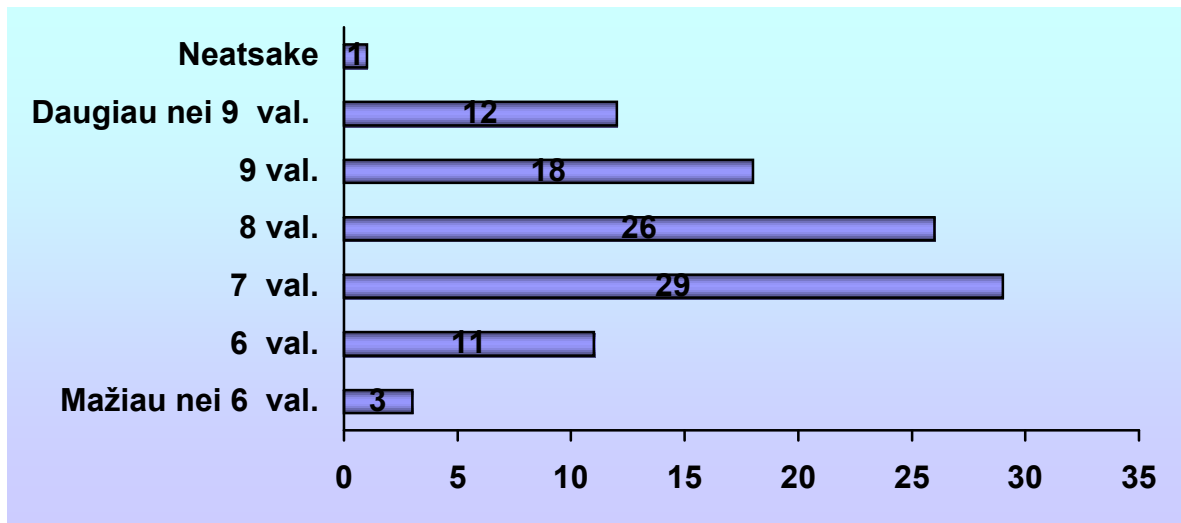
automatų, televizija ir kita media skatina nesveiką gyvenimo būdą, kurio nebando naikinti šeima, mokykla ir kt.“, „Nes tėvai išugdo blogo maitinimosi įpročius, be to kai kam prastas maistas skanesnis“);

- *reklama* („Reklamos, akcijos bruka pigų, gan skanų maistą...“, „Mokyklose gausu bufetų, maisto automatų, televizija ir kita media skatina nesveiką gyvenimo būdą, kurio nebando naikinti šeima, mokykla ir kt.“).

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 14-18 metų jaunuoliai prastai **maitinasi** todėl, kad:

- prasta maisto kokybė („Parduotuvėse pilna šlamšto, kuris saldus, jo nereikia daug, nes jis numalšina alkį. Taip pat pati pramonė naudoja daug chemijos, kad gautų pelno“);
- laiko stygius („Neturi laiko, tėvai dažniausiai dienomis dirba, nėra sveikos mitybos įpročių“).

Miego rodiklis – matuojamas valandomis skirtomis vidutiniškai per parą miegui pastarąjį mėnesį, 6 rangų skalė, kuri kinta nuo „mažiau nei 6 val.“ iki „daugiau nei 9 val.“.

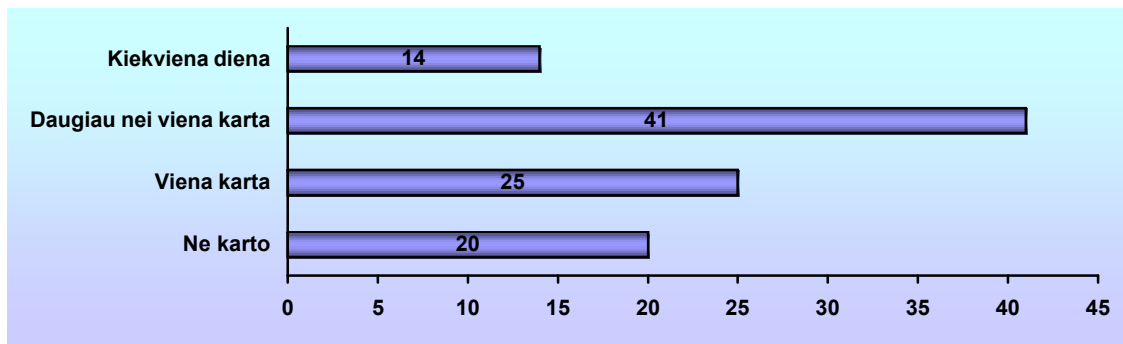
3.11.3. pav. Vidutinė miego trukmė per pastarąjį mėnesį (proc., N=360)

Dažniausiai nurodoma vidutinė miego trukmė yra 8 ir 7 valandos, tačiau buvo 14 proc., kurie vidutiniškai miegojo 6 ir mažiau valandų per parą.

Sportas, judėjimas labai svarbus šiuolaikiniame gyvenime kaip sveikatos šaltinis ir ligų prevencijos priemonė. Judame labai mažai, nes mažai dirbame fizinio darbo, dažniausiai

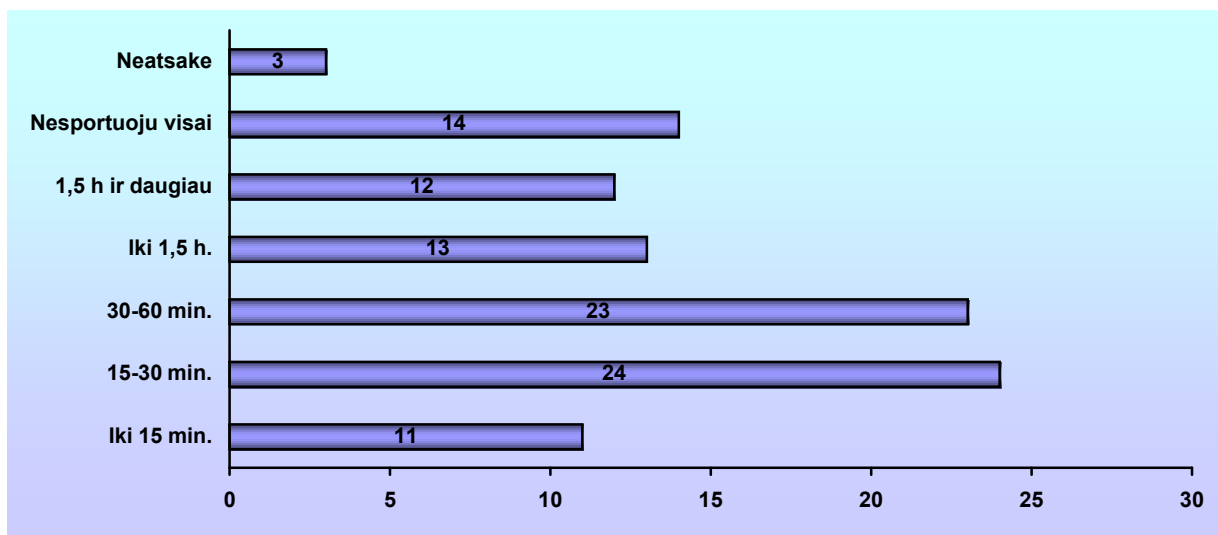
dirbame, mokomės, laisvalaikį leidžiame sėdėdami. Todėl buvo siekiama išsiaiškinti, kiek kartų per savaitę ir kiek laiko jaunimas sportuoja ne pamokų ir ne paskaitų metu. Fizinis aktyvumas matuojamas dviem rodikliais:

- pirmas, kiek kartų per savaitę sportuoja, keturių rangų skalė nuo „niekada“ iki „kiekvieną dieną“;
- antras, kiek vidutiniškai laiko vienu kartu sportuoja, šešių rangų skalė nuo „nesportuoju“ iki „1,5 h ir daugiau“.

3.11.4. pav. Sportavimo dažnumas, kartai per savaitę (proc., N=360)

Visai nesportuoja 20 proc. tiriamųjų, vieną kartą per savaitę sportuoja 25 proc. ir 55 proc. sportuoja daugiau nei kartą arba kasdien. Tokie rezultatai džiugina.

3.11.5. pav. Vidutiniška sportavimo vienu kartu trukmė (proc., N=360)

Vidutiniška sportavimo vienu metu trukmė labai įvairi, rečiausiai sportuojama vidutiniškai iki 15 minučių bei 1.5 valandos ir ilgiau (11 ir 12 proc.); Daugiausia (47 proc.) tiriamųjų nurodė vienu kartu sportuojantys nuo 15 min. iki valandos.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 14-29 metų jaunuoliai mažai **fiziškai aktyvūs** todėl, kad:

- *piknaudžiauja žalingais įpročiais* („Nes fizinį aktyvumą pakeitė televizija ir kompiuteris“, „Nes virtualaus pasaulio pramogos įtraukia jaunimą į susikurtą gyvenimą“, „Nes daug įdomiau sportą žiūrėti per televizorių nei treniruotis patiems. Be to atsirado daug įdomios ir labiau įtraukiančios veiklos, kuri nereikalauja fizinio aktyvumo“, „To tiesiog nebereikia. Dauguma turi automobilius, tad vaikščioti beveik pamiršta. Daugybė laiko praleidžiama prie televizoriaus, kompiuterio ir nesiekama judėti, būti aktyviam“, „Sportas užleido pirmaujančias pozicijas alkoholiui, narkotikams ir pan. visuomeniniai renginiai tapo nebeįdomūs, nes jaunuoliai prieš iškai prieš viską nusiteikę“),
- *finansinės problemos* („Nes sportuoti nemažai kainuoja. Jaunimas randa pigesnių alternatyvų laisvalaikiui praleisti“);
- *motyvacijos rūkumas* („Aš pati asmeniškai esu fiziškai aktyvi ir pažįstu daug aktyvių bendraamžių, o kitiems galbūt trūksta motyvacijos“);
- *„nemadinga“ veikla* („Nes dabar yra internetas, daug prekybos centrų, klubų, kur madinga leisti laisvalaikį“);
- *didelis mokymosi krūvis* („Daug dėmesio skiria pasisėdėjimams prie kompiuterio, be to daug laiko praleidžia mokyklose, universitetuose, o grįžus namo vėl reikia mokytis“, Galbūt mažoka tam laiko. Būna tokių dienų dažnai, kad džiaugiesi pasiruošęs paskaitoms, o apie kitus dalykus nebėra kada bepagalvoti“);
- *laiko stygius* („Galbūt mažoka tam laiko. Būna tokių dienų dažnai, kad džiaugiesi pasiruošęs paskaitoms, o apie kitus dalykus nebėra kada bepagalvoti“).
- *auklėjimo spragos* („yra tingūs arba iš vaikystės nėra įpratę sportuoti.“).

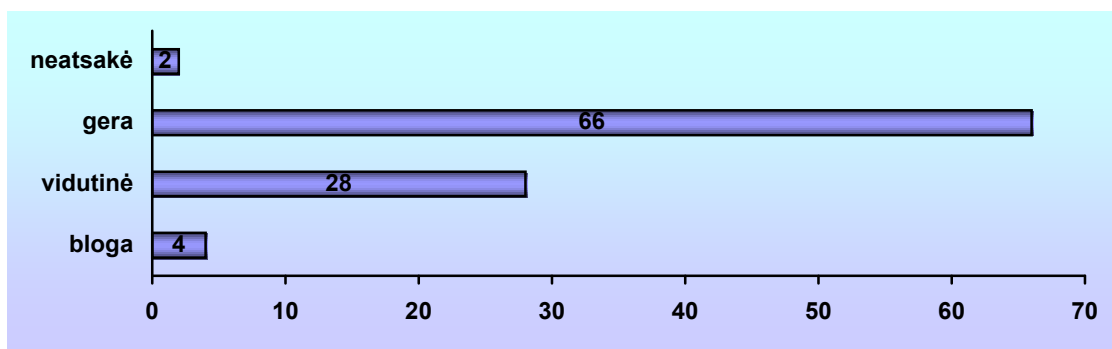
3.12. Fizinė ir psichinė sveikata

Psichologinė savijauta ir fizinė sveikata

Šios srities rodiklius galima išskirti į kelias grupes:

- pirmojoje grupėje fizinės savijautos, subjektyvaus sveikatos būklės vertinimo, miego trukmės, sveikos gyvensenos rodikliai;
- antrojoje grupėje psichinės sveikatos rodikliai: psichologinės savijautos, savęs vertinimo ir problemų įveikos;
- trečioje – sveikatos būklės rodiklis;
- ketvirtas – asmeninės savijautos rodiklis;
- penktas – socialinio palaikymo rodiklis.

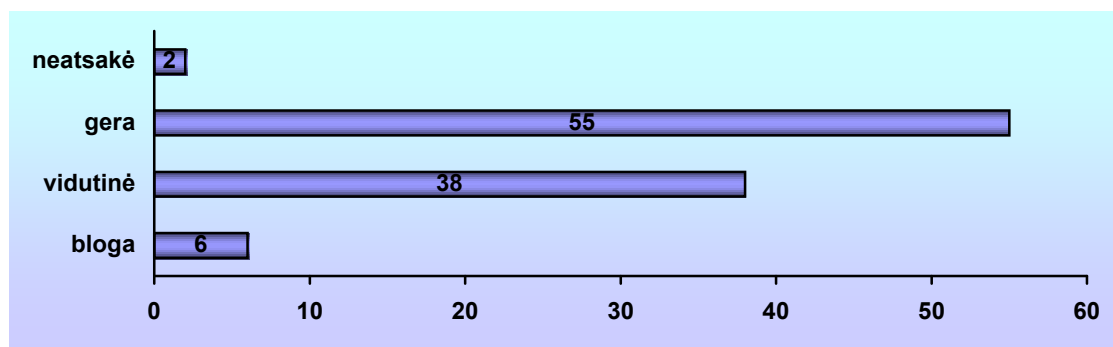
Fizinės savijautos suminį rodiklį sudaro tokie indikatoriai kaip galvos, nugaros, skrandžio skausmai, svaigstanti galva ir apetito trūkumai.

3.12.1. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal fizinės savijautos rodiklį (proc.)

Pagal fizinius simptomus, tik 4 proc. tiriamųjų sveikatos būklę galima apibūdinti kaip blogą ir labai blogą, dar 28 proc. buvo rizikos grupėje, nes jie turėjo tam tikrą kiekį negalavimų.

Psichinės savijautos suminį rodiklį sudaro tokie indikatoriai kaip nervingumas, darbingumo, energijos trūkumas, vienišumas, liūdesys, nerimas, nepasitenkinimas ir pan.

3.12.2. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal psichinės savijautos rodiklį (proc.)

Pagal psichinės savijautos rodiklį buvo 6 proc. tiriamųjų turėjo rimtų psichologinių, emocinių nusiskundimų, dar 38 proc. buvo rizikos grupėje, nes turėjo tam tikrą kiekį geros savijautos trikdžių. Nustatytas koreliacinis ryšys tarp fizinės ir psichinės savijautos, jei blogėja viena, tai blogėja ir kita ($k=0.600$, $p=0.000$). Taip pat nustatyti statistiškai reikšmingi skirtumai vyrų ir moterų grupėse, moterys dažniau nei vyrai turėjo tiek fizinį, tiek psichinį negalavimą ($p=0.000$).

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 14-29 metų jaunuolių prastas **požiūris į save**, nes:

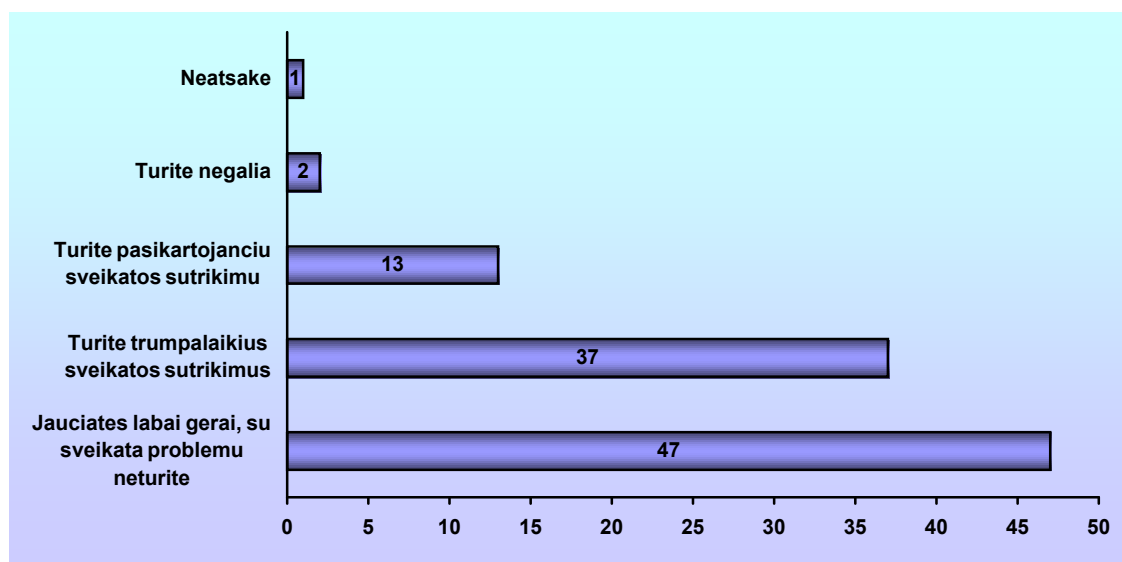
- *didelį dėmesį teikia/lemia aplinkiniams* („Tai lemia aplinkiniai“, „Vertinamas ne individo savitumas, jo kūrybinis tobulėjimas, o susiliejęs su minia, galios ir kitų stereotipų atitikimas“, „Bandos instinktas, jei aplinkiniai į save žiūri be pagarbos, kodėl aš kitoks, o jei dar aplinka neigiamai prieš tave nusiteikusi, ar tėvai nuolat kartoja, kad vaikas blogas tai nieko nuostabaus, kad požiūris toks“, „Trūksta savigarbos, žema savivertė. Galbūt kažką lemia visuomenės suformuoti stereotipai: ne visos merginos tokios gražios koks yra šiuolaikinis grožio etalonas, ir ne visi vaikinai siekia susirasti gerą darbą, įsigyti gerą automobilį, kuris dažnai tampa pasididžiavimo objektu“);
- *kritikuoja auklėjimą mokykloje* („Tai priklauso nuo auklėjimo, suformuoto charakterio, požiūris į save atėjęs iš mokyklos laikų“);
- *trūksta pasitikėjimo savimi* („Trūksta pasitikėjimo savimi“, „Trūksta savigarbos, žema savivertė. Galbūt kažką lemia visuomenės suformuoti stereotipai: ne visos merginos tokios gražios koks yra šiuolaikinis grožio etalonas, ir ne visi vaikinai siekia susirasti gerą darbą, įsigyti gerą automobilį, kuris dažnai tampa pasididžiavimo objektu“);
- *reklama* („Nes jie neatitinka šiandieninės žiniasklaidos peršamiems idealams, tokiems kaip 90-60-90 ir t. t. Taip pat daro įtaką nuolatinis informacijos srautas apie blogą gyvenimą Lietuvoje ir t. t.“).

Jaunuoliai nurodo ir priemones, kurios padėtų **pakeisti bendraamžių požiūrį į save**. Šios priemonės apima šias kategorijas:

- *meilė sau* („Suprasti, kad tobulų nėra. Ir mylėti save tokį, koks esi“);
- *pasitikėjimas savimi* („Būti savimi, priimti save koks esi, pamilti save ir mažiau kreipti dėmesį į visuomenės nuomonę, stereotipus“, „Kreipti dėmesį į žmogaus vidų, jausmus, o ne į fizinius duomenis“);
- *aplinkinių nuomonės eliminavimas* („Nekreipti dėmesio į aplinkinius, mylėti save ir džiaugtis šia diena“);

- *didesnis bendravimas* („Daug bendrauti, neužsidaryti savyje, neslėpti savo bėdų, o stengtis jas išspręsti“);
- *būti aktyviam* („Vystyti savo talentus, nesigėdyti individualumo, aktyviai dalyvauti socialinėje veikloje, ieškoti žmonių, kurių interesai būtų panašūs į jūsiškius, nes visa tai leidžia pajusti savo vertę.“)
- *išvykti iš Lietuvos* („Patarčiau išvažiuoti iš Lietuvos“).

Sveikatos būklės rodiklis matuojamas 4 rangų skale, kuri kinta nuo „jaučiatės labai gerai, su sveikata problemų neturite“ iki „turite negalią“.

3.12.3. pav. Subjektyvus sveikatos būklės vertinimas (proc., N=360)

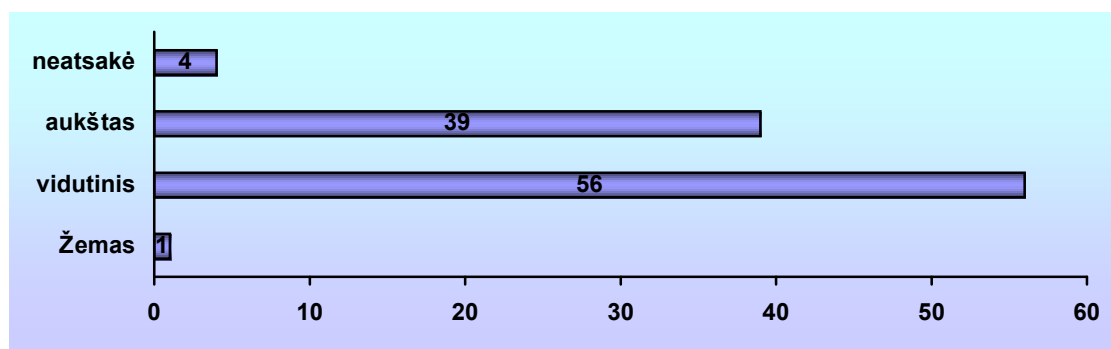
Beveik pusė tiriamųjų (47 proc.) jautėsi gerai ir sveikatos problemų neturėjo. Tačiau 37 proc. turėjo trumpalaikius ir 13 proc. pasikartojančius sveikatos sutrikimus, ir 2 proc. apklaustųjų nurodė turį negalią.

Savęs vertinimas, taip pat suminis rodiklis. Tinkamiausias yra realus savęs vertinimas, kai vertinimas atitinka gebėjimus ir pasiekimus, tai sunku nusakyti matuojant vien savęs vertinimą tačiau rizikos grupei galima priskirti tuos, kurie labai žemai ir labai aukštai save vertina. Nes tie kurie turi labai žemą savivertę jaučiasi nepilnaverčiai, neturi pasitikėjimo savimi, o tie, kurie labai aukštai save vertina, priešingai turi per gerą nuomonę apie save ir linkę pervertinti savo jėgas, todėl yra rizikoje būti atstumti bendraamžių. Šis suminis rodiklis matuojamas 10

indikatorių, išreiškiančių tiriamųjų suvokimus apie save, savo vertę, pasitenkinimą savimi ir pan.:

- 1) Esu patenkintas/-a savimi
- 2) Kartais galvoju, kad esu niekam tikęs/-usi
- 3) Manau, kad turiu daug gerų savybių
- 4) Galiu daryti daugelį darbų taip pat gerai, kaip ir kiti žmonės
- 5) Manau, kad neturiu kuo didžiuotis
- 6) Kartais aš jaučiuosi nieko vertu/-a, nevykeliu/-e
- 7) Manau, kad esu ne prastesnė asmenybė, nei kiti
- 8) Norėčiau turėti daugiau savigarbos
- 9) Apskritai esu linkęs/-usi jaustis nevykėlis/-ė
- 10) Savo elgesį vertinu teigiamai

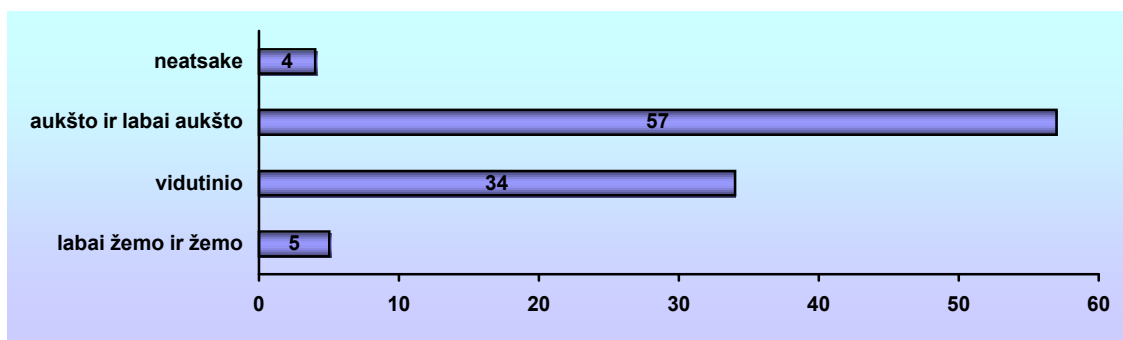
Kiekvienam tiriamajam indikatorių rangų reikšmės sumuojamos ir gaunamas suminis savęs vertinimo rodiklis, kurio reikšmės kinta nuo 10 iki 40, kur 10 reiškia žemą o 40 – aukštą savivertę, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė tuo aukštesnė savivertė. Rezultatai pateikiami – kiek procentų tiriamųjų turi žemą (nuo 10 iki 20), vidutinį (nuo 21 iki 30), aukštą (nuo 31 iki 40) savęs vertinimą

3.12.4. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal savęs vertinimo rodiklį (proc., N=360)

Vidutinė savęs vertinimo rodiklio reikšmė buvo 29,31 iš 40-ies. 51 proc. tiriamųjų buvo virš vidutinės reikšmės. Bendrai tiriamieji buvo linkę save vertinti tik gerai ir labai gerai, tikrai 1 proc. tiriamųjų buvo galima priskirti prie žemos savivertės jaunuolių.

Socialinio palaikymo rodiklis – tai suminis rodiklis rodantis ar tiriamieji bendrai sulaukia socialinės paramos ir palaikymo nesvarbu iš kokių žmonių, svarbu kad sulaukia. Rodiklis matuojamas indikatoriais įvardijančiais įvairius socialinio palaikymo būdus, tokius kaip iš klausymas, priėmimas, padėrinimas ir pan. Šis rodiklis kinta skalėje nuo 7 iki 21, kur 7 reiškia socialinio palaikymo ir paramos nebuvimą o 21 stiprų socialinį palaikymą ir paramą.

3.12.5. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal socialinio palaikymo rodiklį (proc., N=360)

Vidutinė šio rodiklio reikšmė buvo 16,40, kuri buvo arčiau maksimalios reikšmės. Tai aukštas rodiklis ir rodo, kad santykius su draugais, draugų socialinį palaikymą tiriamieji buvo linkę vertinti teigiamai. Tai patvirtina gauti rezultatai, kur socialinį palaikymą kaip aukštą ir labai aukštą vertiną net 57 proc. tiriamųjų.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 19-29 metų jaunuoliams **svarbiausia šeimoje**, kad būtų galima išlaikyti darną yra:

- tarpusavio supratimas;
- meilė;
- bendravimas;
- atvirumas;
- tradicijų turėjimas;
- pagarba;
- pasitikėjimas;
- finansinis stabilumas;
- tolerancija;
- kantrybė.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad jaunuoliams **draugai** yra būtini dėl daugelio priežasčių (žr. 3.12.1. lentelė).

3.12.1. lentelė. 19-29 metų jaunuolių nuomonė apie draugus

Subkategorija	Subkategorijas iliustruojantys teiginiai
Bendravimas	<Draugai būtini komunikacijai, suteikia pasitikėjimo savimi>, <Šiltam, realiam bendravimui>, <... Dėl bendravimo>
Socializacija	<Būdamas vienas žmogus yra dar pasyvesnis, uždaresnis. Kai egzistuoja krizė, žmonėms ypatingai reikalingas kitų bent

	moralinis palaikymas>, <Kiekvienas žmogus turi socializacijos poreikį, nenori būti vienišas. Žinoma yra individualistų ar nepatiklių žmonių, teigiančių, kad draugai dažnai išduoda, bet tai nėra taisyklė, tačiau ir ne išimtis>, <Draugai reikalingi kaip „socialinis ramstis“. Juk žmogus – „socialinis gyvūnas“.>
Pagalba	<Su jais linksma ir iš jų visada sulauksi pagalbos>, <Būdamas vienas žmogus yra dar pasyvesnis, uždaresnis. Kai egzistuoja krizė, žmonėms ypatingai reikalingas kitų bent moralinis palaikymas>, <Draugai reikalingi kaip „socialinis ramstis“. Juk žmogus – „socialinis gyvūnas“>, <... dėl pagalbos>
Laisvalaikis	<Be jų taptum vienišius, nemokėtum vienas pramogauti, o kompiuteris draugo atstoti negali>, <Su jais smagiau leisti laisvalaikį, užsiiminėti vienokia ar kitokia veikla, net mokytis>, <Bent vieną draugą reikia turėti, kad būtų smagiau leisti laisvalaikį>, <Kalbama ne tik apie laisvalaikio praleidimą bet ir artimą žmogų, su kuriuo sutampa interesai, pomėgiai, gyvenimo būdas>
Mokslai	<Su jais smagiau leisti laisvalaikį, užsiiminėti vienokia ar kitokia veikla, net mokytis>

14-18 metų jaunuoliai vienareikšmiškai teigia, kad draugai yra reikalingi. Priežastys, dėl ko jie reikalingi apima: *bendravinimą* („Būtini, nes jie dažnai paremia morališkai. Žmonės be draugų mokykloje labai dažnai tampa atstumtaisiais. Žmonės be draugų dažnai nemoka bendrauti su savo bendraamžiais. Su draugais galima atsiriboti nuo šeimos, bet tik kažkurį laiką“, „Todėl, kad labiau susipažinti su visokiomis situacijomis, praleidi su jais laiką, gali turėti patį geriausią draugą ar draugų, kuriems gali išsipasakoti“), *pagalbos poreikį* („Tai ir paguoda, parama, „stogas“, „Turi būti žmogus, kuriam gali išsiverkti ant peties, išsipasakoti“, „Reikalingi, nes vienas kaip pirštas nevaikščiosi, reikia kažkam išsipasakoti savo nelaimės. Kompiuteris manęs neišklausys ir nepadės kaip TIKRAS draugas“), *tobulėjimą* („Iš jų gali mokytis, dalintis su jais patarimais ką daryti ir ko nedaryti, nuo draugų priklauso koks tu pats būsi, ar viską darysi kaip jie ar būsi kitoks“), *laisvalaikio kokybę* („Be draugų neįsivaizduoju laisvalaikio. Būtų tuštuma. Draugai tai ne tik laisvalaikio praleidimas“).

19-29 metų jaunimui draugai labiausiai reikalingi tam, kad turėtų, kas *pagalbės*, kad turėtų žmones, šalia kurių gerai jaustųsi („Būdamas vienas žmogus yra dar pasyvesnis, uždaresnis. Kai egzistuoja krizė, žmonėms ypatingai reikalingas kitų bent moralinis palaikymas“, „Draugai reikalingi kaip „socialinis ramstis“. Juk žmogus – „socialinis gyvūnas“). Taip pat draugų reikšmė

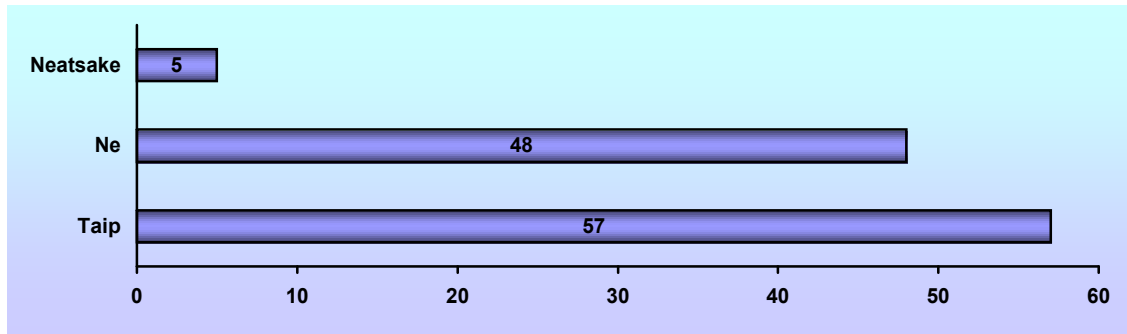
išryškėja *laisvalaikio pozicijoje* („Be jų taptum vienišius, nemokėtum vienas pramogauti, o kompiuteris draugo atstoti negali“, „Su jais smagiau leisti laisvalaikį, užsiiminti vienokia ar kitokia veikla, net mokytis“). Į vardijamos ir *socializacijos priešastys* („Kiekvienas žmogus turi socializacijos poreikį, nenori būti vienišas. Žinoma yra individualistų ar nepatiklių žmonių, teigiančių, kad draugai dažnai iš duoda, bet tai nėra taisyklė, tačiau ir ne iš imtis“) bei *bendravimas* („Draugai būtini komunikacijai, suteikia pasitikėjimo savimi“) per kurį reiškiasi žmonių emocijos, pasitikėjimas savimi.

3.13. Lytinė elgsena ir šeimos planavimas

Šioje rodiklių grupėje pristatomi tokie rodikliai kaip lytiniai santykiai, kontracepcijos naudojimas, lytinių partnerių skaičius ir pirmų santykių amžius, nuostatos į abortus, ikivedybinius lytinius santykius ir santuoką

Lytinių santykių patirtis: turėjo arba neturėjo.

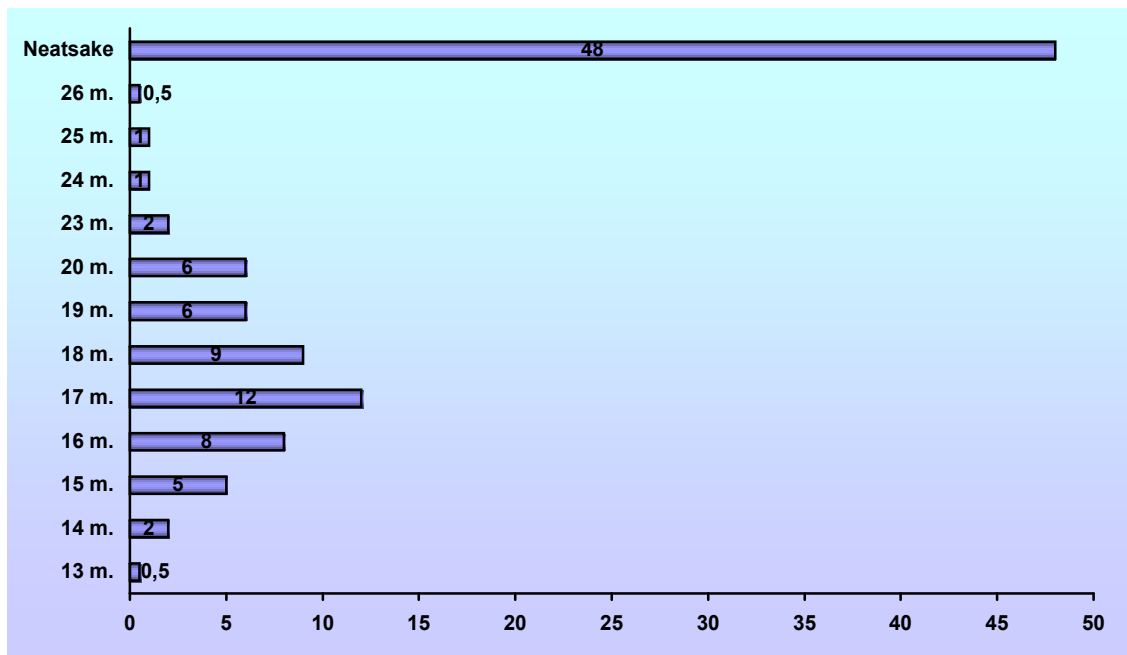
Rezultatų pateikimas: procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal atsakymų pasirinkimus.

3.13.1. pav. Yra turėję lytinių santykių (proc., N=358)

Daugiau nei pusė (57 proc.) nurodė, kad yra turėję lytinių santykių.

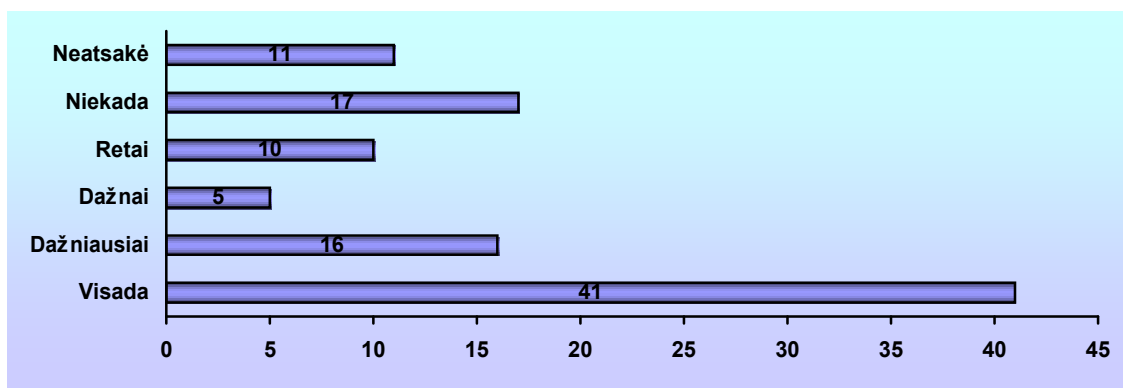
Pirmųjų lytinių santykių amžius. Matuojama metais, kada turėjo pirmuosius lytinius santykius.

3.13.2. pav. Pirmųjų lytinių santykių amžius (proc., N=358)

Beveik trečdalis (27,5 proc.) jaunuolių nurodė, kad lytinius santykius pradėjo jaunesni nei 18 metų, tačiau pusė apklaustųjų (48 proc.) nurodė arba neatsakė, kad kad lytinių santykių visai neturėjo.

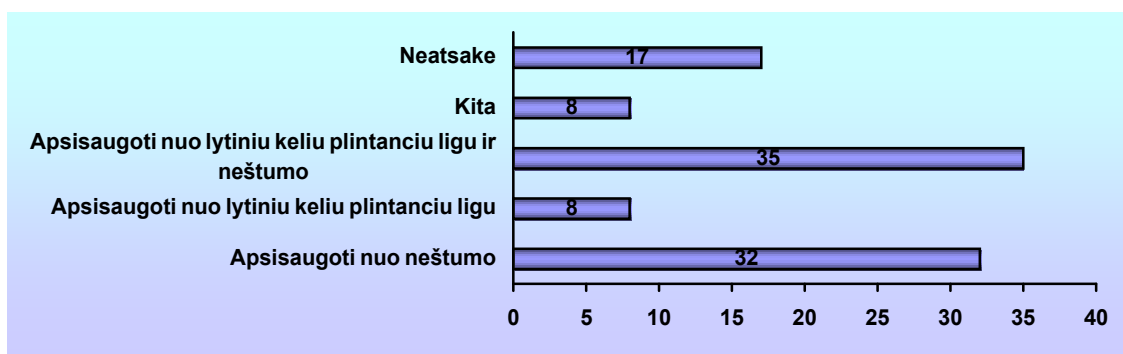
Naudojimas kontracetinėmis priemonėmis lytinių santykių metu, matuojamas 5 rangų skale pagal dažnumą nuo „visada“ iki „niekada“.

3.13.3. pav. Kontraceptinių priemonių naudojimas (proc., N=240)

41 proc. pradėjusių lytinį gyvenimą kontracetines priemones naudoja visada.

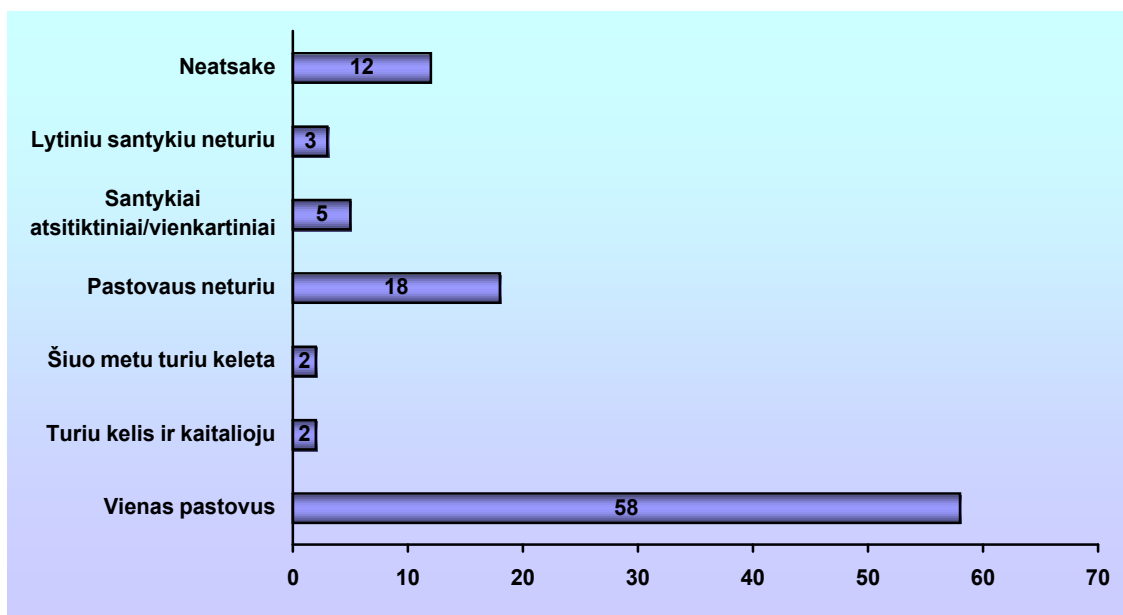
Kontraceptinių priemonių naudojimo priežastys, pateikiamos tokios priežastys, kaip apsisaugoti nuo nėštumo ir nuo ligų ar nuo to ir to.

3.13.4. pav. Kontraceptinių priemonių naudojimo priežastys (proc., N=240)

Tikrai 8 proc. nurodė, kad kontracetines priemones naudoja stengdamiesi apsisaugoti nuo lytiniu keliu plintančių ligų, 67 proc. – apsisaugoti nuo nėštumo (tame tarpe ir nuo ligų).

Lytinių partnerių skaičius ir pastovumo rodikliui nustatyti buvo prašoma pasirinkti tinkamą variantą iš šešių galimų.

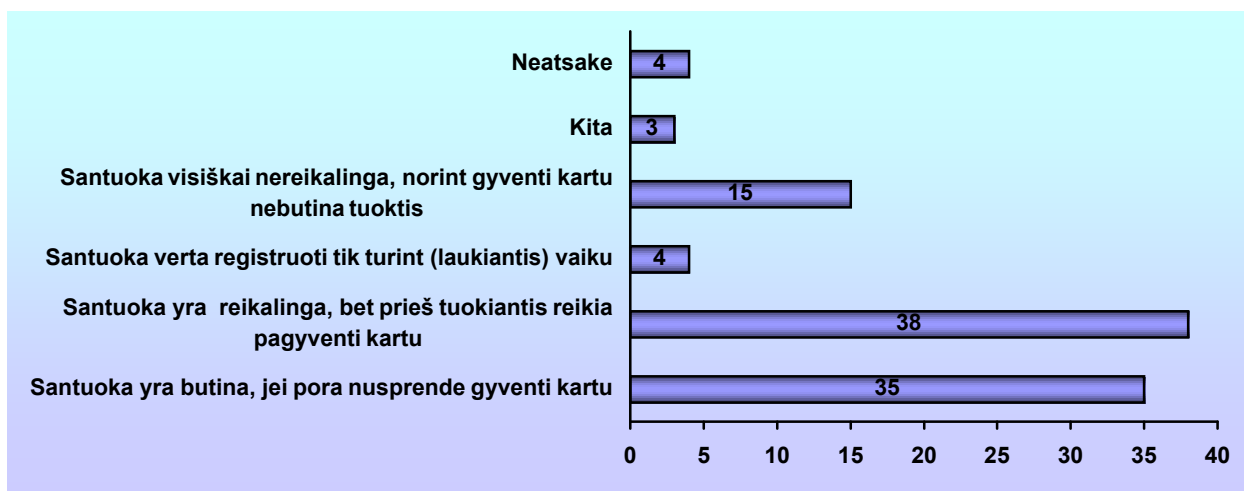

3.13.5. pav. Lytinių partnerių skaičius (proc., N=240)

Beveik pusė (58 proc.) tiriamųjų nurodė turį vieną pastovų lytinį partnerį. Kitavertus, kiti 30 proc. atitenka pastovių partnerių neturintiems ir partnerius kaitaliojantiems jaunuoliams.

Nuostatos santuokos atžvilgiu, pateikiami keturi teiginiai apie tai, kada ir kodėl reiktų susituokti:

- 1) Santuoka yra būtina, jei pora nusprendė gyventi kartu
- 2) Santuoka yra reikalinga, bet prieš tuokiantis reikia pagyventi kartu
- 3) Santuoką verta registruoti tik turint (laukiantis) vaikų
- 4) Santuoka visiškai nereikalinga, norint gyventi kartu nebūtina tuoktis

3.13.6. pav. Nuostatos santuokos atžvilgiu (proc., N=360)

Griežtų moralinių nuostatų santuokos atžvilgiu laikėsi 35 proc. tiriamųjų, jie manė, kad santuoka būtina, kad pora nusprendžia gyventi kartu, dar 42 proc. manė, kad santuoka reikalinga, tačiau prieš tuokiantis reiktų pagyventi kartu arba laukiantis vaikų. O 15 proc. manė, kad santuoka nebūtina norint gyventi kartu.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 19-29 metų jaunuoliai numato priemones *informavimui apie lytinius santykius bei šeimos planavimą* Rekomedacijos nukreiptos į informavimą visuomenės informavimo priemonėmis („Daugiau socialinės reklamos apie tai internete, televizijoje, mokymo įstaigose ir“) bei organizuojant seminarus („Informaciją per visuomenės informavimo priemones, rengti seminarus mokyklose“). Šią funkciją jaunuoliai linkę priskirti tėvams („Visų pirma tuo rūpintis turi tėvai ir ugdyti vaikų supratimą apie tai“, „Šioje veikloje turi dalyvauti ne tik mokykla, bet ir šeima“), ir mokyklai („Daugiau lytinio švietimo pamokėlių mokyklose“). Jaunuoliai siūlo keisti švietėjiškas programas orientuotas į krikščionišką idėją („Keisti mokyklos programas šiuo klausimu, kuriose keliamas krikščioniškos šeimos ir krikščioniško doro individo idėja“).

Tam, kad netruktų informacijos apie lytinius santykius, šeimos planavimą 14-18 metų jaunuoliai siūlo:

- Pradėti rengti lytinio švietimo pamokas kuo anksčiau;
- Daugiau kalbėti;
- Organizuoti papildomas akcijas mokyklose, mieste. Rodyti viešus filmus, organizuoti paskaitas, konferencijas (nemokamai);
- Į tvarkaraštį įtraukti paskaitas apie šiuos dalykus;
- Skaityti knygas apie lytinius santykius, kalbėtis su biologijos mokytoja arba tėvais;
- Daugiau rodyti vaizdinės medžiagos kaip vyksta abortai.

4. IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS LAZDIJŲ RAJONO SAVIVALDYBEI

Kiekybiniam tyrimui buvo išdalinta 400 klausimynų Lazdijų rajono savivaldybės Lazdijų, Veisiejų bei Seirijų seniūnijų atstovams, kurie anketas išdalino tikslingai atrinktomis respondentų grupėms. Rezultatų skaičiavimui buvo panaudotos 363 galiojančios anketos. Atliekant kokybinį tyrimą, buvo apklausta 30 tiriamųjų po 15 iš 14-18 metų bei 19-29 metų amžiaus grupių.

Pagal gebėjimo kontroliuoti įvykius mokykloje rezultatus, daugiau kaip pusė apklaustų Lazdijų rajono moksleivių patiriamus sunkumus mokykloje sugeba spręsti (55 proc.), o kita dalis (43 proc.) patenka į rizikos grupę, kuriai reikalinga išorinė parama. Pagal mokyklos saugumo rodiklius, nors 37 proc. tiriamųjų mokykloje jaučiasi saugiai, tačiau dalis moksleivių mokykloje susiduria su įvairiais įvykiais, dėl kurių mokykloje nesijaučia saugūs (3 proc. tiriamųjų tokių įvykių patyrė labai daug, 36 proc. pakankamai daug, ir nebuvo nė vieno tiriamojo, kurie būtų nurodę, kad per pastarąjį mėnesį mokykloje neįvyko nieko tokio, kas būtų grėšę jo saugumui). Vadinasi, mokykloje yra gajus mokinių (kartais pedagogų) užgauliojantis, žeminantis ar skaudinantis elgesys.

Tik 9 proc. tiriamųjų labai mažai domėjosi arba visai nesidomėjo savo būsima profesija, jos paklausa darbo rinkoje, keliamais reikalavimais, mokymosi dalykus rinkosi ne pagal būsimą profesiją ir pan. Taigi, galima teigti, kad Lazdijų rajono moksleiviai domisi ir jiems rūpi būsimos profesijos klausimai.

Maždaug penktadalis moksleivių nurodė turintys sunkumų nuvykti į mokyklą, tačiau 83 proc. minėjo kad tokių sunkumų neturi. Lazdijų mokyklos sudaro moksleiviams sąlygas naudotis savo patalpomis ir stadionais po pamokų ir ne pamokų metu. Dažniausiai buvo minimas stadionas (62 proc.) bei sporto salė (58 proc.), tarpe kitų, dažniausiai buvo vardinamos tokios mokyklos erdvės kaip skaitykla, biblioteka, koridoriai, vestibuliai, kiemas, valgykla ir kitos mokyklai priklausančios erdvės.

Patys moksleiviai mano, kad pagrindinės problemos mokykloje yra patyčios, blogas kai kurių moksleivių, o taip pat ir kai kurių mokytojų elgesys ir dideli mokymosi krūviai, jie norėtų kad mokytojai būtų griežtesni tiems kurie tyčiojasi, blogai elgiasi smurtauja.

Rekomenduotina daugiau dėmesio skirti patyčių ir smurto mokykloje prevencijai, didinti mokytojų kompetencijas patyčių prevencijos srityje. Taip pat atkreipti mokytojų dėmesį į tai, koks svarbus moksleivių pažangai, lankomumui yra mokytojų žodinis pagyrimas, paskatinimas, pripažinimas.

Studijuojančio jaunimo apklausos rezultatai rodo, kad studijuojančio jaunimo ketinimai studijuoti Lietuvoje ar užsienyje pasidalina daugmaž pusiau. Keisti studijų kryptį Lietuvoje ar užsienyje ketina apie 40 proc. studentų, o tęsti studijas toje pačioje srityje nusiteikę net 82 proc. Studentų. Tai rodo gana aukštą profesinio pasirinkimo adekvatumą. Kadangi Lazdijų rajone nėra aukštojo mokslo institucijų, tai tyriamųjų imtyje apklausta apie trikdėšimt studentų (matyt parvažiavusių pas tėvus), todėl ryškesnes tendencijas galima būtų išskirti tik palyginus visos tyrimo populiacijos duomenis visose tirtose Lietuvos savivaldybėse.

Apie pusę (43 proc.) dirbančiųjų dirbo ne pagal įgytą specialybę, todėl kad: nerado darbo atitinkančio specialybę, darbas pagal specialybę būtų buvęs neįdomus arba mažai apmokamas. Tikrai du iš dešimties rinkdamiesi profesiją konsultavosi su mokytojais ir kitais specialistais, o keturi iš dešimties mokykloje dar nežinojo kokią profesiją pasirinkti. Darbo suradimui, dirbančiųjų tyrimų nuomone, didesnės įtakos turėjo asmeninės pažintys nei įgyta profesinė kvalifikacija.

Rekomenduotina stiprinti ir plėsti profesinį informavimą, konsultavimą mokykloje. Kad šios paslaugos būtų prieinamos kiekvienam moksleiviui ir padėtų jam sąmoningai rinktis būsimą profesiją. Sudaryti sąlygas moksleiviams atpažinti savo gebėjimus bei polinkius ir padėti pasirinkti mokymosi dalykus, o vėliau ir studijų sritį pagal gebėjimus. Stiprinti profesines mokyklas, gerinti, daryti patrauklesnį profesinį rengimą profesinėse mokyklose.

Atsakydami į klausimą, ar darbdaviai išleidžia į mokymus, daugiau kaip du trečdaliai atsakiusiųjų (69 proc.) nurodė, kad darbdaviai sudaro sąlygas mokytis, bet tik 43 proc. respondentų teigė, kad darbdaviai apmoka mokymo išlaidas, o daugiau kaip pusė (54 proc.) nurodė, kad mokytis turi neapmokamų atostogų sąskaita.

Teigiama tendencija Lazdijų rajone yra ta, kad didžioji dalis dirbančio jaunimo neketina važiuoti dirbti į užsienį (64 proc.), o 63 proc. respondentų atsakė, kad ketina tęsti mokslus. Daugiau kaip pusė tyriamųjų neketina keisti darbo (56 proc.), o 58 proc. dirbančio jaunimo neketina ieškoti darbo kitame mieste.

Kalbant apie jaunimo verslumą reikia apgailestauti, kad tik nepilnai 3 proc. tyriamųjų, o pradėti savo verslą ketino tik 1,4 proc. Penktadalis tyriamųjų pažymėjo, kad jie yra susipažinę su verslumo skatinimo politika Lietuvoje, tačiau tai nekoreliuoja su verslo turėjimo rodikliu ir rodo, kad politikos žinojimas neįtakoja savo verslo pradėjimo. Tikrai 5 proc. susipažinusiųjų su verslo skatinimo politika manė, kad Lietuvoje yra sudarytos sąlygos jauniems žmonėms pradėti ir

plėtoti savo verslą, o 36 proc. – su tuo nesutiko. Didžioji dauguma apie verslo skatinimo sąlygas išvis neturėjo nuomonės.

Rekomenduotina skatinti jaunimo verslumą viešinti jaunimo verslumo skatinimo programą, programos priemones, didinti jos prieinamumą

Tyrimė dalyvavo apie 16 proc. niekur nedarbančių ir nesimokančių jaunuolių. Tyrimo rezultatai rodo, kad darbo neturintys ir nesimokantys tiriamieji naudoja įvairius darbo paieškos būdus: darbo biržą, darbo skelbimus internete ir laikraščiuose, per pažįstamus, draugus ir derina juos tarpusavyje. Dažniausia jaunimas kreipiasi į darbo biržą (79 proc.), tada per pažįstamus ir draugus (57 proc.) bei naudojasi spaudoje esančiais darbo skelbimais (48 proc.) ir internetu (39 proc.). Mažiausiai tiriamųjų nurodė besinaudoję į darbinimo agentūrų paslaugomis (16 proc.), o jaunimo darbo centro paslaugomis niekas nesinaudojo.

Rekomenduotina darbo biržoje tobulinti jaunimui skiriamos informacijos pateikimo būdus, jos teikiamas paslaugas, didinti jos paslaugų prieinamumą. Remti ir skatinti privačių ar nevyriausybių į darbinimo agentūrų atsiradimą.

Jaunimo laisvalaikio tyrimo tendencijas atspindi tai, kad labai dažnai ir dažnai (36 ir 47 proc.) laisvalaikis skiriamas susitikimams su draugais, po to seka TV žiūrėjimas (34 ir 41 proc.), skirimas laiko savo mėgstamam užsiėmimui (19 ir 45 proc.) ir pasivaikščiojimams (16 ir 43 proc.). Stebima bendra tendencija, kad prasmingos arba turiningos laisvalaikio leidimo formos, pavyzdžiui, skaitymas, sportavimas, kultūrinė veikla, pasirenkamos rečiau. Rečiausiai pasirenkamos laisvalaikio formos: dalyvavimas NVO veikloje, saviraiškos būrelių lankymas, ėjimas į teatrus, koncertus, parodas.

Rekomenduotina sudaryti sąlygas jaunimo kultūrinei, socialinei, sporto ir rekreacinei veiklai plėtoti per kvietimus teikti paraišką jaunimo programų finansavimui gauti.

Daugiau nei trečdalis (32 proc.) tiriamųjų pažymėjo, kad pajamos vienam šeimos nariui nesiekia minimalaus pragyvenimo lygio (350 Lt.), vadinasi, gyvena ant skurdo ribos. Kito beveik trečdaliao respondentų šeimų pajamos buvo tarp 351 ir 500 Lt. Tai atspindi bendrą ekonominę situaciją Lietuvoje, tačiau taip pat rodo būtinybę skatinti jaunus žmones ieškoti pajamų generavimo būdų.

Išryškėjo itin neigytvus jaunimo požiūris į politinį pilietinį dalyvavimą. Neigytviausią požiūrį į politikus ir politiką atskleidžia jaunimo nuostata, kad politika – „nešvarus reikalas“ – viso taip galvoja net 79 proc. tiriamųjų, iš kurių visiškai su tuo sutinka 38 proc., o sutinka 41

proc. tyrime dalyvavusių jaunuolių. Nors, įdomu ir tai, kad pusė tiriamųjų (55 proc.) patekę į valdžią elgtųsi taip pat kaip dabartinė valdžia. Net 70 proc. tiriamųjų rodė žemą pilietiškumą – labdaringumą, nedalyvavo pilietinėse, labdaringose akcijose, neaukojo pinigų, nedalyvavo miesto renginiuose, kaimynystės gyventojų susirinkimuose, nesirašė peticijų, tai rodo didžiulį jaunimo pilietinį pasyvumą. Vidutinį pilietinį aktyvumą demonstravo tik 24 proc. tiriamųjų.

Rekomenduotina kurti ir viešinti teigiamą Lazdijų savivaldybės tarybos jaunimo politikos įvaizdį, reikia rodyti tuos politikų darbus, veiksmus, kurie buvo naudingi visuomenei, derantys su morale ir etika, pasitarnavo rinkėjų gerovės didinimui, padėjo išspręsti jaunimo problemas ir pan.